

**Cūcār Hāmārōt žerāgrāc Vānūc sevānāj
jāmārnājīn RJLT: T 'ī Hājāstān čānāparhoīdūtjūnē**

N. Marr

Marr, Nikolaj Ja.

Göteborg 3423

Н. МАРРЪ.

СПИСОКЪ РУКОПИСЕЙ
СЕВАНСКАГО
МОНАСТЫРЯ

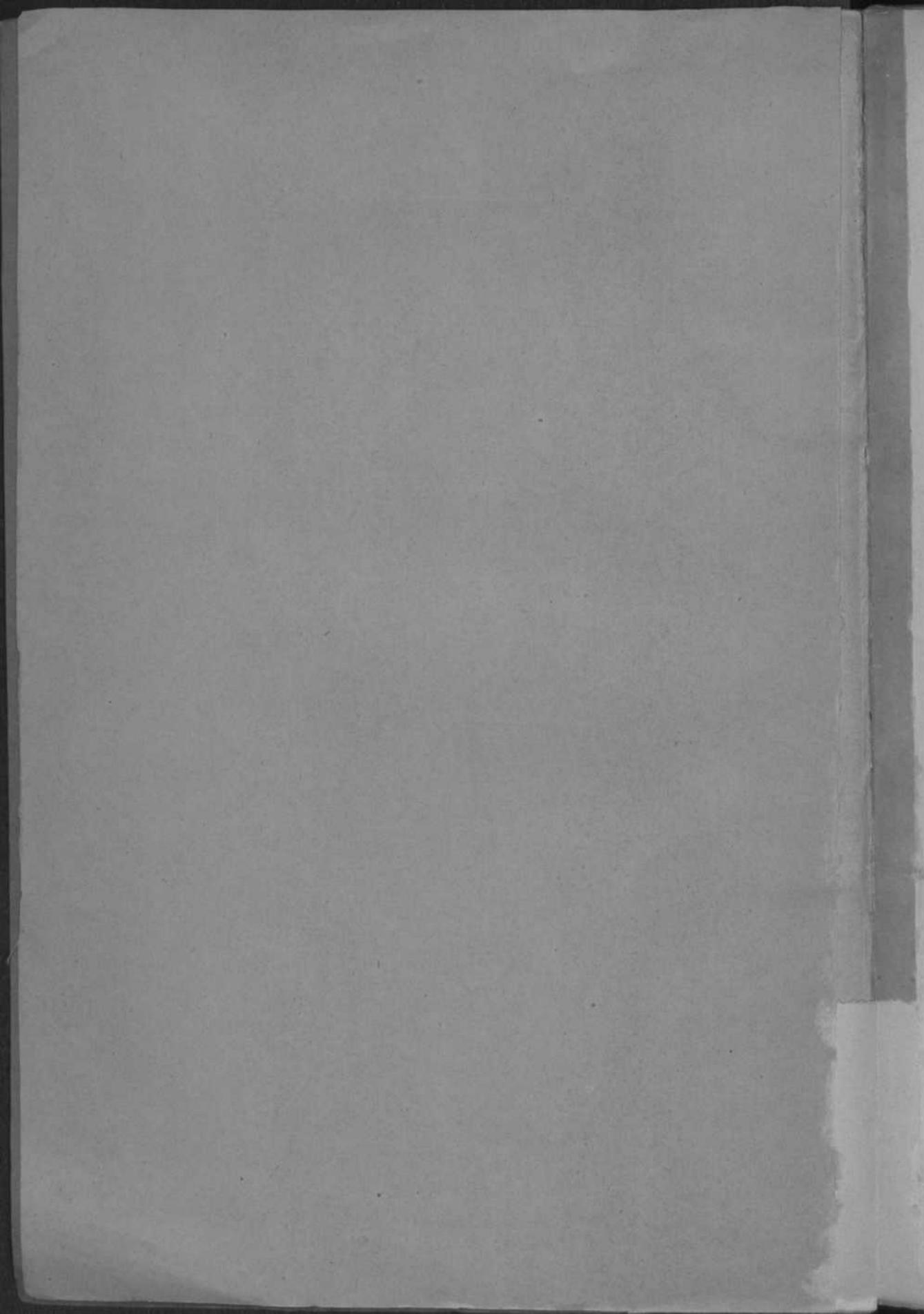
ИЗЪ ЛѢТНЕЙ (1890) ПОЪЗДКИ ВЪ АРМЕНИЮ

МОСКВА,

Типографія М. Бархударянъ, Мясницкая, д. наследн. Апанова.

1892

J. Bossuet, histoire de la Ligne de par Steph. Delol. S. P. 1766, p. 124, note (II.)⁽⁴⁶⁾

Ն. Մ Ա. Ռ.

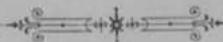
ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՄԱՌՈՑ

ՁԵՌԱԳՐԱՑ

ՎԱՆՈՒՑ ՍԵՒԱՆԱՅ

ՅԵՄԵՆԵՅԻՆ :ՌԵԼՈՒԹ. 'Ի ՀԵՅՍՏԵՆ ՃԵՆԵՊԵՐՀՈՐԳՈՒԹԵՆԻ.

Издательство М. Беккунджян, Москва, Министрство, 1923

Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա.

ՏՊԱՐԱՆ ՄԿՐՏԻԶ ԲԱՐԽՈՒԿԱՐԵԱՆԻ.

ՌՅԻՍԱ.

3423

На основаніи 138 ст. Высочайше утвержденного устава университетовъ, факультетъ Восточныхъ языковъ С.-Петербургскаго Университета печатать разрѣшилъ.

И. д. Декана А. Позднѣевъ.

Imprimerie M. Barkhoudarian, Moscou, Miasnitzkaja, mais. Ananoff.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

СОДЕРЖАНІЕ.

	стр.
1. Предисловіе	I.
2. Опечатки	IV.
3. Описаніе рукописей	I.
4. Хронологическій списокъ рукописей	48.
5. Приложение: заглавная страница Евангелія Іоанна, по рукописи № 1 (рисунокъ).	

СОДЕРЖАНИЕ

1. Предисловие 1
 2. Оглавление 17
 3. Описание вычислений 4
 4. Математический анализ вычислений 48
 5. Приложение: таблицы значений функций 80
- Итого 100

ПРЕДИСЛОВІЕ.

«Списокъ рукописей Севанскаго монастыря съ описаніемъ десяти Эчмиадзинскихъ рукописей», на который я ссылаюсь въ «Замѣткахъ и Извлеченіяхъ изъ армянскихъ рукописей» (см. Изъ Лѣтней поѣздки въ Арменію, Зап. Вост. Отд. Имп. Рус. Археолог. Общ., V т., стр. 211—241 и VI т., стр. 135—228), пришлось разбить на двѣ части: описаніе Эчмиадзинскихъ рукописей, имѣющихъ исключительное значеніе для цѣли лѣтней поѣздки 1890 года и предмета моего изслѣдованія по армянской книжной сказочной литературѣ, появится одновременно съ самимъ изслѣдованіемъ, списокъ же рукописей Севанскаго монастыря, какъ представляющій, при всей его краткости, самостоятельный интересъ, оказалось возможнымъ выдѣлить особо и является отдѣльно въ предлежащемъ изданіи.

За обслѣдованіе коллекціи Севанскихъ рукописей я взялся въ надеждѣ найти въ ней что либо по занимающему меня вопросу объ армянскихъ книжныхъ сказкахъ; добыча въ этомъ отношеніи была не велика, но за то, по пересмотрѣ всѣхъ рукописей, у меня оказался матеріалъ по описанію рукописей, который и составляетъ содержаніе настоящей книжки. Войти въ большія подробности при описаніи мнѣ не позволила ограниченность времени: начавъ описывать подробно, какъ это еще видно изъ первыхъ номеровъ, я вскорѣ принужденъ былъ довольствоваться краткими замѣтками, чтобы успѣть осмотрѣть всю коллекцію. Хорошую услугу оказала Монастырскій каталогъ: по обслѣдованіи каждой рукописи, я сличалъ для провѣрки данныя, собранныя мною, со свѣдѣніями, заключенными въ Монастырскомъ каталогѣ. Слѣдуетъ оговориться, что есть случаи, отчасти отмѣченные ниже при описаніи, когда я расхожусь съ составителемъ М. каталога; весьма возможно, что въ такихъ случаяхъ не всегда я правъ, но я сообщалъ лишь то, что видѣлъ лично. Исключеніе составляютъ помѣченные звѣздочкой номера, именно 25, 26, 27, 53, 74 и 104. Рукописи съ этими номерами не оказались на мѣстѣ. Пока я все надѣялся найти ихъ въ библиотекѣ, не справляясь ни у кого объ ихъ судьбѣ; когда же, въ послѣдній день моего пребыванія въ С., описалъ послѣднюю рукопись, а ихъ все же не нашелъ, настоятеля не было на островѣ; не дождавшись его, описаніе

отсутствовавшихъ рукописей я заимствовалъ изъ Монастырскаго каталога. Къ вечеру возвратился настоятель о. Булбуляницъ, которому кстати приношу живѣйшую благодарность за радушный пріемъ, и сообщилъ, что рукописи, интересующія меня, находятся въ церкви; на вечернѣ въ церкви я дѣйствительно успѣлъ увидѣть два рукописныя Евангелія.

Сожалѣю, что не удалось провѣрить и пополнить мои наблюдения такимъ же образомъ на основаніи другой работы, имѣющей значеніе главнымъ образомъ для художественной стороны дѣла и палеографіи. Списокъ былъ уже напечатанъ, когда О. Г. Беренштамъ любезно передалъ мнѣ всѣ свои рукописныя замѣтки, касающіяся Севацкой коллекціи.

Отчасти въ дополненіе, отчасти въ поясненіе предлагаемыхъ ниже описаній нужно прибавить, что переплетъ многихъ рукописей украшенъ разноцвѣтными камнями, которые всегда перечисляются въ Монастырскомъ каталогѣ; при переплетѣ, называемомъ мною досчатымъ, доски обтянуты кожей: большинство переплетовъ съ тисненіемъ, иногда вытиснены надписи, на нѣкоторыхъ—различныя фигуры изъ пуговокъ; часто они въ серебряномъ окладѣ; какъ наиболѣе интересныя въ отношеніи переплета отмѣчены мною рукописи №№ 11—17, 19, 21, 22, 29, въ особенности же №№ 18 и 20. Украшенія, упоминаемыя въ описаніяхъ, заключаются въ разрисованныхъ инициалахъ, заставкахъ, миниатюрахъ и т. п., иногда же украшеніе ограничивается тѣмъ, что заглавныя буквы и начальныя строки писаны красными чернилами. Рукописи рѣдко снабжены пагинаціею по страницамъ или листамъ; обыкновенно пронумерованы лишь тетради, состоящія въ каждой рукописи изъ равномѣрнаго количества листовъ; иногда въ началѣ и въ концѣ рукописи имѣется рядъ листовъ, не попадающихъ въ нумерацію тетрадей. Число листовъ, выставляемое мною въ началѣ описанія, большею частью опредѣлено на основаніи этихъ данныхъ, что и указано наглядно въ соотвѣтственныхъ мѣстахъ, во избѣжаніе недоразумѣній.

Прилагаемую заглавную страницу Евангелія Іоанна, по рукописи № 1, я обязанъ любезности художника В. Як. Суренянца; не имѣя съ собою нужныхъ матеріаловъ, В. Як. въ Севацѣ начертилъ лишь рисунокъ, краски же навелъ, по помѣткамъ, по возвращеніи въ Эчмиадзинъ. Нѣсколько литографированныхъ экземпляровъ рисунка по копіи В. Я-ча раскрашены въ цвѣта подлинника: всѣ они, въ количествѣ 14, предназначены для бібліотекъ—Унив. и Археолог. Общ. въ СПБ., Румянц. Муз. и Лазар. Инст. въ Москвѣ, Унив. въ Казани, Публ. и Нерсэсовской Семин. въ Тифлисѣ, Монастырской въ Эчмиадзинѣ, Мехитаристовъ въ Вѣнѣ и Венеціи, Ватиканской въ Римѣ, Императорской въ Берлинѣ, Национальной въ Парижѣ и Британскаго Музея въ Лондонѣ.

Я не располагалъ временемъ, чтобы заносить при каждомъ случаѣ имена послѣднихъ собственниковъ и жертвователей рукописей; замѣчу только, что много рукописей принесено въ даръ въ 30 годахъ архіепископомъ Іоанномъ Севастійскимъ и его ученикомъ вардапетомъ Мануэлемъ (*յարձարիոյ և վարձարիոյ Յոհաննու արքեպիսկոպոսի Արամատարոյ և յարձարիոսի նորին Մանուէլ Վարձարիոսէ Կիւմիզիանցոյ*), между прочимъ №№ 63 и 67 (см. также Списокъ,

стр. 28, равно *Մանուկ վարդապետ, Պատմ.*, стр. 92—93). Одно несомненно: въ Севанской коллекціи имѣется всего, и то можетъ быть, одинъ или другой экземпляръ изъ тѣхъ рукописныхъ св. книгъ, которыя по сообщенію Стеіана Асогика (кн. III, гл. 3), во множествѣ приобрѣтались съ девятаго вѣка братами при церкви Апостоловъ, на Севанскомъ островѣ, что на Геіамскомъ (Гокчайскомъ) озерѣ, чтобы просвѣщались духовныя очи для узрѣнія пути Господа. Почти всѣ номера настоящаго собранія—позднѣйшаго происхожденія, и лишь единичные, главнымъ образомъ списки XIX вѣка, писаны на самомъ островѣ. Это обстоятельство, т. е. отсутствіе въ Севанѣ древнѣйшихъ Севанскихъ рукописей, и послужило, должно быть, основаніемъ для той невѣроятной легенды, которая приведена у вардапета Мануэля Кюмюшханскаго въ *Պատմութիւն անցից անցիցն Սէպանայ Գանդուց արարեալի ի 1830 անի ի Սէպան, հջմ. 1871*, стр. 64—65 и у еп. I. Шахатунянца, *Ստորագրութիւն Գանդուցիէ հջմիւսնի կ' ճիւղ գաւառացի Սրարիտայ, հջմ. 1842*, II, стр. 223—224, и повторена Шопеномъ въ Историческомъ памятникѣ состоянія Армянской Области въ эпоху ея присоединенія къ Россійской Имперіи, СПб. 1852, стр. 924: рассказывается именно, что въ одинъ прекрасный день, во время католикоса Симеона Эриванскаго, монахи Севанской обители узнали о намѣреніи католикоса посѣтить ихъ край и самый монастырь; засуетились, поспѣшно принялись чистить и приводить монастырь въ надлежащій порядокъ; въ концѣ всего, какъ къ послѣдному дѣлу, обратились къ монастырской библіотекѣ, но видя, что нѣтъ возможности очистить ее въ короткій промежутокъ отъ гнили и остатковъ пергаментныхъ листовъ, обгрызенныхъ мышами и изѣденныхъ молью, видя, что дождевой водой, прошедшей мѣстами черезъ щели, въ концѣ испорчены книги, во избѣжаніе гнѣва католикоса, любителя книжнаго дѣла, собрались монахи и всѣ рукописи, какъ попорченныя, такъ и цѣлыя, весь древній кладъ книгохранилища предали въ пищу волнамъ озера.

Симеонъ Эриванскій былъ католикосомъ съ 1763 годъ, большинство же рукописей Севанской коллекціи писано до 1763 года. Правда, почти всѣ эти рукописи писаны не на Севанѣ, и тѣ изъ нихъ, которыя съ датою времени до избранія католикоса Симеона, могли поступить въ библіотеку монастыря впослѣдствіи, послѣ гибели мѣстной старинной коллекціи: изъ Списка (стр. 28) дѣйствительно видно, что одна четвертая часть коллекціи и болѣе состоитъ изъ пожертвованій, сдѣланныхъ вард. Мануэлемъ и Стеіаномъ Лимскимъ въ истекающемъ столѣтіи, въ началѣ истекающаго же столѣтія подвизался въ Севанѣ вардапетъ Шамкорскій Мхитаръ, собиратель рукописей съ разныхъ мѣстъ для «пустыни, опороженной отъ священныхъ утѣшающихъ книгъ», какъ пишетъ авторъ *Պատմ. անցից անցիցն Սէպանայ Գանդուց*, стр. 72—73, и въ нашемъ описаніи имѣются еще свѣдѣнія о пожертвованіяхъ рукописей позже 1763 года, но въ немъ же читаемъ, стр. 43, что рукопись № 92 была принесена въ даръ монастырю въ 1644 и, слѣдовательно, не всѣ безъ исключенія Севанскія рукописи были брошены монахами въ озеро во дни католикоса Симеона, если даже допустимъ, что дѣйствительно произошло нѣчто подобное приведенному преданію. По моему,

съ описаніемъ извѣстныхъ армянскихъ рукописныхъ коллекцій легко можетъ выясниться, куда исчезло или вѣрнѣе разошлось древнее рукописное сокровище Севанской пустыни.

Рукописей теперь въ Севанѣ меньше и противъ того, что было въ началѣ этого столѣтія (см. Списокъ, стр. 28). Дѣйствительность далеко ниже той цифры, которую покойный К. П. Паткановъ указывалъ въ 1879 г., говоря: «Библіотека Севанскаго монастыря заключаетъ въ себѣ около 180 рукописей» (Библиографическій Очеркъ Арм. Ист. Литер. СПб., стр. 23). Въ лѣто 1890 года эта «богатая библіотека рукописей», какъ она слыла до послѣдняго времени (см. Гр. Уварова, Путевыя Замѣтки, Москва 1887 г., стр. 188), обнимала 111 (два № 51) номеровъ; изъ нихъ нѣкоторые, мнѣ лично, какъ я уже сказалъ, не удалось видѣть.

Библіотекѣ въ Севанской пустыни отведено первое помѣщеніе съ правой стороны, когда съ пристани входите въ корридоръ, гдѣ расположены кельи монаховъ; рукописи и печатныя книги помѣщены въ одной комнатѣ, а другая, проходная къ ней,—ризница (*Ծանփարան*); библіотека освѣщается однимъ маленькимъ окномъ, прямо противъ двери; рукописи расположены на трехъ, четырехъ полкахъ по лѣвую сторону, печатныя же книги, въ пятьсотъ съ лишнимъ номеровъ, разставлены по правую сторону на четырехъ полкахъ, во всю длину комнаты. Монастырскій каталогъ какъ рукописныхъ, такъ печатныхъ книгъ подъ заглавіемъ *Յոցազ արքեպիս և սուրբալ ժամերից արրոյ Ամսիատիսի Աղվանի արքայ որոյն որոյն 'ի 1870 տիի ի ս. Աղվան* составленъ въ 1870 году іеромонахомъ Іліею Джалалянцомъ.

Н. М.

СПБ. 23 Апрель, 1892 года.

ЗАМѢЧЕННЫЯ ОПЕЧАТКИ:

Напечатано—

Чит.—

9а, *Սիմոնի*

Սիմոնի

20а, ժԶ 5бл.

ժԶ 7б л.

35а, *Զոհնուցի*

Զոհնուցի

48а, (М.К.) № 1

(М.К.)—№ 1

48б, (М.К.) № 75

— № 75

» 140

104

339 л. in-fol^o. Текстъ въ два столбца, каждый: 26,5×8,5с.—Строкъ: 19.—Материалъ: бѣлый, тонкій пергаментъ.—Пагинація армянскими буквами (*րրրրրր*) черезъ каждые восемь листовъ, но невыдержанно.—Письмо: инициальное (*երկանգր*).—Украшения: раскрашенные инициалы съ миниатюрами на поляхъ; заставки (*խորան*) въ началѣ каждаго изъ четырехъ Евангелій, при чемъ строки начальной страницы—золотыми буквами; равнымъ образомъ золотыми буквами 4 страницы, предшествующія тексту.—Иллюстрація: въ началѣ каждаго Евангелія образъ евангелиста (листь съ ликомъ Матвѣя вырванъ).—Переплетъ: досчатый; кожа съ тисненіемъ; обрѣзъ каждаго Евангелія окрашенъ въ иной цвѣтъ.—Состояніе: отъ обрѣза пострадали миниатюры на поляхъ; рукопись—разбита: недостаетъ листовъ, между прочимъ и въ концѣ.—Временемъ написанія въ рукописномъ каталогѣ монастыря указанъ 965-ый годъ и, судя по письму, рукопись, дѣйствительно,—древняя, но записъ (см. ниже), впрочемъ дефектная, не даетъ никакого указанія ни о времени, ни о переписчикѣ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏՄԱՐԻ
ՐԱՆ Դ զԷ:

А. Чинторъ *աւետարանաց* (1а—4b л.).

1. *Աւետարան քսա Մատթէոսի* (5а—102а л.).

2. *Աւետարան քսա Մարկոսի* (104а—165b л.).

3. *Աւետարան քսա Դաւիթանու* (167а—262b л.).

4. *Աւետարան քսա Յովհաննու* (264а—339b л.):

Извѣстное мѣсто о грѣшницѣ находится въ *концѣ* Евангелія Іоанна.

Въ концѣ рукописи письмомъ, переходнымъ отъ инициального къ круглому, записъ, сохранившаяся частично:

Փառք փառաց անեղին
երիցս 'ի միում եռթեան
Հաւք և որդւոյ և
Հոգոյն սրբոյ այժմ
և միշտ և յաւիտեան
զապք սրբազանից աշա
կերաց փրկչին պա
տուէր Հրամանի ընկա
լիւալ յաւտարութեամբ զի
ային 'ի յորտա տիե
զերաց և Հնազանդու
թեամբ աշակերտել
Հաւատոցն աշակեր
տել զամենեանս զիր
կաւէա աւետարանին և
զերել զամենայն միաս
'ի Հնազանդութիւն քի
փան որոյ արբին զհաւք
կենդանի 'ի վերնատա
նդ իջմամբ աւետարաց
ամենասք հոգւոյն ի լր
ման ուսրն պենդակոսա
էիցն հրազենեալ և հրա...

На этомъ мѣстѣ прерывается записъ.

№ 2.

268 л. in-fol^o. Текстъ въ два столбца, каждый: 22,8×7с.—Строка: 21.—Материалъ: бѣлый пергаментъ.—Письмо: инициальное.—Украшения:

1) Впрочемъ, это слово зачеркнуто въ рукописи красными чернилами.

миниатюры при инициалахъ; заставки въ началѣ каждаго Евангелія.—Переплетъ: досчатый; кожа съ тисненіемъ. Состояніе: въ началѣ вырѣзаны шесть листовъ, въ концѣ оторваны края трехъ послѣднихъ листовъ.—Временемъ написанія на основаніи имени въ записи о. Зарбаналаянъ (Catal. des anc. trad. arm., p. 158) намѣчаетъ X-ый вѣкъ: запись воспроизведена мною ниже съ описками рукописи, равно съ народными формами, любопытными для того времени.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԿԵՏՄ-
ԲԱՆ Դ Պ:

1. Է՛չ չառ Մաթաթո, Աւետարան ըստ Մատթէոսի (1a—74b л.).
2. Էչ տօ չ՛ա Մարտօ Աւետարան ըստ Մարկոսի (75a—124a л.).
3. Էչ տօ չառ Լուչա, Աւետարան ըստ Դուկասու (125a—208a л.).
4. Է՛չ չ՛ա Թ. Աւետարան ըստ Յովհաննու (209a—268b л.):

Իրբ կնոց շնացելոյ հէտը, въ концѣ Евангелія Іоанна.

Въ концѣ Евангелія Марка, на 124b л., почеркомъ отличнымъ отъ текста, именно круглымъ письмомъ (րոյրոյր) —запись:

Փառք անմահին այ և անմահ ընտ թին և կամակցութեամբ որ հոգին որ ետ յաւժարութիւն հոգոյ հանձարի: արդ ես ծառայ քի և ազախին անպիտան համայս դուսար մամիկոնն որ ոչ դուսար ունէի և ոչ որդի յիշեցի զեմ մահնն աւրն և զահեղ գատաստանն քի և արարի ինն յիշատակարնան և զնեցի ի հաւալ արդենց իմոց զոր և զհոգեկց

և զաժային տառս զոր զաւետարանս և տղի բարձրագոյնս որ աւխին և պրանչկայգործ որ գրիգորին ՚ի ձեռն որ և այնման հայրապետին տի փահանայ և որ ընդ բեւ միայրանիցն յառաջնորդութեանն որ աւխին որ փահանայ և միարանքս խոստացան ի տարին : բ: աւր պատարապել զքնի յիմ անունս: արդ որք հանգիպիք որ աւետարանիս տեսանելով կամ երկրպագելով ասացէք բոլոր սրտիւն ձ յոգորմի համային ամէն և ձ յիշողացոյ որորմեցի ամէն արդ ով զայս որ աւետարանս ՚ի որ գրիգորոյն հանկ կամ խելով կամ տանելով կամ է: յեղ ու զեմ յիշատակ խփանէ առաջի այ իմ մեզացն պարտա[կա]ն է:

№ 3.

267 л. in-fol^o. Текстъ въ два столбца, каждый: 23×7с.—Строка: 21.—Материалъ: желтоватая, плотная, навошенная бумага.—Письмо: инициальное.—Украшенія: инициалы съ миниатюрами на поляхъ; заставки въ началѣ Евангелій; въ заставкахъ же десять страницъ, посвященныхъ канонамъ или согласію Евангелій. Вся страница 2-го листа занята также рисункомъ (крестъ, листья и птицы).—Иллюстрація: образъ въ ростъ составителя Согласія Амона Александрійскаго¹⁾ (3b л.) и 4 евангелистовъ, каждаго въ началѣ его Евангелія.—Переплетъ: досчатый; кожа съ тисненіемъ.—Состояніе: переплетъ разбитъ; рукопись въ концѣ дефектна. Писецъ: Іоаннѣсъ.

¹⁾ Надпись на образѣ: Այս ամոյն աղեկանդրացի, սայ տղեց մեզ զհամարարրառս սորբ: աւետարանիս:

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *ԱհեՅԱ-
ՐԱՆ Դ ՊԷ*

А. *Կանոնք աւետարանաց*, Согласіе Евангелій съ предисловіемъ Евсевія Карціана (*Կարպիանոս*) круглымъ письмомъ (4а—8b л.).

1. *Աւետարան ըստ Մատթէոսի* (10а—79b л.).

2. *Աւետարան ըստ Մարկոսի* (81а—126b л.).

126b—127а лис. заняты статьею о родословии, начинающеюся такъ:

Պատմեցից զիտոխոսումն ազգաց որ ՚ի դաւթա ի ձեռն սող... ևն:

3. *Աւետարան ըստ Դուкаսու* (128а—206а л.).

4. *Աւետարան ըստ Յովհաննու* (207а—266а л.):

Въ концѣ Евангелія Матоея, на 80а л., круглымъ письмомъ запись:

Ով նր ընթերցողք և լսողք նր աւետարանիս. յիշեցէք զճմաւոն բարեւնայեան և զար Ստեփանոս արհապն սիւնեաց նահանգէ որ ևս զար աւետարանս ՚ի զեղաբազարն աշխատէր. ՚ի սր եկեղեցին Սարգիս նահատակն: Արդ եթէ որ հանել ջանաց զար աւետարանս ՚ի գրանէ սր եկեղեցոյս ՚ի մերոց կամ յաւտարաց. հանէ զնաքն աճ ՚ի խաւարն արտաքին. և մասն և բաժին զնոցայն առնու որ զարն ՚ի խաչ հանին և ընդ նոսա դասակցի ամէն և եղիցի եղիցի:

Въ концѣ Евангелія Луки, на 206а л., круглымъ письмомъ запись:

Տր Յն սղորմեաց Յովհաննիսի մալաքրի գրողիս սր աւետարանիս:

Въ концѣ рукописи (266b—267а л.) въ записи круглымъ письмомъ послѣ

обычнаго возданія хвалы (*փառք*) Господу и пространнаго богословскаго разсужденія объ Евангеліи и четырехъ Евангелистахъ едва успѣваетъ переписчикъ назвать себя, какъ рукопись оканчивается за ея дефектностью; привожу послѣднюю часть записи, касающуюся переписчика:

Արդ ևս Յովանէս քահանայ բազում վերաք խայթեալ ոչ ինչ ունելով թողակ ձանապարհին յաւախանից՝ ցանկացող եղեալ այսմ աճադորժ խմբար[ան]իս. և որ զղէնն և զահեղ բնութիւնն այ զինքն ամբարեալ ունի և յաւրինուած դատաստանին. և նմանեալ այնմ վաճառականի որ զամենայն ինչն ևս և զննաց զայն պատուական մարդարիան. զայս ստա[յ]աց յոյս և ապաստան յա[ւ]ուր աներես դատաստանին բազում աշխատան[աւք]...

Въ началѣ рукописи (1а—1b) есть позднѣйшая приписка Сукіаса, сына архіеп. Степаноса и др.

№ 4.

221 л. in-fol. Текстъ въ два столбца, каждый: 23×7с.—Строки: 23.—Материалъ: желтоватая, навошенная бумага.—Письмо: круглое.—Украшения: очень неудачные инициалы въ связи съ миниатюрами, заставки въ началѣ cadaго Евангелія.—Иллюстрація: портреты, также неудачные, Евангелистовъ, cadaго передъ его Евангелиемъ.—Переплетъ: досчатый, кожа съ тисненіемъ.—Состояніе: переплетъ разбитъ; въ концѣ рукопись дефектна. Время: 1559 г.—Писецъ: Іоаннэсъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-
ՐԱՆ Դ զԼ:

1. Աւետարան ըստ Մատթէոսի,
Евангеліе Матѳея (2а — 63в л.).
2. Աւետարան ըստ Մարկոսի,
Евангеліе Марка (64а — 105а л.).
3. Աւետարան ըստ Լուկասու,
Евангеліе Луки (106а — 171а л.).
4. Աւետարան ըստ Յովհաննու,
Евангеліе Іоанна (172а — 219в л.):

220а листъ занятъ исторією о грѣшницѣ и фарисеяхъ, приведшихъ ее для искушенія І. Христа.

Въ концѣ рукописи, на 220в—221в л., почеркомъ текста записъ:

Փառք անձառելի են.

Որ արժանի արար զնեխալս մեղաք և զանարհեստ և զանիմաստ և զանարժան Յովհաննէս. զրիչս սուտանունն կրանաւոր հասանել ի վերջնն զի՞ծ սրբոյ աւետարանիս: Ի թվարեութեանս հայոց. ի՞նչ ի սք և ի գերահռչակ ուխտիս Մարտայ հիմնարկեալ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, և ընդ հովանեաւ սք մձածնին, և իմ սրբոյն որ սատ կան հաւաքեալ: Ի զե[ս^ո] ի հայրապետութեանն նն Գրիգորիսի և արհեստի նր ներսէսին և իշխանութեան շահրահմանին:

Արդ կրեանկեալ աղաչեմ զընթերցող նր աւետարանիս և զհանդիպողք յիշեցէք զանարժան Յովհաննէս զրիչս ի նր յաղաթս ձեր. և զճնաւզան իմ. և ի՞ծ զձեզ յիշէ ամէն:

Послѣ обычнаго заклятія въ случаѣ уничтоженія памяти переписчика въ рукописи—

Ընդ նմին յիշեցէք և զՄարթամն զանիմաստ որ է [աշխատաւոր մ [է]ր] և մի ի՞ծ ողորմի ասացէք և ի՞ծ ձեզ ողորմի. ամէն:

Засимъ въ рукописи недочетъ, во всякомъ случаѣ, одного листа, и послѣ небольшого разсужденія о Господней заповѣди заботиться о небесномъ Сіонѣ и Іерусалимѣ авторъ записи продолжаетъ:

Որում և ցանկացող եղև ի՞ծառք և հոգևոր բարեպաշտ և հաւատարիմ Իսահակ արեղէ. որ ըստացաւ զնր աւետարանս ՚ի հալալ ընչեց իւրոց. յիշատակ իւր և ճնաւղաց իւրոց. հաւրն իւրոց Պարեգին¹⁾ և մաւրն իւրոց Խաթունին¹⁾ և որդին նր Լուզ [ի]¹⁾. և հանդուցեալ եղբաւրն արբահամի¹⁾ և միւս եղբաւրն թաղէոսին և համաւրէն իմ յարեան մերձաւորացն կենդանեաց և մեռելոց:

Արդ որք հանդիպիք սմա կարգալով են.

Անմեղադիր լիբոք ակալութեան իմոյ և սխալանաց սորոց են. և զանիմաստ յիշեաց ի նր են.

Тутъ же слѣдуетъ инымъ почеркомъ и иными чернилами приписка:

Ես ար Կիրակոս եւ ար բարսեղու Ես ար սոաքեխ: Ես ամուտար պարոն մկրտիչս, Ես նաղարս՝ մեք Արէղջի ճամիաթիս ետաք (sic) նորողել զսք Աւետարանս յիշատակ մեզ և մեր ննջեցիոցն ամենեցուն մեծի և փոքրէ արանցն և կանանոցն: Ով սք զպք քահանայից որք հանդիպիք սք աւետար...

На этомъ прерывается рукопись.

1) Почеркомъ отличнымъ огь текста.

Переписчикъ Іоаннъ называетъ себя, и только себя, также въ записи въ концѣ Евангелія Матѳея (64а л.).

№ 5.

387 стр. in-fol.^o въ два столбца, на навошенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (ррпrrqrr), съ украшениями и изображеніями Евангелистовъ. Время—1490. Мѣсто—село Хозанаваръ въ области Качага (Кашагага?). Писецъ—Егія.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԿԵՏՄ-ՐՈՆ Դ ՂԵ:

Въ концѣ Евангелія Матѳея почеркомъ отличнымъ отъ текста записъ:

Զմեղամորտ գրիչս եղիայ յիշեսջիբ աղանեմ և զ սբ յեղբարք ևն.

Слѣдуетъ сейчасъ же, но инымъ почеркомъ:

Փառք հաւր ևն.

Ես պահպարտ զնեցի զսբ աւետարանս ՚ի հայալ ինչից իմոց յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց և նմ արեան մերձաւորաց իմոց. հաւրն իմոյ ջանտարին և մաւրն իմոյ մուլքարին և եղբարց իմոց գաւաթիարին և շաշկիար. խաւապարտ և զիս պահպարտ և կողակիցն իմ անոց խաթուն. և որդին իմ փրորալտ. և կողակ իւր աղասարեթ և քոյրքն իմ. Մուսամգաւղի և Նէնայ և զթոռունքն իմ փրովելին. ամիրովել. ավազայ հայրապետ. և ջանգոս խոնափաշայ. Ո՞վ կարգայք ևն. և գտեղքն իմ սայլի, իտիկմ. դանդուլ. Մունուս. և ծառայքն իմ Մաթին. և չիչաք ովսէփ. սարգիս. և մի սբ ողորմիւ աճ ողորմի ա[սա]յցէք:

Опять инымъ почеркомъ, но все круглымъ письмомъ (ррпrrqrr):

Դարձեալ յիշեցէք. պնայգուին, գուլքանին. և որդեցն զոգարին. և Մտրիամին. նազարին. քաշարին. դալուստին. սասիանին. Ճիլախանին. ասայտուրին. եղիային. գուլլատին. զրիգորին. Մկրտչին. հոռամսիմին. ամէն:

Въ концѣ Евангелія отъ Іоанна почеркомъ текста:

Փառք հաւր ևսկանի ևն.

Ես եղիայ անուն և բազմամեղ և Քրիստոսայ[ց]ի. և փճուն էրէցս. որ էառ զթուխտս սորայ ՚ի հայալ արգեանց իւրոց և գրեաց զսբ յաւետարանս յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց հաւրն իւրոց շապանին և մաւրն իւրոց նիկարին և պապին իւրոց սուլթանին. և մամին իւրոց սիրամարզին. և յեղբարցն իւրոց գատիանին և տուպանին և սուլթան. և քուերաց իւրոց և իւր գասերոյն շահապան ամէն:

Աղաչեմ զսբ հանդիպողոց ևն.

Արգ գրեցաւ սբ յաւետարանս ի թմին : ջ : լ : թ : ի գաւառիս Գալուստաց, ի գեղոցս որ կոչի Խողանաւալ: Ընդ հովանեաւ սբ ստեփանոսի նախավկայիս. և այլ բազմահաւաք սրբոցս որ աստ կան հաւաքեալ: ՚ի հայրապետութեան ան Սարկի. ի յաշխարհայկալութեան եպուպի որ ախրեաց բազում աշխարհի և գաւառի և իւրովին կամաւք մինչև ՚ի խորասան ախրեալ:

Լսողք պաշանաց թշողի սորոյ եղիայի. որ հանապաղ ՚ի ծոց եկեղեցոյ պահէք և կարգայք զսբ յաւետարանս ևն:

Непосредственно слѣдуетъ запись послѣдняго *собственника*:

Փառք անասի երրորդութեան ևն.

Յիշեսցեք (66 րդ կոմիսի — եսցիցք) ի մարտիայլ յաղաթս ձեր գվերջին ստացող զսք անասունչ աւետարանիս որ ստացաւ ի յարգար վաստակոց: Յիշատակ իւր [տր գրիգոր ¹⁾] ծնողացն հօրն վարդանին և մօրն նազուզին: Արդ յիշես զսք գրիգոր և ամուսինն իւր թառանին. և որդոցն իւր վարդանանին հէրապետին և դատերացն մարինոսին նազուխանին. եղբայրն Յովանէսին և կողակցին հուրիսանին և որդոցն առիբէկին և մէլէք բէկին. թառանին. և դատերացն պուհարին խաթանին. թառանին. և կրսեր եղբօրն զօլլաթբէկին և կողակցին աղիլին. և որդւոցն սարգօսին և դատերացն. եւ քոյրքն իմ արզուքանին. ածապին. մայրանին. և պապն իմ յովանէսին և քանն իմ (здесь оставлено пустое место, вероятно, для имени) և մօրապապն իմ սուրբին և տանն զուհարին և որդոցն գրիգորին: Հայր մեր յիշի:

№ 6.

[19+(10×12)+28, т. е.] 299 листов in-fol^o. въ два столбца, на навощенной бумаге, круглымъ письмомъ (рукописи), обильно снабженнымъ украшеніями (миниатюры, при инициальныхъ буквахъ лвы, чудовища, изображенія святыхъ, часовни и т. д.), съ изображеніями 4 Евангелистовъ; родословная Христа по Матѳею иллюстрирована цѣликомъ; 19 листовъ къ началу рукописи заняты иллюстраціями шестоднева,

грѣхопаденія и новозавѣтныхъ мотивовъ; въ досчатомъ переплетѣ. Время — 1603 г. (возобновлена рукопись рукою монаха Шмавона и діакона Якова 1659 г.). Переписчикъ Чугулакъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *ԱՆԵՏԱՐԱՆ Դ ՊԷ*, съ предшествующимъ ему Согласіемъ.

Передъ оглавленіемъ Евангелія Іоанна почеркомъ текста запись, съ соблюденіемъ кое-гдѣ рюмы и размѣра:

Աճ որորմի ստէք զարիանին խաթուն աղին Ջուվաղեղ բերին գրագրին մէկ մէկի մէկ շահի առին: յահեղ ու մեծ հրապարակին պարզերես զան ի յառնին: կարգա ու ասա դու զողորմին ան յիշայ գքեղ ի բարին: քն թողչի զէն իւրեանց մեղքն իւրեանց հօրն և իւրեանց նախնին: մեկ ինձ ստէք զուք զողորմին ճութագուք տր ախանին: էս անպիտան գրագրին:

Въ концѣ Евангелія Іоанна почеркомъ текста запись, частью въ стихахъ и частью въ прозѣ, которая послѣ обычнаго славословія и замѣчаній о домостроительствѣ Спасителя и четырехъ Евангелистахъ слѣдуетъ такъ:

Այլ և զստացաւ մեծ այս զանձի.

Աճախաւ ստեանք կասկի.

Կուստագարթ բարաստանի.

անմահութեան այս աղբերի:

Ռեանին կենաց պարզեողի.

մեծապայծառ այն մարգարտի.

տիրապարող սք նամակի.

անձառ շնորհաց պարզեողի:

Արփիահրատչ լոյս ծագողի.

աւետալուբ բարբառողի.

միջնորդ մարգեան ընդ քի.

¹⁾ Вписано потомъ.

արքայութեան խոստացողի:
 'ի կարգայոյն ժամանակի
 ւաւրինաւ զ ք թէ լինի:
 'ի թվինս հայոց ԵՃԻ ամին:

[Զ]ստացող նր աւետարանիս զպարոն յովանէս որ զստացաւ (sic) 'ի հայկալ (sic) վաստակոյ իւրոց: Յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնաւդայ իւրոց. հաւրն Մկրտչին և մաւրն շաղգաղին. եղբօրն զսղարին. պապին զուլիկին: Կողակցն սուլթան զիլ շաւին. ամէն: Իւրձեալ յիշեցէք 'ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զպարոն յովանէան և զկողակցն (sic) իւրոյ զարիանին. զստերոցն խաւարոյն. շաղգաղին. եղբաւրն զաղարին. կղցն լէւֆարին որդոյն սաղաղին. քւերն զարիանին. հաւրեղբարցն մտիթարին. որ[գւ]ոցն. վարդանանին անտոնին հերապետին: Ճատուրին. զստեր նանին վարդանին: որդւոցն զաղարին զոլամիրին: մարտիրոսին կղցն արզաքանին ամէն: Իւրձեալ կրկին անգամ 'ի քս յիշեցէք զովանէս և զկղցն իւր զգարիանէն: զուստր սուլթան զիլշատին: յվնիս եղբր յակորին հարսին նիգարին: ամէն: 'ի կաթողիկոսութիւն տէր միլքիսեթի 'ի հաւապետութիւն տէր սարգսին: ևս տէր մաւրիրոսս վանեցի ճախեցի: յսվնսն զաւզս որ կոչի արգաղ 'ի գրունս սք ԽճԻճին. և նր քնթափորին:

Непосредственно слѣдуетъ скорописью (допրագիր):

Արդ՝ նորոգեցաւ նր աւետարանս 'ի գրան երկնճակայ նր կարապետին: Զեւամբ ճմաւոն արեղայի: և յակոր սարկաւապի. 'ի թուականութեանս

հայոց. ԽճԻ. ամի 'ի հայրապետութեան ան սրբազան Յակոր կաթողիկոսի: Եւ մերոյ նր կրնդոսիս առաջնորդոցն Եսայիայ և Ղազար վրդապանն. և [կր]գարանք սոցին տէր ալխատակէն. տէր շմաւոնն և տէր զաքարիայն. և սարկաւազունքն պետրոսն յակորն և զմարգարայն յիշեցէք 'ի քն. Ամէն:

Իւրձեալ յիշեցէք զնր շոգակաթիս քհնյքն. տէր սիմոնն և տէր Պողոսին. և զպիլք սորին սատուաւորն. մարգարէն և Սարգիսն. որ կան միշտ 'ի սպասաւորութիւն նր աւետարանիս:

Արդ՝ ստացող նր աւետարանիս ճահեցի շահրիտանն կողակից է Յոհաննիսին. ստացաւ սա 'ի հայալ ընչից իւրոց յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնողայն հօրն փիրիջանին և մօրն բէկուն. եղբարցն ջիհանչին, բայրամին. զստեր՝ զն սեվուն, կայիբիանին, մարիամին, բէկին: Եւ որդոցն եղիկին և առաքելին ամէն:

Իւրձեալ յիշեցէք զշահրիտանն որ ստացաւ նր աւետարանս յիշատակ հոգոյ փրկութեան իւրոյ: Որ ևս [զպ]ս յիշատակ 'ի գունն նորահնանս նր շոգակաթիս. որ այսմ ամի օրհնեցաւ: Ով քք այս տեղացս հանէ, նզովիալ կղեցի. ամէն:

Въ кониѣ Евангелія Луки мелкимъ круглымъ письмомъ (допրագիր):

Զմեղաւոր զճողս յիշայ (sic) պիկղ նր նր:

№ 7.

[(hr×12)+9 л., т. с.] 345 л. in—4⁰ въ два столбца, круглымъ письмомъ

(*բորբոր*), съ украшеніями (заставки въ высшей степени изящны), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1280 г. Мѣсто—Киликія. Переписчикъ—Павель. Собственникъ—еп. Давидъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *UhbSU-*
ՐԱՆ Դ Պ:

Въ концѣ Ев. Іоанна нѣтъ *իրբ Կոնյ շնարկոյ:*

№ 8.

[(*h*×12)+4, т. е.] 280 л. in-4° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*բորբոր*), съ украшеніями; на листѣ передъ началомъ текста нарисованы двѣ группы: вверху—Христосъ, возсѣдающій на тронѣ, и передъ Нимъ Богоматерь; внизу—портреты писца Саргиса и его родителей Өаддея (*Թադէոս*) и Эльмы (*Էլմայ*); въ досчатомъ переплетѣ. Время—1427 г. Мѣсто—монастырь Евстаѳія (*Եւստափէի*).

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *UhbSU-*
ՐԱՆ Դ Պ:

Въ этомъ экземплярѣ нѣтъ извѣстнаго разсказа о блудницѣ въ концѣ Евангелія Іоанна.

№ 9.

[(*h*×12)+5, т. е.] 317 л. in 4° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ, съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время написанія неизвѣстно, нѣ собственникъ (*սինարկոյ*) приобрѣлъ ее, какъ сказано въ монастырскомъ каталогѣ, въ 1020 г., въ рукописи же—въ концѣ каждаго Евангелія, гдѣ имѣется просьба помануть въ молитвахъ, собственникъ (*սինարկոյ*) называетъ себя Григоріемъ, но не указываетъ времени.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *UhbSU-*
ՐԱՆ Դ Պ:

№ 10.

in-8° на бумагѣ, круглымъ письмомъ,

съ украшеніями и изображеніями 4 Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ (переплетчикъ—Григорій). Время—1304. Мѣсто—монастырь Вжана. Переписчикъ—Нерсѣсъ. Заказчикъ—инокъ Саргисъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛІЕ, *UhbSU-*
ՐԱՆ Դ Պ:

Изъ записи въ концѣ рукописи:

...*դձարեցաւ անձարեալ... Կանձս և պատուեր ան մերոյ յի քի հրամանաւ և արդեամբք Սարգսի անպատուարի և միանուարի ի Կանս Գրիգորի ընդ հոփանեաւ ար անձանիս և ար նշանիս և յայլ սրբոյս: Չեամբ մեղապարս և սուսանունն զրչիս ներսիս: Ի յողովարդի. ի սանդմանս պամայ և և ի մարմնացիս բանին Յ. ԺԶ: ամի և մերս թփականիս ՉԾԳ. և նորոյ շրջանիս: Մ. ԻԱ:*

Изъ позднѣйшихъ приписокъ видно, что Евангеліе это въ 1318 г. по Р. Хр. и 767 арм. лѣточисленія вардапетъ Хачикъ продалъ священнику Мхитару; затѣмъ въ 1112 г. арм. лѣточисл. (=1663) общество и священники Варденика (*Վարդենից ճամբաթս և քհանյարս. մեծ և փոքր ժողովուրդս*) принесли это Евангеліе въ даръ пустыни Санчигъ (*Սնարկատիս Սանձից*) въ память по Минасѣ (*յիշատակ ար Մինասիս*); въ 1117 г. арм. лѣт. (=1668) по просьбѣ монаха Іованэса рукопись была возобновлена въ память по о. Варданѣ, а 1248 г. арм. лѣточ. (=1799) старшина (*սանտար*) села Лали черезъ вардапета Симэона приносить ее въ даръ монастырю св. Богородицы въ хагарцинѣ (*Հաղարծին*).

№ 11.

[6+(*h*×12)+5, т. е.] 335 л. in-fol.^o въ два столбца, на навощенной бума-

гѣ, круглымъ письмомъ (րորրգիր), съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ; время ՀՃՀԻ (874) армянскаго лѣточисленія (=1425); мѣсто—село Хайров'о (ԻրգրիԻ Խայրոց քնդ հայտնիաւ ամրր Քրիստոֆորի). Переписчикъ — Іоаннь. Заказчики Симеонъ и Минай (Սիմոն և Մինայ ևսու ևն). Переплетъ сдѣланъ (հարկնացու) въ ՋՃԼԳ (1033) армянскаго лѣточисленія (=1584). Есть записи.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU-*

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

№ 12.

[4+(80×12)+10 л., т. е.] 242 л. in—4⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորրգիր), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ (кожа съ тисненіемъ). Записей нѣтъ, по внѣшнему виду рукопись XVI—XVII в.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU-*

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Каждому Евангелію предпослано оглавленіе и за каждымъ слѣдуетъ небольшая замѣтка объ Евангелистѣ.

№ 13.

[6+(80×12)+10 л., т. е.] 256 л. in—4⁰, въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորրգիր), съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ (кожа съ тисненіемъ). Время и мѣсто написанія неизвѣстны; въ концѣ Евангелія Луки читаемъ:

Յիշեցեք և զՎարդան կրտսնու որ որ յայսմ ասանի եկն աս մկ. և շնորհեաց մկ գրէ հարթիչ.

Изъ записей узнаемъ имена собственниковъ, приносявшихъ рукопись въ

даръ церкви св. Богородицы, повидимому, въ разное время: Искандара, сына Ходжа-Гарипшаха (Հիսկանդար որդի Կորիպոզի) и Аба-Мелика съ супругою Джохарь-Хатуномъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU-*

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

№ 14.

(89×12)+8, т. е.] 284 л. in—4⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորրգիր), съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1647. Мѣсто—мѣстечко Аркурри. Переписчикъ—Марукъсъ (Մարուքև). Кромѣ записи, изъ которой приведена ниже часть, имѣются приписки.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU-*

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Изъ записи:

...այլ և գրեցու ևս ՚ի թ՛վի հայոց Եզդ ՚ի գունն և յանբարի ժամանակս որ ամեն ար երկրման հուկնայք (sic): Արդ գրեցու ևր տետարանս ի յերկիրս յերևութանս (sic) ի գուգարտղար յԱրկուսի ի հայրապետութիւն Էջմիածնս ևր Փրկիպոս կաթուղիկոսին (sic) ևն:

№ 15.

[12+(8×12)+14, т. е.] 266 л. in—4⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (րորրգիր), съ украшеніями, заставками и изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1451 по записи почеркомъ, отличнымъ отъ текста. Заказчикъ — Тэръ-Іованъсъ (Եոզանէս). Имѣются приписки позднѣйшихъ собственниковъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU*.

ՐԱՆ Դ ՊԼ, сь канонами.

№ 16.

[*hp* × 12 т. е.] 336 л. in—8° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*pppppp*), сь украшениями и сь изображениями Евангелистовъ Марка и Луки, въ досчатомъ переплетѣ. Время—XVII в. Мѣсто—Тифлисъ. Переписчикъ—свящ. Михаилъ. Въ началѣ недостаетъ двухъ листовъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU*.

ՐԱՆ Դ ՊԼ:

Изъ записи: . գրեցի զքի աւետարանս. և Միքայէլ Կրէյս՝ ՚ի մայրաքաղաքն ափղիս. ՚ի դուռն փաշեփանկից նր անճանին և նր ամենափրկչին. և այլ սրբոց որ աստ կան. Եւ Հայրապետութեանն (sic) մերոյ տր տր փիլիպպոս կաթողիկոսին [1633—1655], և թագաւորութիւն (sic) փրոց բագրատունեաց սոգէն (sic). Ռուստով խանին (1634—1648) ևն:

Годъ не указанъ.

№ 17.

[*hp* × 12, т. е.] 312 л. in—8° въ два столбца, на пергаментѣ, круглымъ письмомъ (*pppppp*), сь украшениями и изображениями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1491. Мѣсто—Кечаръу. Переписчикъ, во всякомъ случаѣ собственникъ—монахъ Гадусть. Евангелистовъ рисовалъ художникъ Мкртичъ (*Ավարդ Ակրտիչ*). Переплетъ едѣланъ ктиторомъ Исаемъ (*Եսայայ քանդակալի*) по заказу молодого Варлаама (*Վարդանի Ի Ծաղկունաց ճորոյ*), который приобрѣлъ эту рукопись въ 1679 г. Имѣются еще приписки другихъ собственниковъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, *UhbSU*.

ՐԱՆ Դ ՊԼ:

Изъ записи:

... Արդ եղև կատարումն նր աւետարանիս: ՚ի թճկնութն Հայկազուն տունորի. Ջիւ Թճկին. ՚ի դուռն և ՚ի շար ժամանակի որով նեղի. Եւ յաւարինոց ՚ի բանակալութեան աշխարհիս Հայոց և պարսից եպոսկոսի: Եւ ՚ի Հայրապետութեան տն Սարգիս կաթողիկոսի Հայոց և պարսիարդ Վաղարշապատոյ ՚ի յաթոս նր լուսաւորչին մերոյ ՚ի նր էջմիածինն: Արդ ՚ի յայս և ՚ի սոյն ժամանակի եղև յուարս (sic) խրեցրոյս իմոյ զպլնտ անարժան արեղի (sic) ՚ի յանճարահ գաւառ բուժկան: ՚ի յերկնաւհնգէա և ՚ի զերահոջակ ուխտս Կէշառուս: ՚ի դրան մարս լուսոյ նր անճանիս և Հրաշափատ նր զրիզոր կաթողիկէիս և աւագ նր նշանիս... ՚ի զայեյս անճին Հարազատ եղբարն իմոյ Յարգանանին և որդւոց նորս Մարտիրոս քահանայի և Խաչատուր սարկաւազի և այլ Հարազատ եղբարց իւրոց զինոսին, խաւճիկին, պեարտսին, պուղասին ևն:

№ 18.

[(*hp* × 12) + 11, т. е.] 287 л. in—8° въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*pppppp*), сь украшениями, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1651 г., если дата приводимой ниже записи относится ко всей рукописи. Собственникъ—Мирзэ сь супругою Салимъ-Назъ. Впослѣдствіи рукопись принадлежала нѣкому благочестивому Геванду, что удостоверяется нѣсколькими приписками, такъ между

прочимъ въ припискѣ отъ 1736 г., въ концѣ Евангелія Луки.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, Uhb8U-

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Изъ записи въ концѣ рукописи:

Արդ՝ ես Միրզէս և կինն իմ ստիժմ նազն ստացար զնր աւետարանս ի հայալ ընչից մերոց ևն: Գրեցաւ ի թուին Ռ. Ճ. ԽԳ. ամին. ի գեօղն Հնդկան. միւրք միրզայսանի ժամանակին:

№ 19.

[(104×12)+4, т. е.] 316 л. in—8⁰ въ два столбца, на навощенномъ бумажѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր), съ украшеніями и съ изображеніемъ Евангелиста Матѳея, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1708 арм. лѣт. (1471). Мѣсто — село Аревикъ (Արեւիս), въ Сюникской области ընդ հովանեաւնր գրիգորիս . . . ի ժամանակին. որ եպան հասակէն սուլթան Պուսայիթն: Въ 1597 году рукопись уже принадлежала многими добродѣтелями падленному Саргису, որ ստացաւ զսա յիշատակ իւրն և իւր ծնողացն, հօրն կոստանդին. և մաւրն թէզին. և կղբաւն ալէսանոսին. և կոզակցին փարիսանին որ հանգուցեալ և առ քս. և միւս կոզակցին սայրիսանին և որդւոցն կզիկին. շահարին. կոստանդինին. և դուստրն Խանխան զըզն. խանրէկին. իւզուր սուլթանն. և թոռներն ևն:

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, Uhb8U-

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

№ 20.

[2+(104×12)+6, т. е.] 488 л. in—8⁰ въ два столбца, на навощенномъ бума-

гѣ, круглымъ письмомъ (րոլորգիր) съ украшеніями и съ изображеніями Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ съ застѣжками изъ иѣпочекъ. Время — 1683. Мѣсто — село Шерпанкъ. Переписчикъ — свящ. Іоаннъ, за смертью котораго рукопись дописалъ священникъ Василій. Переплетчикъ — также свящ. Іоаннъ: Ոճանկս էրկս դաս գաղժող сказано въ стихотворной припискѣ послѣ главной записи. Имѣется еще приписка отъ 1733 г., написанная на «святомъ островѣ Севанѣ»: изъ нея мы узнаемъ, что рукопись находилась въ рукахъ невѣрныхъ (ալլաղղաց), когда османы и персы дрались, а Армению попирали, и выкупила ее Сахакъ сынъ Моисея, изъ Драхтика (Դրախտիկեցի).

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, Uhb8U-

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Изъ записи:

Արդ գրեցաւ նր աւետարանս ի թուին հայոց Ռ. Ճ. ԼԲ ամին ի թագաւորութեանն պարսից՝ Շահ սուլէյմանին. եւ ի հոյրապետութեան տանս՝ աղուանից ան [Սիմ]էօնի սրբազան կաթուղիկոսի, ի յերկիրս գանջա. ի գեօզս հերցանկիս, ընդ հովանեաւ նր անաճնիս: Ձեռամբ յովանէս երիցաւ: Քանզի այս Յովանէս քհնյս. գրեալ զնր աւետարանս. մինչդեռ ոչ էր ծողկեալ՝ և կազմեալ՝ ահարութիւն մահաւ հանդիսեալ. և փոխեցաւ առ քս յոյսն ամենեղուն. և եթող սուգ մեծ ի վր ծնողայ իւրոց: Եւ մեր տեսեալ զթախանձ ծնողայ նորա ձեռնարկեալ աւարանցար բազում աշխատութեամբ հրամանաւ իշխանայ և պարանայ պա-

րան մայլեր հաննագարին. որ է սեր
և իշխան բոլոր երկրիս ցանջու...
Արդ՝ զրեալ եղև նր աւետարանս ՚ի
խնդրոյ բարեմիա և նժասէր նազա-
րին. որ ստացաւ զնր աւետարանս
վանն յիշատակի հոգւոյ իւրոյ և
ճնոզացն ևն... Եղև աւարս նր աւե-
տարանիս ձեռամբ բազմամեզ և ան-
խմաստ բարեղ եկեթ քահանայի. և
եզբոր իմոյ զղժ սրկեզի ևն... Այլ և
յիշել (ազաչեմ) զակր Յովաննէս զբ-
րոզ նր աւետարանիս. և զորգին իւր
զտիրոցու Աթմանան, որ իբլմ՝ աշխա-
տանս կրեաց քն այս աւետարանիս
ևն:

№ 21.

[5+(10×12)+2, т. е.] 271 л. in—8°
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (рукопись), съ
украшениями и съ изображениями Еван-
гелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ.
Время—1664. Мѣсто — село Гүзали.
Переписчикъ — диак. найрапетъ. Соб-
ственникъ—Саруханъ (Սարուհան). Есть
позднѣйшія приписки, изъ коихъ уз-
наемъ, что послѣдній собственникъ
(1735 г.) былъ Меликъ - Джанъ Ка-
лантаръ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏՄ-

ՐԱՆ Դ Պ. съ канонами.

Изъ записи:

Արդ զրեցաւ նր աւետարանս ՚ի
Թվականիս հայոց Ռ. Ճ. ԺԳ. ՚ի հայ-
րապետութեան նն Յակոբայ ՚ի թա-
ղապետութիւն տաճկաց փոքր շահա-
պաղին ոչ առաջին ոչլ ետին (յի-
տին): և ՚ի ցանութեանն կրեանա
ապագողութիւն. որգւոյ ամիրհոնի: Գրե-
ցաւ ձեռամբ... զրչի հայրապետ սար-

կաւագի. որ ևմ՝ անուամբ միսցն և
զործով ոչ. տպագրեցաք(°) ՚ի յեր-
կիրս գեղամ[ոյ]. ՚ի ցեաւոս որ կոչի
զուլալի սու գրան նորակնուք նր
զրիգոր[ի]ն ևն:

№ 22.

[4+(10×12)+6, т. е.] 250 л. in—8°
въ два столбца, на навощенной бума-
гѣ, круглымъ письмомъ (рукопись), съ
украшениями, въ досчатомъ переплетѣ.
Переписчикъ—Лука (Լուկաս). Время—
1685.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏՄ-

ՐԱՆ Դ Պ.

Изъ записи почеркомъ, отличающъ
отъ текста:

Թվականիս մեր հայոց Ռ. Ճ. ԼԳ էր
որ աւարտեցաւ աւետարանս. ևս ան-
տրժան զարևատ կրէցս սուս անուն
գերեցի (sic) յիշատակարանս:

Составитель монаст. каталога 1685 г.
(Թ. Ճ. ԼԳ.) понимаетъ, не какъ годъ
написанія, а какъ годъ, когда собствен-
никъ Мартиросъ купилъ эту рукопись,
хотя изъ записи этого не видно; однако
свящ. Галусть, дѣйствительно, авторъ
записи, а не переписчикъ Евангелия;
ибо переписчикъ въ записяхъ почер-
комъ текста нѣсколько разъ называетъ
себя, между прочимъ въ концѣ Еван-
гел. Луки,—Лукою (Լուկաս).

№ 23.

[11+(10×12)+11, т. е.] 335 л. in—
8° въ два столбца, на навощенной бу-
магѣ, круглымъ письмомъ (рукопись),
съ украшениями и съ изображениями
четырёхъ Евангелистовъ, въ досчатомъ
переплетѣ (въ монаст. каталогѣ чита-
емъ: զգարգս կրեացն կողորակեալ ևն).

Время—XV в. Мѣсто—Гандзакъ. Переписчикъ—инокъ Степанность, сынъ Гарамана. Собственникъ—монахъ Сахакъ.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱհեՏԱ-
ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Изъ записи:

Արդ՝ սկիզբն եղև զործանու-
թեանս այսմիկ. նախախնամու թեամբ
նր հոգւոյն յանաստոհ զառախ
զանձակայ ընդ հոգսնեաւ վեղանի նր
անձամբնս և սրհիւան յաթոռիս.
Եւ սասնարգութեան իմոյ Ստփննս
յեղկիս նր ուխտիս: Եւ կթոյնու-
թեան նն Յահանիսի. և թագաւո-
րութեան վրայ զարկի. և զանու-
թեան ջահանշահի ևն:

№ 24.

[$(10 \times 12) + 7$, т. е.] 295 л., in—8° въ два столбца, на навощенной бумаге, круглымъ письмомъ (рукописи), съ изображеніемъ святого, можетъ быть Евангелиста, съ Евангелиемъ въ правой рукѣ (1а л.), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1677 (арм. Թ.Ճ.ԻԶ). Мѣсто—село Дашгъ, въ Мокской области. Переписчикъ—священникъ Мхитаръ. Имѣются приписки.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱհեՏԱ-
ՐԱՆ Դ ՊԷ:

№ 25*.

Рукопись малаго формата, въ переплетѣ—въ серебряномъ окладѣ, съ шестью яхонтами и однимъ средней величины рубиномъ. Время—1215 (арм. ԼԵԹՈՒՍՆԵՆԻ, т. е. 1766 по Р.Х.).

ЕВАНГЕЛИЕ.

М. К.: «Աւետարան փոքրիկ, ար-
ձագակալման և արծաթե օճակով շարժ

վերայ զան վեց հաս փոքրիկ եւ-
զուժք և մի հաս միջակալեր լալ:
զրեալ է ՚ի թուին ՌՄԹԵ. ՚ի յիշա-
տակարանին զրի «ի յայսմ ժամնկիս
յերկիրս Արարատեան թագաւոր ոչ
զոյր և նմ որ ինքնագլուխ իշխեր. պա-
տիժ պատուհասն անհուն ուր պատմ,
առարկել պատմագիրքն. և թէ յայսմ
ամի որքան նեղութիւն պատահեալ
է յերկիրս Արարատեան, մահն սովն
և սուրն ևս և կարկուտն, ՚ի փանայ
յերկրէն մինչև ՚ի զարբանդ՝ բովան-
գակ բեր երկիրս կարկառաւոր եղեալ
«չ ինչ էղէն, ոչ թէ միանգամ,
այլ երկիցս և երկցս որ սոյն մեծա-
զոյն էր զոր ոչ որ էր ակեալ և զի նր
մտտեանս ՚ի յայսմ ժամնկի գրեցաւ
՚ի դուռն նր Գայանէի վանիցն: Արդ
աղաչեմ զսիրելի եղբորսդ... յիշեա-
լիք... զմարգարէ վրդիս... Յիշատակե
աւետարանս ՚ի դուռն Աւգանայ, ՚ի
Լակցի ստեփաննոս փրկակ, ՚ի 1835
թուին»:

№ 26*.

Рукопись еще меньшаго (противъ № 25) формата, на тонкомъ пергаментѣ, прекраснымъ почеркомъ, въ переплетѣ—въ серебряномъ окладѣ, на видъ значительной древности.

ЕВАНГЕЛИЕ.

М. К.: «Աւետարան փոքրազոյն ար-
ձագակալմ կոտակեալ զրեալ ՚ի վր
նրբութեան զթ մեկագլուխ ընտիր զր-
չութեամբ, ՚ի ակցիս տեղիս եղձեալ.
—՚ի վերջ կուսէն պակասեալ են
թուղթք ինչ. ընդ նոսին և յիշատա-
կարանն, որով և թովականն. սակայն
հնարոյն ուրեմն երեւո

Յիշատակ, աւետարան կնէինայ
(Յղնուուհի) քալնի բէհրուղեանց, 'ի
դուան սբին Սեփանայ 'ի 1855 ամէն:

№ 27*.

Рукопись среднего формата, въ переплетѣ—въ серебряномъ окладѣ, съ позолоченнымъ крестомъ на крышкѣ съ правой стороны; на крестѣ двѣ бирюзы и два рубина средней величины. Время—1594. Мѣсто—с. Тванчъ, Переписчикъ—Лука Лорійскій.

ЕВАНГЕЛИЕ.

Մ. Կ.: «Աւետարան միջակադիր
զրեալ ձեռամբ Ղուկասու դրչի Լու-
սեպուց, 'ի սխոյ թուին, յերկրին Կար-
նայ 'ի զեօզն թվանձ' 'ի դուան գանձ-
կայ (sic) նր Գևորգեայ: Անի յիշա-
տակարան: յաջոյ երեսին խաչ արծա-
թեայ սփեղօժ և կրտսեղեալ 'արծա-
թեայ շրջանակու և քերտվելիք: 'ի
վր խաչին են երկու հաս փիհրուղ
և երկու հաս լալ' միջակադիր ա-
կունք»:

№ 28.

[(*h*l × 12) — 6, т. е.] 342 л. in — 12°,
частью въ два столбца, на навощенной
бумагѣ, разнымъ почеркомъ круглаго
письма (*roqroqhr*), въ досчатомъ пе-
реплетѣ. Въ началѣ недостаетъ шести
листочковъ; рукопись — дефектна и въ
концѣ: потому она безъ записей.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Въ концѣ Еванг. Матоея приписка
неграмотною рукою:

Թւին ՌՄԻն (sic) 'ի կաթուղեկոսու
թեան նր Ղուկասու և 'ի առաջնորդու-

թեան սեանու աջորդութեան Գրիգոր
փարգապետի եղբվ (sic) սով սաստիկ:

№ 29.

[(*h*l × 12) + 6, т. е.] 330 л. in — 8°
малаго формата, въ двухъ столбцахъ,
на пергаментѣ, круглымъ письмомъ,
съ украшеніями и съ изображеніями
четырехъ Евангелистовъ, въ досчатомъ
переплетѣ, съ застежками изъ сере-
бряныхъ цѣпочекъ; кожа переплета
съ тисненіемъ; на верхней крышкѣ
переплета — распятіе, на другой —
крестъ, украшенный серебряными пу-
говками и цвѣтными камнями. Время—
1669. Мѣсто — село Норашиникъ.
Переписчикъ—Александръ; художникъ—
чтець Варданъ. Составитель записи—
Маркосъ. Заказчикъ—Дэбутъ (?). Есть
позднѣйшія приписки о построеніи
ризицы (*hndqarand*) и монастырскаго
училища (*qandakand qarrngpr*) въ Эчміа-
дзинѣ въ 1868 г. и о реставраціи цер-
кви въ Севанской пустыни въ 1863 г.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏԱ-

ՐԱՆ Դ ՊԷ:

Изъ записи:

Սրղ' զրեցաւ անախոս լուսափայլ
մարգարիտս այս 'ի թուականու-
թեանս հայոց. հազար հարիւր, Ժ.
և Բ. ամի 'ի հայրապետութեանն ան
Յակորայ սրբազան կթղկնի: 'ի նա-
ւահանդիսս և 'ի նահապետակերան
յարջորջեալ նախիջկան կողմանն.
և 'ի նորին նահանգան երնջակայ վեր-
տասցեալ' և 'ի զեօզն նորաշինիկ կո-
չեցեալ ձեռամբ սրբաւեր և պարգա-
միտ հարազատին խոյ' աէր ալէքսան-
մեղսաբուչին. որ 'ի գրաւել զարծա-
տութեանս այս' վերափոխեցաւ սո-
քս զոր և հիբոյս ոչ ժամանեալ 'ի

զիրս հանգստեանն. սակս յարատու-
չար կովճման արտիս յորժամ զյիշա-
տակարանս գրեցաք զպատկերն ևս
ևսու նկարել ասո զի սփոփոջ լիցի
հիբոյս. զոր և յիշել պաշտեմ տա
'ի քս: Արդ՝ ազանջեմ զամ նայ որք
հանդիպիք ամս կարգայով և կամ
օրինակելով՝ յիշեսցէք 'ի մաքրափայլ
յաղօթս ձեր զարուպ զհհուպս. և
զճնողն իմ և զամ արեան տուռն
իմ. և զհոգևոր մայրն իմ զհոխի-
սիմէն, և զհանպուցեալ միամօր որդ-
զին իւր տա քս զամասուրն. քանզի
արդեամբք սորին եղև զճաղրութիւն
նր աւետարանիս՝ յիշատակ յախ-
տենական 'ի փրկութիւն հոգւոյ իւ-
րոյ. և միամօր որդւոյն իւրոյ՝ որ
յերիտասարգական հասակի յօտար
աշխարհի փոխեցաւ տա քս. զոր նր
անձ ընդ երանելի վկայիցն դասեցէ. . .
զճաղկոյ սորին զՎարդան զնրն յի-
շեցէք և անձ որորմի ասացէք: Զսա-
կաւ յիշատակարանի զձօզս զմ իկս
բանի վասնող՝ յիշեցէք ի նր ևն:

№ 30.

[$h \times 12$, т. с.] 240 л. in—12⁰, в два
столбца, на навощенной бумаге, круг-
лымъ письмомъ (рукописн.), съ укра-
шеніями и съ изображеніями четырехъ
Евангелистовъ, въ досчатомъ переплетѣ,
усаженномъ мѣдными пуговками. Запи-
си нѣтъ; есть позднѣйшая приписка
отъ 1756 г. (НУБ) въ началѣ Еван-
гелия Іоанна.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏՆ.

ՐԱՆ Դ Պ.

№ 31.

[$10 + (h \times 12) + 8$, т. с.] 258 л. in—
12⁰ в два столбца, на навощенной

бумаге, круглымъ письмомъ (рукописн.),
съ украшеніями и съ изображеніями
Евангелистовъ, въ досчатомъ перепле-
тѣ (верхняя крышка, съ крестомъ, уса-
жена серебряными пуговками и цвѣт-
ными камнями). Время—1620 (НУБ)
Мѣсто—Константинополь. Перепис-
чикъ—Михаилъ Тохатскій. Заказ-
чикъ—инокъ Яковъ изъ области Еке-
геацъ. Позже, въ 1624 г., приобрѣтена
она Павломъ Тохатскимъ (մաթիղդի
Թոխիստոցի [Պ]ողոսն) и принесена въ
даръ церкви св. Якова черезъ священ-
ника Саргиса.

ЧЕТВЕРОЕВАНГЕЛИЕ, ԱԽԵՏՆ.

ՐԱՆ Դ Պ., съ канонами.

№ 32.

1092 стр. in—folio (46×32 с.) въ
два столбца, на навощенной бумаге,
круглымъ письмомъ (рукописн.), съ
украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ.
Въ началѣ, концѣ и мѣстами въ сере-
динѣ рукописи недостаетъ листовъ.
Записи встрѣчаются въ текстѣ въ кон-
цѣ отдѣльныхъ житій и мученичествъ.
Изъ пространной, но всеже дефект-
ной записи въ концѣ рукописи узнаемъ,
что она въ 1227 году (ՈԶԶ) была при-
обрѣтена Туркомъ (Аствацатуромъ:
ևս նուստ ձերս և անպիտան ճա-
ւալս այ տարք կաշեկալ).

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՍԱԿՈՒԹ.

Въ этомъ сборникѣ житій, указатель
конехъ, составленный впоследствии, по-
мѣщенъ въ началѣ, нѣтъ исторіи Вар-
лаама и Іоасафа, а есть мученичество
Варлаама Антиохійскаго (стр. 801:
վկայարանութիւն որոյն Բարդամու-
որ վկայեաց յԱնտիոք մայրաքաղաքն
տարոյ).

№ 33.

[(109×12)+17¹], т. е.] 533 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (роторгѣр), съ украшеніями, попадаются лики святыхъ, такъ нпр. при житіи Варлаама Индійскаго, въ досчатомъ переплетѣ, дефектная. Отъ записи сохранилась часть (начало), и изъ нея ничего фактическаго не узнаемъ, но, по всей вѣроятности, имя переписчика, время рукописи и т. д. можно узнать, посвятивъ больше времени обследованію рукописи, главнымъ образомъ послѣсловій при житіяхъ. Переписчикъ — можетъ быть Давидъ (см. ниже). Въ 1694 г. (1820⁹) рукопись возобновлена священникомъ Аристакэсомъ.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ՅԱՅՍՄԱԿՈՒՄԻՆԻՔ:

Въ этомъ сборникѣ житій святыхъ мы уже имѣемъ житіе Индійскаго Царевича²):

Պատմութիւն Յովնատիւս որդոյ թագաւորին Հնդկաց. 'ի մարդկանոց' բանին այ բնարեաց զաշակերտարն թժան զորս յառաքելս յանուանեաց են.

Запись въ концѣ этого житія по черкомъ текста:

Զոր և ևս աստու մեղաւոր ծառայս այ բազում աշխատութեամբ և ջանիւ փորր 'ի շատէ ծայրաբաղ արարեալ թարգմանեցի զայս 'ի Հայ բարբառ ձեռամբ 'ի շիանի միոյ' պատւաւորի: զի որոյ 'ի ձեռն նոցին ճրգնութեան և հաճոյական փարուցն արժանի արայ նոր յս և երկնից ար-

քայութիւն շնորհեաց նր թանգրի զուլուն. և ճնաւդացն նր շահեկոյն' նր թամամխաթունին և կենակցին նր բեկի սաւթմանին որդոյն. են. և իմ մեղաւոր բիւրն: քանքարոյ պարտական գաւթի դճողի և իմոցն — [Ջն]եցոն կարգապարտոցն և նմ ողորմի տաղոցն. ամէն:

№ 34.

[(109×12)+4, т. е.] 556 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (роторгѣр), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Въ началѣ недостаетъ 24 л., недостаетъ и въ концѣ житій на весь августъ мѣсяць; итѣ, конечно, и заключительной записи. По записямъ въ текстѣ, напр. ԻԷ, ԻԸ Ե Լ, видно, что рукопись писалась итѣкимъ Яковомъ по заказу епископа Карапета.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ՅԱՅՄՄԱԿՈՒՄԻՆԻՔ:

№ 35.

[(109×12)+7, т. е.] 523 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (роторгѣр), съ украшеніями, съ изображеніемъ Поклоненія волхвовъ, въ началѣ—передъ текстомъ, и Варлаама Индійскаго, при житіи; въ досчатомъ переплетѣ. Время—1640 (1820⁹). Мѣсто—село Карамуратъ, въ Закамской области (Ի Կրկիրն զաղամար). Переписчикъ — епископъ Давидъ, по заказу Аг'абабы (Աղայրար). Пространныя записи въ концѣ рукописи съ плачемъ по поводу выселенія армянъ въ Персію.

¹) Последніе 17 л. вывали изъ переплета и пережжаны.

²) Ասիական, Ե. և օգոստոսի. ժ. (см. 109, 10а л. и слѣд.):

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՄՄԱԿՈՒՐՔ:

№ 36.

[$10p \times 12$, т. е.] 504 л. in—fol.⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (ррррррр), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Листы перемѣшаны, можетъ быть и утеряны, въ концѣ недостаетъ нѣсколькихъ листовъ, а съ ними нѣтъ и житія Варлаама и Иосафа и главной записи. При сколько нибудь продолжительномъ обследованіи можно узнать подробнѣе обстоятельства рукописи по записямъ въ текстѣ, въ концѣ житій, такъ напр. имена переписчика Вардана, заказчика Саргиса, сыновей его и родителей, названы въ слѣдующей записи (h^h, 1а л.):

Աղբրմի քս ան սաացող սասիս
բարեմիս Սարգսին և որդոն Գոն-
մազին Պապին և Տնոյն Յիբին Յու-
սոսին. և զՎարդան զանպիտան զընի:

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՄՄԱԿՈՒՐՔ:

№ 37.

[(10×12)+1, т. е.] 481 л. in—fol.⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (ррррррр), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись — дефектна въ началѣ. Время — 1699 (h^hh^h). Мѣсто — село Кардманъ въ области Ганджи (Елизаветополя). Писаль священникъ Аристакасъ по просьбѣ Іоанна и по желанію его отца Улухана.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՄՄԱԿՈՒՐՔ:

№ 38.

[$8p \times 12$, т. е.] 624 л. in—fol.⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (ррррррр), со скудными украшеніями. Писецъ — Стефанъ (Ստեփանոս) и заказчикъ — варлапетъ

Саргисъ, судя по записямъ въ текстѣ, въ концѣ житій. Монастырскій каталогъ переписчикомъ называетъ Лазаря и заказчикомъ священника Іоанна Крѣзанскаго (ղրգանցի) по слѣдующему недоразумѣнію: въ 1751 г. (h^h) рукопись была приобрѣтена священникомъ Іоанномъ К-имъ и снабжена новою записью (յիշատակարան); эту записъ и писалъ Лазарь почеркомъ, совершенно отличнымъ отъ текста.

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՄՄԱԿՈՒՐՔ:

№ 39.

[$8p \times 12$, т. е.] 192 л. in—fol.⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (ррррррр), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Какъ дефектная въ концѣ, рукопись лишена обычной записи. Приноснѣшномъ перелистываніи встрѣчался съ записями въ текстѣ, заключающими имя заказчика Аветиса, такъ напр. со слѣдующею записью (h^h, 12а л.):

Աղբրմեայ քս ան սաացողի գրիս
բարեմիս տեաթի[սի]ն և Տնողացն.
մահտեսի յովսէփին շահգազին և
որդոն պողոսին պաղատասարին. զէ-
որդին և ան արեան ևն:

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՄՄԱԿՈՒՐՔ:

№ 40.

[(87×12)+11, т. е.] 659 л. in—fol.⁰ въ два столбца, на навощенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (ррррррр), съ украшеніями, кое-гдѣ и лики святыхъ; въ досчатомъ переплетѣ. Начала и конца недостаетъ, отсутствуютъ листы и въ серединѣ. По записямъ въ текстѣ, такъ напр. h^h, 11б узнаемъ, что заказчикъ (սաացող) — монахъ Григорій, а переписчикъ — Варганасъ (Վրգանէս):

ЧЕТЬЯ-МИНЕЯ, ԱՅՍՄԱԿՈՒՐԲ.

№ 41.

[(*h₂* × 12) + 19, т. е.] 595 л. in—fol.^o
 въ два столбца, на навошенной бума-
 гѣ, круглымъ письмомъ (*բոլորգիր*), съ
 украшениями и иллюстраціею (есть
 изображенія апостоловъ), въ досча-
 томъ переплетѣ¹⁾. Рукопись—дефектна
 въ началѣ. Время — около половины
 XV вѣка. Мѣсто — обитель гермона.
 Переписчикъ—монахъ Іоаннъ (*ՅՊՍ*—
Յովհաննէս). Заказчики — священ-
 никъ Мануэль съ сыномъ Стефаномъ.

ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ, ՃԱՇՈՅ

ԳԻՐԲ:

Изъ главной заключительной запи-
 си, дефектной въ концѣ:

Ըստ այսմ պայմանի ամենագովելի
 և ևրձանիկ ընտրեալ և պատուելի
 անձահաճոյ և անձ գովութեանց ար-
 ժանաւորքն Մանուէլ քահանայն և
 տէր Ստեփանոս Հարապատ նորին
 զրել ետուն զնր տառս 'ի սանահնոյ
 աւրինակէն և մեծաւ փափագանաւք
 յարդար վաստակոյ իւրեանց ստա-
 ցան զսա յիշատակ բարի հոգւոյ
 իւրեանց և ճնաւդաց ան Մանուէլին
 պարոն ամիրբեկին. և զուլմէլիբին.
 որով Հանդիպողք նր կտակիս յի-
 շեօջիք 'ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր
 զգեաւորոյս որդիք տէր մանուէլին
 զնր ստեփանոս և զամիրբեկ: Սյլ և
 զքոյր նոցա զմարդարիան և զեղ-
 բարքն զփոխեցեալքն ի քս զանձա-
 տուրն և զառաւն. Դարձեալ աղաչեմ
 յիշել առ քս զկենդանի եզրարք տէր

Մանուէլին զսաւթան և զէլբեկն և
 զմեծ եզրաւր որդին զպատուելի երի-
 տասարդն զմելիքն և զմայր և զքոյր
 ան Մանուէլին զյուստիանէ և զորդի
 նորին զփաշէն: Դարձեալ աղաչեմ
 յիշել 'ի քս զհարապատ որդիք սաւլ-
 թանին զհահնգարն և զխօշնագարն
 և զմարգարէ գպիրն և զսահակն և
 զորդիք էլբեկին զյեղիշէ և զյնոք.
 և զմաթէոս: Դարձեալ աղաչեմ զնր
 մանկաւնոց եկեղեցւոյ՝ որք ընթեռ-
 նոյք զնր տառս՝ յիշեցէք 'ի նր ա-
 զօթս ձեր զվերոյ ստացեալ ստացոյ
 զրոյս զտէր Մանուէլ և զամուսինն
 իւր՝ զեղիսարեթ և զճագկեալ որդիքն
 իւր՝ զնր ստեփանոս և զամուսինն
 իւր զխոսրովեղուխա և զզաւակն իւր
 զնեքսեւ և զՄեսրոպ պատանխան և
 զամիրբեկն և զամուսինն իւր զԼու-
 թած: Յիշեցէք 'ի քս զմելիքն և զա-
 մուսինն իւր զսոլթանբախտ զփոխե-
 ցեալն 'ի քս և զորդի նորին զզրիզոր
 պատանին: և զմայր մելիքին զվար-
 դատիկին: Եւ զսաւթան և զամու-
 սինն իւր զթամար. և զէլբեկն և զա-
 մուսինն իւր՝ զչիչագ և զանագարն
 և զամուսինն իւր զաղուլ մելիքն: այլ
 և աղաչեմ յիշել 'ի քս զպատուելի
 երիտասարդն զավրան բէկ, որ է կնքա-
 հայր սոցա: Եւ լի բերանով և ու-
 զեղ սրաիւ ստացէք ևն.

Եւ արդ գրեցաւ նր տառս որ կոչի
 տարեան զիրք 'ի գառնացեալ ժամա-
 նակիս յորում նեղեմք յանորինաց
 բռնութենէ և ս առաւել 'ի կրկնակի

¹⁾ Въ переплетъ попали два листа изъ грузинской пергаментной рукописи духовнаго
 содержания; въ сохранившихся листахъ находится между прочимъ статья озаглавленная:
 Եկեղեցւոյ մեծոցն և Եկեղեցւոյս անուանիչն.

Հարկապահանջութենէ: 'ի հայրապետութեան անան գրիգորի ընդհանըր հայոց կթղիկաւի և պատրիարքի վարչապատու՝ Էջմիածնի և յաշխարհակալութեանն ջհանշայի միջին. որպէս զարայ ուսուֆին ձեռամբ ամենամեղ և անարհատ գրչի յիսի որ զանունս ունիմ կարգաւորի և գործովս անպիտան. Որ և եկեալ յարձկէ քաղաքէ տարազէս հանդիպեցաք 'ի դուռսս զեղարքունի 'ի զիւզս որ կոչի կաճ. հանդիպեցաք բարե[րար] անս ակը Մանուէլի և մուսացաք զաւտարական կեան[ս] մեր վանն յոյժ սիրոյ և վախադանաց սորս՝ ձեռնարկեալ սկիզբն արարաք՝ նր գրոցս 'ի մեծի ազուհացից պահոցն 'ի չորրորդ շաբաթին և աւարտեցաք աւժանդակութեամբ նր հոգւոյն այ վերացման նր խաչի տանինս՝ ընդ հովանեաւ նր անձամբս և նր գրիգորի և նր կարապետի յեկտութեանն դուռսխ զեղամաց անան սանփանոսի և վերապիտոցութեանն քաջ բարունոցն սարգիս վարդապետի նր ուխտիս՝ հէրմանի հաւր:

Արդ յերես անկեալ՝ կրկին աղաչեմ զգասս քհնյ որք հանդիպեք նր գրոցս՝ կարդալով և կամ գազափար՝ աւրինակելով: յիշեալք ջերմեռանդ սրտիւ և քաղցրագութ կամուք և անձահաշտ աղաւթիւք և արտասուտաբոջ հայցմամբ՝ 'ի հեշտալուր անէն մերմէ յէ քէ. զի ողորմեցի և [դ]թացի՝ թողչէ և քաւեցէ զամ յանցանս՝ զկամաց և զակամաց՝ զստոյողի զրոցս՝ ակը Մանուէլի և զնր սնփսի և զամ ընտանեաց նորս համօրէն:

№ 42.

[(12×12)+1, т. с.] 481 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумаге, круглымъ письмомъ (рукописи), съ украшеніями и съ изображеніями святыхъ. Рукопись—дефектна въ началѣ. Время — 1464 г. (289). Мѣсто — обитель байоц-гаръ ('ի նր աթոռս ամենափրկչիս). Написана рукопись инокомъ Стефаномъ (Ստեփաննոս) по просьбѣ варданета Давида.

ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ, ՏԱՇՈՑ

Գիրք:

Въ записи съ особенною горечью вспоминается трудное время Джаханшаха, въ которое писалась рукопись:

Ի դան և խաւար ժամանակի որ 'ի մեղացն եկն 'ի վր մեր 'ի յանարինաց և յայլաբոնից և 'ի չար բռնաւորաց 'ի զանութիւն Ջահանշահին որպէս ուսուֆին որ մտաւ 'ի Խորասանս է տարի զաշխարհս սահուն և երերուն պահեաց 'ի հարկապահանջութիւն և 'ի տառապանս և 'ի չարչարանս այնպէս որ հարք զորդիս ուրանային 'ի հայրապետութիւնն ան Գրիգորի որ նորոգեաց զնր էջմիածինն և բաղում և մեծաւ ջանիւ զարգարեաց և նորոգեաց... և պայծառացոյց լուսաւորեաց եկեղեցիս զի սա է մայր անձ եկեղեցեաց են:

№ 43.

[(12×12)+5, т. с.] 461 л. in—fol.^o въ два столбца, на навощенной бумаге, круглымъ письмомъ (рукописи), съ весьма скудными украшеніями, въ возобновленномъ досчатомъ переплетѣ, покрытомъ желтою кожею. Время —

1420 г Переписчики—Саргисъ и Юна. Кромѣ главной записи имѣются приписки и записи въ текстѣ.

ПРАЗДНИЧНАЯ МИНЕЯ, ՃԱՇՈՅ

ԳԻՐԳ:

Изъ главной записи:

Աւարտեցաւ իմաստիմն առաքելաշէն մարգարէախաւս այս կտակ: Յամի աւթհարեւրորդի՝ փոքսներորդի և իններորդի թւականութեան հայկազեան ազգիս տամարի: յամսեան հրօտից՝ ին պատկեր աւուրս իշխի: Չեռսմբ յոգնայպայծառ և ջահաւորեալ՝ տեր Սարգսի և ներդեւալ և մեղսամակարթ և փծուն զբջի յունանի, որպէս և զիրզ ցուցանի ի իր տեսարիցն ի վեր ևն.

Изъ приписки, на ԺԶ 7a—ԺԶ 5b л.:

Դարձեալ յիշեսջիք ի մարրափայլ ազալթս ձեր զնր Յովհաննէս արեղէն որ մարտիրոսացաւ ի զո—զս որ կոչի զրախաիկ ի զանութեան աշփանց փաթշահին թ.վ. Չխթ:

Есть еще приписка позднѣйшаго собственника—Тэръ-Мкртича отъ 1657 г. (1682).

№ 44.

(114 × 12) + 10, т. е. 1526 л. in—fol.⁹¹) въ два столбца, крупнымъ круглымъ письмомъ (մեծ բոլորդիր), въ досчатомъ переплетѣ, покрытомъ желтою кожею. Въ концѣ недостаетъ нѣсколькихъ листовъ; рукопись возобновлена. Время—1315 г. (247). Мѣсто — обитель св. Դաճոս, въ Артазѣ. Рукопись написана Բстакէսомъ (Բստակէս) по волѣ боголюбиваго Вардана.

ТРУДЫ НЕРСЭСА ЛАМБРОНСКАГО СЪ БИОГРАФИЕЮ, НЕРСЭСА БЛАГОДАТНАГО И ГРИГОРИЯ СКЕВРСКАГО:

1. Նարտատեսութիւն մեկնութեան անձային երգոցս սաղմոսաց մարգարէութեանս Դաւթի արքայի:

Մեկնութիւն սաղմոսաց Դաւթի Ներսիսի Լամբրոնացոց: По монастырскому каталогу պահասին մի նախանձիր, սղորմեա և իրրե կանոնք, т. е. недостаетъ псалмовъ $\delta=51$, $\delta\epsilon=56$ и $\delta\zeta=57$, равно $\eta\epsilon=37$ և $\zeta\eta=73$.

2. Պատմութիւն Ներսիսի վարուց եւգոսն երգոցս քննողի:

3. Գովեստ բանի ներբողական բացատրութամբ ասացեալ Ներսիսի սրբաղան կղկնի:

4. Նորին Ներսիսի կաթողիկոսի ասացեալ բանս մողթանաց առ նր հրեշտակս սասնաւոր չափով:

5. Ներբողանս պատմագրորար ասացեալ Գրիգորի անձաբարոյ երջանիկ վարդապետի առ ի իմաստիմնացից ի վարս և ի ճիւղութիւն մեծ քահանայապետին սրբոյն Ներսիսի արհիեպիսկոպի Տարսնի Կիլիկիցոց ի ինկոց նորին համանուն և համազուց Ներսիսի եպիսկոպի և սրբանունկ քահանայի:

Изъ пространной записи въ концѣ толкованія псалмовъ:

Սրդ եղև սկիզբն տառիս այսմիկ սրբոյ՝ զճազութեան ի վաւտիս կոչեցելունն արտազ ի նր և յերկնահանգէա ի հռչակուոր ուխտս՝ ի յա

¹⁾ Размѣръ фоліантовъ рукописей №№ 30, 31 и 33—40 равняется размѣру рукописи № 32, эта же (№ 44) рукопись—48 × 32с.

Թոռս և ՚ի Հանդիսոսս նր առաքելոցս
Թաղէսոսի: Ընդ Հոսիանեաւ ամենազաւր
աջոյն յի. առ սոսս նր և անձային ար-
րեամբ ներկեալ նշանիս նր զեղար-
զեանս և նր կուսին սանդխացոյ և
այլ բազմահաւաք սրբոցս:

Ի Թագաւորութեան Հայոց աւշին
կոչեցեալ և ՚ի Հայրապետութեան
ան կոստանդնուպ: Յառաջնորդութեան
այսմ նահանգիս և անձինամ ար-
տաղ զաւառիս նր և առաքելաշնորհ
արհեստիս զուսին. տիեզերացոյս և
աշխարհածառալ. բարիատորհ և վի-
րադիտող. պարիսպ ամրութեան Հա-
նուրց եկեղեցեաց և բերդ Հաստա-
տուն քահանայից և ամենայն քրիս-
տոնէից նր զարարիայի. և պարուն
եղբուր նորին պարոսի և զաւակաց
սորին ևն.

Իսկ ի լաման Թուրքերութեանս
Հայոց. ՉԿԴ. յամենանն նաւատարդի.
ն. ՚ի գառն և դժնեաց և ՚ի մաշիալ
ժամանակիս. յորում ըստ հրահանգի
ան յամեքեցաւ սեր բազմաց. և Թա-
գաւորեաց ստութիւն և ատելութիւն.
և մահաշունչ քնարն ստատանցի բեղ-
նաւորեալ զուարձանաց յընթա-
նուրս ամենայն մեծապանծ ձոխու-
թեամբ ևս առաւել ի յազգս ար-
հնի, ի սեռս Հայկաց և ի զարմն
Թորոսեան ևն ևն:

№ 45¹⁾.

1076 л. in—fol.^o в два столбца,
на синей бумаге, скорописью (уотр-
гир). в досчатом переплете. Время—
1814 г. (1814 г.): начата 13 сентября.
Место — Севанская пустынь. Писали

варданетъ Мхитаръ и Іоаннъ по при-
казанію католикоса Ефрема. Есть запи-
си за նախատեսութիւն и въ концѣ руко-
писи, послѣдняя—весьма пространна.

ТОЛКОВАНИЕ ПСАЛМОВЪ ДАВИДА СВ. ПЕР-
СЭСОМЪ ЛАМБРОНСКИМЪ.

№ 46²⁾.

360 страниц in—fol.^o в два столб-
ца, на синей бумаге, скорописью (уотр-
гир). в неподѣланномъ досчатомъ
переплете (кожа желтаго цвѣта). Вре-
мя—1814 (1814 г.): начата по приказа-
нію католикоса Ефрема 13 сентября.
Мѣсто — Севанская пустынь. Руко-
пись писана, добавляетъ монастыр-
скій каталогъ, варданетомъ Мхитаромъ.
Имѣются записи за նախատեսութիւն и
въ концѣ рукописи.

ТОЛКОВАНИЕ ПСАЛМОВЪ ПЕРСЭСА ЛАМБ-
РОНСКАГО.

МК.: նախատեսութիւն մեկնու-
թեան Երանեալ [սագր. Ս.] և եր-
կինք պատմեն կանոնացն [սագր.
ԺԼ—19] ներսէսի արքեպիսկոպոսի
Տարսուի Կիլիկեցոց:

№ 47.

[6 + (44 × 12) + 10, т. е.] 208 л.
in—fol.^o в два столбца, на навощен-
ной бумаге, круглымъ письмомъ (уотр-
гир). в досчатомъ переплете. Въ на-
чалѣ, въ концѣ и мѣстами въ серединѣ
рукопись—дефектна; записъ не сохра-
нилась.

ТОЛКОВАНИЕ ПСАЛМОВЪ, ՄԵԿ-
ՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՆՍՈՍՍ, съ простран-
нымъ, но дефектнымъ предисловіемъ.

№ 48.

[(44 × 12) + 8, т. е.] 1000 л. in—4°,
на тонкой бумаге, скорописью (уотр-

¹⁾ Ср. № 46. ²⁾ Ср. № 45.

գիր), въ переплетѣ (картонъ съ кожею). Въ рукописи недостаетъ послѣднихъ листовъ и записи.

О ПРИМѢРАХЪ И ПОДОБИЯХЪ, ТРУДЪ ЮАННА DE SAN GEMINIANO, ИЗЪ ОРДЕНА ПРОПОВѢДНИКОВЪ.

Գիրք կամ գործ Յոհաննու 'ի տոհմէն աէ սան Ճէմինիանօ 'ի կարգէն քարոզողաց պայծառագունի անարանու թեան վարդապետի. յորում ընձեռի զօրինակաց և զնմանութեանց իրաց:

№ 49.

[(110 × 12) + 1, т. е.] 229 л. in—fol.^o, на синеватой бумагѣ, скорописью (уоуրգիր), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1833 г.: начата въ апрѣлѣ и окончена въ маѣ. Мѣсто—Севанг. Переносчикъ—инокъ Антонъ.

ТОЛКОВАНИЕ ПРОРОКА ИСАН ПО БРЕМУ СИРИНУ, ЮАННУ ЗЛАТОУСТУ И КИРИЛЛУ АЛЕКСАНДРІЙСКОМУ, ТРУДЪ ВАРД. ГЕОРГІЯ, ПРЕДПРИНЯТЫЙ ПО ВОЛѢ БЕТУМА.

Заглавный листъ:

Համառօտ ժողովումն մեկնութեան նր մարդարէն Եսայեայ. ի լուսաւոր մեկնչացն. տէն Եփրեմի խուրին ասորոյ, Յովհաննու սփեթերանի և Կիւրղի աղէքսանդրացոյ: Հրամանաւ տան Հայոց ճեթմոյ արարեալ և ժողովեալ լուսաւոր վարդապետին Գէորգեայ:

Եւ կրկին ընդօրինակեալ 'ի նր Սեանու կղզոյ վանուց միարան անտան արեղայէ: յամի տէն 1833. ասրիլի 'ի Հոգէն սիսեալ ևն:

¹⁾ Въ монастырской каталогъ эта рукопись не внесена, въ библиотекѣ же находится рядомъ съ № 51 и снабжена тѣмъ же номеромъ (51).

№ 50.

803 стр., изъ нихъ 11 стр. алфавитнаго указателя, in—fol.^o въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (уоуրգիր), въ досчатомъ переплетѣ. Судя по записи въ концѣ рукописи, автографъ патриарха Якова, написанный въ 1203 г. армянскаго лѣточисленія, 1754 г. по Р. Хр., въ третій годъ его же, т. е. Якова, [вторичнаго съ 1752 г.] патриаршества въ Константинополѣ.

О СЕМИ ТАИНСТВАХЪ ЦЕРКВИ, СОЧИНЕНИЕ ПАТРИАРХА ЯКОВА.

М. К.: Կրթութիւն անարանական զխորհրդոյն եկեղեցոյ:

№ 51.

514 стр. in—4° въ два столбца, на толстой навошенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (руրոգիր), со скудными украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Въ началѣ недостаетъ 68 страницъ; рукопись, дефектная и въ концѣ, на видъ XV—XVI столѣтія.

СБОРНИКЪ ЦЕРКОВНЫХЪ ПѢСЕНЪ, ԳԱՆՉԱՐԱՆ, съ потными знаками.

№ 51a¹⁾.

[(1 × 12) + 2, т. е.] 362 л. in—4°, на навошенной бумагѣ, написана для свящ. Давида (Գաւթի կուսակրօն քչնայ), круглымъ письмомъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1438. Мѣсто—соборъ Богородицы, въ Тифлисѣ. Возобновлена рукопись 1651 г. (178). Имѣется пространная записи и приписки.

СБОРНИКЪ ЦЕРКОВНЫХЪ ПѢ-
СЕНЪ, ԳԱՆՁԱՐԱՆ:

Изъ записи въ концѣ:

Արդ՝ զրեցաւ սա 'ի թուականու-
թեն հայոց ՊԶԷ 'ի մայրաքաղաքս
ափխխս: Ընդ հովանեաւ նր և հրա-
շափառ կաթուղիկէին նր անձանին:
'ի հայրապետութեան ան կոստան-
դեա և 'ի թագաւոր[ու]թ[ի]ւնս վրաց
Ազգ. քսանդրէի անձախրի և բարե-
պաշտի զոր նր ան պահեցէ զսա
անփորձ կենաւք և ստորագոյցց ամուք
զաւրաւք և զաւակաւք իւրովք 'ի
փարուսն և 'ի հերբուսն անաւրինաց
խմբից և 'ի հաստատութիւն սրբոյ
եկեղեցոյ ևն:

№ 52.

[(114 × 12) + 8, т. с.] 284 л. in—4°
въ два столбца, на навошенной бумагѣ,
круглымъ письмомъ (рукоп.) въ дос-
чатомъ переплетѣ. Рукопись сохрани-
лась цѣликомъ, но записей нѣтъ. Ру-
копись на видъ XVI—XVII столѣтій.

СЛУЖЕБНИКЪ, ՄԱՅՐ ՄԱՇՏՈՅ:

№ 53*.

Рукопись 1828 года, написана въ
Севастѣ инокомъ Антономъ.

ТОЛКОВАНИЕ ПЯТИКНИЖІЯ КОРНЕЛІЯ А LA-
PIDE, въ переводѣ ВАРД. МУЖИ ХАРБЕРД-
СКАГО, СОКРАЩЕННОМЪ ВАРД. ПАВЛОМЪ
АДРИАНОПОЛЬСКИМЪ, ИЗЪ ПЕРУСАЛИМСКОЙ
БРАТІИ.

Մ. Կ.: Գիրք մեկնութեան հինգ
գրոցն Մովսիսի, արարեալ 'ի կուս-
նէիսս արփիտայէ և 'ի լատին լե-
զուէ թարգմանեալ 'ի Ղուկաս վար-
դապետէ խորբերոցոյ և կրկին հո

մատեալ 'ի պօղոս վրպէ անգրիա-
նուպօլսեցոյ 'ի միարանէ նր եմբ. և
ընդօրինակեալ 'ի Յովհաննու միր-
գայեան վանանդացոյ: զրեալ այժմ՝
Յնտան արեղայէ 'ի միարանէ Սէփա-
նայ 'ի 1828 ամի:

№ 54.

[(116 × 12) + 2, т. с.] 182 л. in—8°
въ два столбца, на бумагѣ, скорописью
(уоуրգիր), въ досчатомъ переплетѣ.
Время—1659 г. (ՌՃԸ). Мѣсто—г. Севас-
тійа. Переписчикъ.—Ромклайскій вар-
дапетъ (անարժան 'ի բանասէրս նս-
րատունկ վիգաս հասակայի); пере-
писчику помогалъ Хачатуръ (որ բղ-
թուղթս կոկեայ).

ТОЛКОВАНИЕ СОГЛАСІЯ И ЕВАНГЕЛІЯ
МАТѢЯ.

Մեկնութիւն խորանոց աւետարա-
նին (на девяти первыхъ страницахъ),
Ժողովուսն մեկնութեան սրբոյ աւե-
տարանին որ ըստ Մովսէսի [ի]բանից
խմաստուն վարդապետաց եկեղեցոյ
կարդեալ և յօրինեալ զիւրահաս ըն-
թերցոյց ևն:

№ 55.

285 стр. in—8°, на бумагѣ, скоро-
писью (уоуրգիր), въ кожаномъ пере-
плетѣ. Рукопись не дописана и безъ
записи; на видъ она XVIII—XIX сто-
лѣтій.

II ЧАСТЬ ТОЛКОВАНІЯ ЕВАНГЕЛІЯ МАРКА,
СОЧИНЕНІЕ ВАРД. ВАСИЛІЯ.

Երկրորդ հատոր մեկնութեան սրբ
աւետարանին Մարկոսի ասացեալ 'ի
վարդապետէն բարսեղէ:

Начало:

Հարցին ցնա և տան ևն:

№ 56.

423 стр. in—8°, на бумаге, скорописью (uopqhr) в кожаном переплете. Время—1833 г. Место—Севанъ. Переписчикъ—инокъ Антонъ. Имѣется въ коннѣ запись.

ТОЛКОВАНИЕ ПѢСНИ ПѢСНЕЙ, СОЧ. ВАРД. ЯКОВА КАЙЕНЯНА.

Заглавный листъ:

Մեկնութիւն երգոց երգոցն Սողոմոնի:

Արարեալ յոգնաջան վարդապետին մերոյ տան. Յախորայ կայնեսանի լուսաւոր և ազգու արգասիք 'ի սէր հարսին և փեսայի. 'ի միարանու թեանց սոյ զահոյն էջմիածնի. 'ի յօգուտ մանկանցս նորոյս հրուսազէմի:

Զոր և օրինակեալ 'ի բուն օրինակէ և ձեռագրէ հեղինակի ի նորին

աշակերտ. և պատրիարքարանի նօտար արցւ Յովհաննիսէ. և 'ի պաշտօնեայէ միծի խորհրդոյ: Եւ կրկին ընդօրինակեալ 'ի միարանու թեանէ սոյն Սեանայ կղզոյն զեղամայ անտօն արեգայէ թիֆլիսեցոյ. փն իսկ անձին իւրոյ. յամի տան 1833. մայիսի 6, սկսեալ 'ի հրպուտե տան կիրևմի. և նորած յօհաննու կթղկնցն 'ի նոյն փանս յերջանիկ կղզոցն Սեանու:

№ 57.

520 стр., in—8°, на бумаге, армянскою скорописью (uopqhr) в переплете. Записи не имѣется, но есть приписка вардапета Мануэля отъ 1 ноября 1829 г., удостоверяющая, что эта рукопись, изъ книгъ ('ի գրեանց) архіеи. Іоанна Севастійскаго и его ученика вард. Мануэля, принесена въ даръ Севанской пустыни.

ЛѢЧЕБНИКЪ НА ТУРЕЦКОМЪ ЯЗЫКѢ

المقدمه¹⁾

مقدمه علم طب موضوعی

و طریق بیانک در.

و بو علم طب موضوعی

اولوب محتاجی علییه اولدوغین

بلدر. اما بو علم طبیی

موضوعی بدن انسان

صحتیبی و مریض اولدوغی

جهتندن یعنی بو علم طبیی

بدن انسان صحتیبی

و یا مریض اولدوغی

احوالندن باعث اولونور

ԷԼ ՄԻԻԳՍՏՏԻՄԷ

Միւզատուեմս ելմի թըպ մէվզուի֊
փէ թարիք պէյաննտէ տիւր

Нач.: փէ պու իլմի թըպպ մէվզուի
օլուպ միւհթածի ալեյհ օլլուղին
պիլիլիլ. եմմս պու իլմի թըպպն
մէվզուի պիլլենի ինտան իւր սահիհի
ւ մարիղ օլլուղի ճիհէթիլտան եանի
պու իլմի թըպպէ պեաննի ինտան
սահիհի ւ ես մարիղ օլլուղի կհվա֊
լինդէն պպլիս օլլունուր. . .

¹⁾ Транскрипція обычнаго арабскаго письма принадлежит мнѣ.

№ 58.

Каждое сочинение съ своею отдѣльною пагинаціею, in—8°, на бумагѣ, скорописью (*uotrqhr*), въ кожаномъ переплетѣ.

СБОРНИКЪ СОЧИНЕНІЙ АРИСТОТЕЛЯ, АРАБЕЛА СЮНИЙСКАГО, ДАВИДА ФИЛОСОФА, БОГОСЛОВА І. СКОТА, ВАРД. ІОАННА И ІОАННА ДАМАСКИНА.

1. Արիստոտելի ստագիրացւոյ զիրք բնազանցականացն որ կոչի յունարէն մեթաֆիզիքոյ:

2. Լուծմունք գրոյն Մէթաֆիզիքոյ: Արիստոտելի Ստագիրացւոյ շարադրեցեալ 'ի Ստեփաննոսէ վրդիտէ Լեհացւոյ. որ ևս է թարգմանիչ նոյնոյ զբրոյն:

3. Տր Առաքելի մեծի և քաջ հաւորի անյաղթ փիլիսոփայի աշակերտի երկոս երանելոյն զրիզորի Տաթեացւոյն Տիեզերալոյս փարպապետի. արարեալ բանս խրատականս և յղեշահս և հանձարեղս իմաստեղս 'ի մեկնութիւն սահմանաց գրոյ 'ի յիզմ (ի՞ղձ) մաղթանաց ամանց բանասիրաց եղբարց հարազատաց նորին աշակրտոյն:

4. Նորին Տր Առաքելի հոգինորոզ հայրանիլի փն սահմանացն Դաւթի քաղւածոյս:

5. Նորին իմր Առաքելի Սիւնեաց եպիսկոպի 'ի տեսութիւն բանին որ ասէ ամենայն չար ամենչեփ:

6. Դաւթի անյաղթ փիլիսոփայի վերլուծութիւն 'ի ներածութիւն Պարփիւրի:

7. Նորին Գրիզորի աշակերտի համառօտ տեսութիւն 'ի զիրս Պարփիւրի:

8. Ընձեռուած զտեղծմանէ 'ի զհրեշտակաց. ուր և նախ զառաջնոյ մարդոյն ընձեռի (իւջ ԲՈԳՍԼՈՎԻԱ I. ՏԿՈՒԱ—ՍԿՐԹՈՍ):

9. 'ի թվին հայոց մեծաց .ՌՃԼԸ. յանարժան յամի Յովհաննու վրդիտի Սպհնցւոյ. արարեալ համառօտ Աճարանութիւն քսի Սյ:

10. Սրջ Տօրն մերոյ Յովհաննու քհնյ կրօնուորի Դամոսկացւոյ յազապս անհասանելութեան այ և թէ ոչ է պարտ քննել և խնդրել:

11. Համառօտ հաւաքումն յազապս հոգւոյ և զօրութեանց նորին, [հեղինակն է] Փրաջուան Անկիլայի 'ի կարգէ սիյն Դովինիկոսի:

Переводъ Метафизики Аристотеля съ указателемъ, сдѣланный Стефаномъ Польскимъ, по записи въ концѣ ихъ, написаны въ 1757 г. (1802) священникомъ Яковомъ (имр Յակոր) для вард. Іоанна Севастійскаго.

№ 59.

Рукопись безъ общей пагинаціи, ибо нѣсколько рукописей сшиты въ одно цѣлое, in—4°, болѣею частью въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (*uotrqhr*), въ досчатомъ переплетѣ. Не имѣется и общей для всей рукописи записи. Въ записи въ концѣ третьей статьи сообщается, что эта часть настоящей рукописи написана въ 1697 г. (18102) въ монастырѣ Амирдолу (Ամիրդոլուփանք), въ настоятельство вардапета Вардана (մեծ արարմապետի և քաջ փառերայիս փարձապետիս մերոյ Վարդան փարդապետին), чтецомъ (դպիր) Авраамомъ. Изъ другой же записи, въ концѣ шестой статьи, узнаемъ, что та

часть настоящей рукописи написана въ среду 6 июля 1678 г. Хаспэкомъ для вара. Якова.

ТРУДЫ ВАРД. ІОАННА ВОРОТѢНСКАГО, ГРИГОРІЯ ТАТѢВСКАГО, ЕП. ЯКОВА САРУГІЙСКАГО, ТEOФИЛА, УЧЕНИКА І. ЗЛАТОУСТА, КАТОЛ. ЗАХАРІИ, ЯКОВА КРЫМСКАГО И ДР.

1. . . . Յոհաննո որոտնեցոյ արարեալ քաղուածու մեկնութիւն Աւետարանին Յոհաննու և մեկնչաց նորին... ի հոչակաւոր նր ուխտն մեծոփականից և ընծայեալ նմա:

2. Խրատ վան կազմութեան մարդոյ:

3. Քաղուածոյ աւետարանին մատթետի արարեալ մեծ բարունոյն և քաջ հոնտորի... վարդապետի Զուարթուն անուն կոչեցելոյ:

4. Գրիգորի եռամեծի քարոզ վանն ծննդեան: Нач.: Առաքեաց զբան իւր ևն:

За этимъ Словомъ Григорія Татевскаго слѣдуетъ рядъ его же извѣстныхъ поученій.

5. Քարոզ վն պահոց յայլմէ:

Такихъ Словъ о постѣ отъ *армянъ* имѣется тутъ же нѣсколько.

6. Յակոբայ որձոյ եղբի ասացեալ յաւուր մեծի խաչելութեանն մերոյ յի քի և յաւազակն որ հրաւիրեցաւ ի դրախան և ի սերովբէն որ պահեր զձանապարհ ծառոյն կենաց:

Въ концѣ этой статьи записъ:

Թարգմանեցաւ ձառն յասորոց ի մերս հրամանաւ տեառն Գրիգորիսի կթղկնի հայոց. ի ձեռն քահանայի

ու մեմն Իսահակ անուն կոչեցեալ ասորի յազդէ անարհեստ զոլով մերոյ դպրութեանս, շաղկազի և կոկորդախոս լեզուաւ: և ասուղեցաւ 'ի նր և յանրիծ և 'ի մեծ արհիկնիսէ ի տեառն ներսիսէ հոնտոր խմատասիրէ¹⁾...

Յիշեա ողորմութեամբ քո զՅակոբ վիպտ զտասցող սորա և զճրտորոզս զխասպկի հոչոյ: Թվին . 1678 . և յուլիսի . 2 . օրն Դշի:

7. Երանելոյն թէոփիլեաց ասացեալ ի սոսկալի թաղումն որդւոյն այ նն մերոյ և փրկչին: և ի նիկողմնս. և ի յոփսէի արեմութացին: և ի գերեզմանն նձընկալ: Զոր ասացեալ է զկնի վախճանի երանելոյն Յոհաննու ոսկերիւրանի իւրոյն վարդապետի:

8. Տեառն դաքարիայի հայոց կաթղկնի ասացեալ ի մեծի շարթուն ճրագալուցին:

9. Քարոզք Յակոբ վարդապետի Արիմեցոյ Գրիգորի աշակերտի:

№ 60.

[Իդ X 12, т. с.] 276 л. in—4⁰ въ два столбца, на навошенной бумагѣ, круглымъ письмомъ (*рогирогир*), со скудными украшениями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи не имѣются. Рукопись на видъ XV—XVI ст.; составитель Монастырскаго каталога полагаетъ, что она—автографъ Іоанна Гарнійскаго (XIII), вѣроятно, опираясь на приводимыя ниже слова послѣдней статьи, которыя однако могли перейти изъ болѣе древней рукописи, какъ записъ автора:

. . . Այլ ևս նուաստս յովաննէս գառնեցի ծառայակից ձեր 'ի քն յն.

¹⁾ До сего мѣста записъ имѣется и у о. Зарбаналяна, *Հայկական Թարգմանութիւնք Նախնեաց*, р. 573.

իրբն դայս¹⁾ տեսնելի՝ խիտ վշտա-
նայի տարակուսանօր: Ապա ճանա-
պարհ արարեալ զնայի ՚ի մայրաքա-
ղաք մենաստան ՚ի Նազրատ. և որո-
նեալ զաի ՚ի Թարգմանչայն զրաժ
մագաղափ նգտարան մի: Զոր առեալ
նր վիպին օրկղ կոչեցեալ այն որ
գտամարն երեկոցոյ զճին հայուն: և
նա սերմանեաց դայս ուղիղ և զու-
գորդ նգտա[րան]: և [ւ զն օ]մանց այլ
և այլ երեի սա. բայց զու ով սի-
րելի. ընկալ զայս զազափար. իրր
իզլւմ՝ երկամբ ստուգեալ և ն:

ПСАЛТИРЬ, ЧАСЫ, МОЛИТВЕН-
НИКЪ

сѣ Введеніемъ Нерсеса, Толкованіемъ къ
псалмамъ Епифанія Кипрскаго и за-
мѣткою о нихъ же Іоанна Гарнійскаго.

1. Սաղմոսք Գութի:
2. Ժամագիրք:
3. Աղօթք:

Молитвамъ предпосланы նախա-
գրութիւնք խրատականք յազագս ա-
ղօթից, զոր արարեալ ան ներսէսի:

4. Երանելոյն Եպիփանու եպիսկո-
պոսապետին Կիրորոսի արարեալ պատ-
ճառս երկոց նգսին զաղթի:

5. Սառգարանութիւն նղմնիս ի
Յովաննէս Գառնեցոյ հոգելի վիպէ,
որ յամնոյ յերկրայս թըւի:

№ 61.

[խ×12, т. е.] 540 л. in—4⁰, на бу-
магѣ, мелкимъ инициальнымъ письмомъ
(երկանագիր), въ досчатомъ переплетѣ.
Въ началѣ недостаетъ 49 листовъ.

Рукопись—безъ записи; только изъ
приписки, въ концѣ рукописи, Севан-
скаго инока Мхитаря отъ 1811 г. (1814),
узнаемъ, что онъ распорядился возоб-
новить ее. Рукопись на видъ кажется
не очень древней (?XIV), не смотря
на инициальное письмо.

МОЛИТВЕННИКЪ ГРИГОРІЯ НА-
РЕКСКАГО,

ԳԻՐԻ ԱՂՕԹԻՑ ՆԱՐԵԿԱՅԻՈՅՆ:

№ 62.

264 стр. in—fol⁰, на синей бумагѣ,
скоронисью (նորագիր), въ полотняномъ
переплетѣ. Рукопись эта не вся испи-
сана, и то, что—въ ней, писалось въ
разное время, начиная съ 30-ыхъ го-
довъ истекающаго столѣтія.

ИСТОРИЯ СЕВАНСКАГО МОНАСТЫРЯ, СОЧ.
ВАРД. МАНУЭЛЯ, ДРУГАЯ ИСТОРИЯ ТОГО-ЖЕ
МОНАСТЫРЯ, СОЧ. МОНАХОМЪ ЭЧМИАДЗИН-
СКИМЪ ЯКОВОМЪ СЮНИЙСКИМЪ, ЛѢТОПИСЬ
МОНАСТЫРЯ, ЭЛЕГИЧЕСКІЯ СТИХОТВОРЕНІЯ
И Т. П.

1. Պատմութիւն անցից անցելոց
Սեանոց Արարեալ Մանուէլ վարդա-
պետի Կիւմիւշխանցոյ. 1830 թ.²⁾:

2. 1830. յուլիսի մէկէն կարդա-
ղեցան գրեանք անպին սեանու:

3. 1830. Յետ այսորիկ գրելոց եմք
զարժանաւոր պատմութեան պա-
տահմունսն ՚ի մէջ նրց անպիս: երթ
և եկ միարանից, թէ վախճանելոց օ-
րական ժամանակադրութեամբ, և թէ
պայմանագրութիւնք թէ պատահին:

Эта лѣтопись занимаетъ только семь
страницъ, и доходить до 6 іюля 1853
года.

¹⁾ т. е. искаженное чтеніе псалмовъ.

²⁾ Это—Исторія, изданная въ Ваг'аршапатѣ (1871).

4. Պատմութիւն Սեանայ. աշխատասիրեաց Յակոբ փարգապետ Սեանայ 'ի միարանութենէ Ս. Էջմիածնի. 1862. 'ի Սեան:

На заглавной же страницѣ находимъ слѣдующую приписку отъ 5 сент. 1870 г. рукою вардапета Ильи Джалялянца, заключающую, не могу сказать, насколько основательную, оцѣнку этого труда:

Զպատմութիւն Սեանայ զգրեալն 'ի մատենիս 'ի սկզբանէ 'ի բարեկիշատակ Մանուէլ վրդէ Կիւմիւշտանցւոյ զոր և օրինակեցի. աստանօր սոյն սիւնեցիս երկրորդեալ է 'ի զիր այլայլութեամբ ոճոյն. աստ 'ի վանս Սեզան... Շատ արտոս թղթոյս Մատենիս զորս խափանեալ է վայրտպար, յորս մարթ էր գրել հեռագհակ զանցս Անապատիս և զարժանաւոր տեղեկութիւնս ըստ սկզբնաւորութեան արժանագոյլ Մանուէլ վրդիկն:

ի 6-ն սեպտ. 1870

'ի Սեզան սրն.

Եղիս Յ. վրդայ Զարալիանց:

5. Քերթուածք Տիրուհիք:

Такъ озаглавленъ рядъ стихотвореній.

Интересна 2-ая статья, представляющая списокъ между прочимъ рукописей, бывшихъ въ Севанѣ еще въ первой половинѣ истекающаго столѣтія. Съ 30 годовъ успѣли исчезнуть изъ этой книжной сокровищницы нѣкоторые экземпляры, и эта пропажка замѣчена

уже въ 1870 году составителемъ Монастырскаго каталога.

Коллекція рукописей и книгъ Севанскаго монастыря не мало своимъ происхожденіемъ обязана новѣйшимъ сравнительно пожертвованіямъ; такъ въ 1822 году десятокъ съ лишнимъ рукописей жертвуетъ вард. Мануэль: онъ пожертвовалъ всѣ оставшіяся по смерти его духовнаго отца рукописные экземпляры. Приводимъ запись въ Синеѣ Книгѣ (№ 62) по этому поводу. Какъ обыкновенно, мы воспроизводимъ текстъ рукописи:

Մանուէլ վրդայ տո ինքն մնացեալ 'ի հոգևոր հօրէ, Յամատիս և Մարտիանու Առջնոր յօհննէ, արքեիպոս սերաստացւոյ յյատուէ ձեռադիր զրեանան զորս 1822 Մայսի 4-ին գհեա յինքենէ գատիրակի զրիմեցի ու թն մանկանց տաքցլ էր 'ի համարարանն վեհազն Աղայ Յովակիմ Լազրովի. զի մանկունքն կրթեցին զանազան լեզուա և զիտութեամբ. և զրեանքն անդ մնացեն ազգա օրուա յիշատակ. այսու պայմանաւ. որք հայոց մանկունք 'ի Մանուէլ վրդիկ կուուցեալ վրժրնն Ղրիմու կրթեցին կամեցողքն երթալ 'ի համարարանն Լազրովանց ու սցին լեզուագիտութիւն և զայլ արհեստ ազատականս:

Եւ այժմ որ Մանուէլ վրդան զայլ մնցլ զրեանն և յիշնիկքն աւանդեաց Սեանու Սր Անդիկն ևն¹):

Въ 1835 сент. 2-го скончался вард. Стефанъ Лимскій, и отъ него поступило въ монастырскую бібліотеку Севана 9 книгъ, печатныхъ и рукописныхъ.

¹) Здѣсь перечисляются и рукописи, отправленные въ Москву—въ Лазаревскій Институтъ. О благихъ начиненіяхъ вард. Мануэля, лица, какъ видно, весьма просвѣщеннаго для своего времени, см. *Մ. Մտերեանց Պատմութիւն կաթողիկոսաց Էջմիածնի ևն. Մովսէս 1876, р. 26, равно Փարոս, IV, р. 6—20 и 21—22.*

№ 63.

— 241 стр. in—4°, на бумаге, скорописью (*вошраիր*), въ обыкновенномъ переплетѣ. Записи не имѣется. Время—1806/9. Мѣсто—Эчмиадзинъ.

ИСТОРИЯ ІОАННА КАТОЛИКОСА.

Заглавная страница:

Գիրք պատմութեան.

Արարեալ անն Յովհաննիսի գիրքը շանիկ և գերահամբաւ կաթողիկոսի անժ հայոց, Աշակերտի և ազգականի երանելոյն մուշտոցի, Սբջ հայրապետի հայոցս ազգի: Ար և ըստ իւրում և յորինողի անուանեալն կոչի Յովհաննէս պատմագիր:

... Օրինակեցեալ այժմ 'ի սրբագիր օրինակէ, և 'ի գերագահ Կուսակերտ արքեպիսկոպոսի և 'ի հայրապետութեան անն Գանիկի սրբազնակաաար և գերաւելի կաթողիկոսի անժ հայոց:

№ 64.

330 стр. in—8°, на бумаге, скорописью (*вошраիր*), въ досчатомъ переплетѣ (кожа съ изящнымъ тиснениемъ и армянскою надписью). Время—1683 (*ԹՃԼԲ*), мѣсто—Шошъ, т. е. Испаня. Переписчикъ сваяц. Стефанъ писалъ по заказу единоутробныхъ братьевъ монаховъ Симеона и Моисея. Имѣется обстоятельная запись.

КРАТКОЕ БОГОСЛОВІЕ АЛЬБЕРТА,

Համառօտ հաւարումն անարանական ճշմարտութեան: ոչ կուէ Ալբերտ և Դեյնէ-... , добавляетъ Монастырскій каталогъ.

Дата въ записи выражена такъ:

Ի թիւհաշուութեան թորդումսն.
Ար է նշան ժամանակսն (sic).
ՌՃԱՆ անունս ԿԱԼ քեզ նշան
Եւ ի տառս (ԿԱ) այլ մահԱդրական:
ՌՃԱՆ + ԿԱ = ԹՃԼԲ.

№ 65.

$[(a \times 12) + 3 + (b \times 12) =] 159$ л. in—8° въ два столбца, на бумаге, скорописью (*вошраիր*), въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись сшита изъ двухъ, каждая съ своею пагинашею. Переписчикъ, по записи въ концѣ Толкованій на книги Соломона, которыя дописаны 29 декабря 1719 г. (*ԹՃԿԸ*).—Мелконъ (*Մելքոն փանար ծրոյ*). Заказчикъ (*ստացող*) — варданецъ Аракеъ Бидлисскій (*Բաղիշեցի*).

Толкованія Григорія Таѣвскаго и епископовъ Андрея и Ареобъ [въ переводѣ персеса Ламбронскаго].

1. Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու Արամեցոյ և քաջ զիտապետի Համառօտ հաւարումն յանակաց գրոցն Սողովմանի ի լուսաւոր բանից մեծին ներսէսի:

Тутъ же толкованія того же Григорія на Еклезіастъ, Мудрость, Пѣсню Пѣсней, на послѣднюю по Вардану (*Ի լուսաւոր բանից մ. Վարդանայ*).

2. Ի յայտնութիւնն յոյհանու սրբոյ հօրն մեր Անդրէի երանելոյ և պիտիպոսի Կեսարու կաթողիկոսացոյ. Համառօտ անսութիւն. ընդ նմին և Արեթոս եպիսկոպի նմին քաղաքի (см. Зарбанальянъ, *Հայկական Թարգմանութիւնք Նախնեաց*, pp. 297—302; издан. въ Іерусалимѣ, 1855):

Толкованія на книги Соломона, равно на Откровеніе Іоанна снабжены предисловіемъ и указателемъ.

№ 66.

III л. in—8°, на бумагѣ, скорописью (նօտրդիր), въ досчатомъ переплетѣ (доски покрыты пергаментнымъ листомъ съ инициальнымъ письмомъ—երկածաղիր). Рукопись—дефектна въ началѣ и не имѣетъ записи: на видъ она XVII—XVIII столѣтія. Рукопись принесена въ даръ монастырю Стефаномъ Лимскимъ 1835 г. авг. 25.

ПРОПОВѢДИ, ПОУЧЕНІЯ И КАНОНЫ ВАРД. КИРАКОСА [ЕРЗИНКАЙСКАГО], ІОАННА ЕРЗИНКАЙСКАГО, СВ. САԽԱԿԱ, СВ. ВАСИЛІЯ, АПОСТОЛЬСКІЕ И СОБОРНЫЕ, АՄ. ՓԱԼԵԱ, ІОАННА МАНДАКУНИ, НЕРՏՏՏԱ БЛАГОДАТНАГО И НЕРՏՏՏԱ ЛАМБРОНСКАГО, ГРИГОРІЯ ПРОСВѢТТЕЛЯ, ԵՓՐԵՄԱ ՏԻՐԻՆԱ И КИРИЛЛА АЛЕКСАНДРІЙСКАГО.

1. Բան 'ի Կիրակոս վարդապետեալս ասացեալ:

Рядъ поученій.

2. Բան վն Հաւատոյ և օրինաց պիղ և Համառօտ ի Յովաննէս վրդէ:

3. Նորին Կիրակոս վարդապետի
a. Յազազս արժաթսիրութեան. b. Յազազս արամութեան. c. Յազազս բարկութեան. d. Յազազս ձանձրութեան. e. Յազազս սնտախութեան. f. ազազս ամբարածութեան. g. Յազազս ապաշխարութեան. h. Յազազս խորհրդոյն:

4. Նուասա վրդէ (sic). Յոհաննիսի կղնկացօ Խրատ Հասարակաց քրիստոնէկոյ քննից ի (և) ժողովրոց:

5. Կանոնք՝ a. սրբոյն Սահակայ

յազազս ողորմութեան. b. Յազազս պահոց. c. Պարտ է կատարել Քառասունք. d. Վասն քահանայից. e. Սրբոյն Բարսղի Վասն քահանայից. f. Յառաքելոյ Կանոնաց. g. Բարսղի վասն քահանայից ևն. h. 'ի Նիկիա ժողովոյն կանոնաց (по тому же вопросу). i. 'ի նր ստաքելոյն թաղութի. j. Յոհաննու Մանրսեպետեաց. k. 'ի Ներսեսի 'ի Հայոց կաթողիկոսի (sic) կանոնական խրատք. l. 'ի կանոնաց սրբոյն Բարսղի (опять о священниках). m. Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսուորչին. n. Եփրեմի ևն:

6. Սրբոյն Ներսեսի պառասխանի թղթոյն Յակորա վարդապետի Ասորոյ:

7. Վն անխմոր նշխարին և անջուր բաժակին սուրբն Եփրեմ ասէ ևն:

8. Տն ներսեսի արքեպի տարածի. Կիլիկեաց. Յորժամ չօլաւ դեպանու թեամբ 'ի թաղաւորէ Հայոց Աւոնի ի Կոստանդինուպօլիս. Հարցումն պտիցին. և պանխնի սրբոյն Ներսեսի:

9. Թուղթ ան զրիգորիսի կաթողիկոսի Հայոց. զրեալ եղբօր նորին արքեպի Հրամանօք որ ունի (նորին) 'ի մեջ ազէա (Միջազէա) ասորոց Յամայք կռչեցեալ նահանգին. Յազազս որ անդ մերոյ ազգիս քննից Հակոբարանելոյ անմատար ընդ միմեանս: Ոմանց ասէ զածութիւնն (sic) բնութիւն չարչարեալ և մեռեալ ընդ մարմնոյն. և ոմանց զմարմնն միայն. 'ի խնդրոյ ումեմն ամասիրի Առիւծ կռչեցիս իշխանի ի թիւրանն (sic) աւանի:

10. Կանոն Կիւրղի Աղեքսանդրացոյ. զլուսք. է:

№ 67¹⁾.

173 стр. in—8⁰, на бумаге, скорописью (*вопрѣр*), въ переплетѣ. Запись въ концѣ рукописи: по Р. Хр. 1774 г. февраля 1.

КРАТКОЕ СОГЛАСІЕ НА СВ.
ПИСАНІЕ,

ՅԱՆԿ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՆՑ ԱՍՏՈՒԱՅԱ-
ՇՈՒՆԶ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ.

Начало: Ակնառութիւն անպաշ-
տած և ոչ անհասանալ անիրաւ-
թիւն զտասանի ևն:

№ 68.

[(*ժ* × 12) + 6² =] 210 л. in—8⁰, на бумаге, круглымъ письмомъ (*рупрѣр*), въ досчатомъ переплетѣ. Записи не имѣется; рукопись на видѣ XV—XVI в.

СЛУЖЕБНИКЪ, ՄԱՇՏՈՑ.

№ 69.

[(*ժ* × 12) + 5 =] 149 л. in—8⁰, на бумаге, круглымъ письмомъ (*рупрѣр*), со скудными украшениями, въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись дефектна въ концѣ и не имѣетъ записи; на видѣ она XV—XVI столѣтія.

ТРЕБНИКЪ, ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒ-
ԹԵԱՆՑ ՔԱԶԱՆԱՅԻՑ և ՋԱՆԱԶԱՆ
ՕՐԶՆՈՒԹԵԱՆՑ.

№ 70.

136 л. in—12⁰, на бумаге, скорописью (*вопрѣр*), въ кожаномъ переплетѣ. Записи не имѣется. На видѣ рукопись XIX столѣтія.

ЭЛЕГІЯ НА СТРАСТНУЮ ПИТНИЦУ АНОНИМ-
НАГО, ПРОПОВѢДЬ И ЗАВѢЩАНІЕ СТР. ПИТ-
НИЦЫ О РАСІЯТІИ КАТОЛ. СИМЕОНА, О
НЕУСЫПНЫХЪ ЧЕРВЯХЪ ВАРДАНА (АЙГЕКС-
КАГО), НАСТАВЛЕНІЯ И ПРАВОУЧЕНІЯ ВЪ
СТИХАХЪ К—ПОЛЬСКАГО ПАТРИАРХА ЯКОВА
И ДУХОВНЫЯ ПѢСНИ ГОСПОДНИХЪ ПРАЗДНИ-
КОВЪ.

Перечисленнымъ статьямъ предшествуютъ:

А. молитвы и заклинанія на армянскомъ и турецкомъ языкахъ.

1. Աղբ և սուգ Մեծի Աւագ Աւր-
բաթի արարեալ յուսմանէ բանասի-
րէ 'ի փառս ան մերոյ յի քի:

2. Քարոզ և կտակ Մեծի Աւրբա-
թի 'ի խաչելութիւն (sic) Քի Սյ մերոյ-
յարմարեալ 'ի Սիմէօն սրբազան կա-
թուղիկոսէ 'ի փառս խաչեցելոյն յի:

3. Պատմութիւն վն անքուն որ-
զանց և վն խտտութեան նց տա-
ցեալ Վարդան վարդապետի:

4. [Խրատականք և բարոյականք]:

5. Երգ և մաղթանք Համեղ տրու-
նական տօնից:

№ 71.

157 стр. in—8⁰, на бумаге, скорописью (*вопрѣр*), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1835. Мѣсто—Севанъ. Писецъ—инокъ Антонъ. Есть запись.

ОТКРЫТЫЙ ИСТОЧНИКЪ, ТРУДЪ ВАРД. ПЕТРА.

Заглавный листъ:

Գիրք որ կոչի Ազրիւր Բացեալ.
մեկնութիւն առականքն քսի. որ յա-
ւատարանի անդ, արարեալ յերանե-
լոյն Պետրոս վարդապետ Ազամալեան
Նախիջևանցոյ Բերդումեանէ:

¹⁾ См. № 77.

²⁾ За *ժ*, 12 листовъ недостаетъ 36 листовъ.

Իսկ այժմ՝ յորինեալ 'ի միարանութենէ, Սեանայ վանուց 'ի պիտակ գրիչ անտօն արեղայէ թիֆլիսեցւոյ...

Յամի ԹՈՒՆ 1835. փետրվարի 20.
'ի նր Սննդան Սեան:

№ 72.

$[(t \times 12) + (q \times 12) =]$ 120 л. in—8°
въ два столбца, на бумаге, скорописью (Վարդիր), въ досч. переплетѣ. Время—1720. Мѣсто—Константинополь. Имѣется запись (t, 12 b л.) и приписки. ШЕСТОДНЕВЪ ВАРД. МАТӨЕЯ, РАВНО ВАСИЛИ ВЕЛ. (ВЪ ОТРЫВКАХЪ).

Заглавный листъ:

Գիրք վեցօրեկց Մատթէոսի Հայոց վրդպի հաւաքեցեալ և շարագրեցեալ 'ի բանից սբց հարանց. առ դռան սբզն Առաքելոյն Մատթէի. յամի կենարարին մերոյ ՌՅՂԵ. և Հայոցս ԸՃԽԳ թուկնի. յորմէ ընդօրինակեցաւ. առ 'ի Կոստանդնուպօլիս: 'ի թուականութեանս Հայոց ՌՃԿԹ.

'ի փաստս Ամենագորին Այ.

և 'ի վայելչս մանկանց Սիօնի:

Другая статья снабжена самостоятельной пагинацією:

Քաղաւածու ճառք ԹՈՒՆ բարսեղի եպիսկոպի գոր արարաք քաղաւածու 'ի գրոցն նորա որ կոչի վեց օրեկց:

№ 73.

334 стр. (5 стр. оглавления) in—8°, на бумаге, скорописью (Վարդիր), въ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видѣ рукопись XIX столѣтія.

ЛОГИКА.

1. Տրամարանութիւն. 2. Տրամարանութիւն և 3. Տրամարանութիւն:

Нач.: Ամենայն ստեղծական գործք և պատճառք անդրադարձ են առ միմեանս ևն:

2. Յաղաքս պատճառաց բարոյական զիտութեան (նիւթական պատճառք են ասորժակք մարդկային):

№ 74*.

Рукопись принесена въ даръ монастырю въ 1826 г. священникомъ Іоанномъ.

ЛЪЧЕБНИКЪ АМИРЪ-ДОВЛАТА,
переволь съ арабскаго.

Л.К.: Գիրք մարդակազմութեան և բժշկականութեան հանդերձ բառարանիւն իւրով յորում են և տեղեկութիւնքն զկենդանակերպիցն: Թարգմանեալ յարապականէ և գրեալ յամիր տօրլաթ բժշկէն: յիշատակ վան[ու]ցս՝ 'ի ԹՈՒՆ Օհաննէս բարեշնորհ և սրբոյկեաց քհնայէ Շահ-բիզ զեղջ Օհաննիսեան վարաժնուհեաց գաւաթին 'ի 1826 թուին:

№ 75.

$[(d \times 12) + 9 =]$ 201 л. in—8°, на бумаге, скорописью (Վարդիր), въ досчатомъ переплетѣ. Рукопись дописана 17 октября 1678 г. ('ի դուան ամենասբց որ կոչի զԿԵՂՆ տպարան էր և ընդ հոփանեալ նախաւանայ (sic)). Писецъ—Стефанъ. Есть приписки на армянскомъ языкѣ и нѣсколько словъ на грузинскомъ.

КНИГА ВОПРОСОВЪ,
ԳԻՐԿ ԼԱՐՑԱԿՆՆՑ ՈՐ ԿՈՉԻ ԱՐԱՐԱՍՈՑ:

Начало: Ասն վարդապետք թէ մարդն է բաղադրեալ 'ի հոգոյ և 'ի մարմնոյ ևն:

№ 76.

192 л. in—12⁰, на бумага, скорописью (уоррѣр), въ переплетѣ. Записи нѣтъ; есть приписка 1822 г. отъ вардапета Мануэля; на видѣ рукопись XVIII—XIX в. Цѣлыя листы пустуютъ.

ВВЕДЕНИЕ ПОРФИРИЯ, ЛОГИКА, ВОПРОСЫ И ОТВѢТЫ ПО ЛОГИКѢ, О СУБСТАНЦИИ И АКЦИДЕНЦИИ (ПЕРЕВ. БАГАРАТА МАМИКОНЯНА), ДИАЛЕКТИКА И ТОЛКОВАНИЯ БАГДАСАРА.

1. Ներածութիւն Պորփիրի

2. Հաւարումն առաջնոյ մասին փիլիսոփայութեանն անուանեալ լոճիպոյ կամ զիսլէքիկէ. որ է արամարանութիւն փոքր որ պարունակէ զկանոնս և զկանոնակ ուղղելոյ զմիտս 'ի ճանաչումն ճշմարտութեան:

3. Հարցումն և պատասխանի սակս լոճիպոյ կամ զիսլէկտիկէ:

4. Յաղազս էութեան և նշման: Թարգմանեաց Քաղարատ Մամիկոնեան: Յունարէն գրոց:

5. Յաղազս արամարանութեան:

Начало: Տրամարանութիւն յունարէն ասի տիպէգրիգէ. որ է ասել երկուց ասացուած. զի այն է արամարանութիւն՝ որ մի ոմն հարցանէ. և մի ոմն պատասխանէ:

6. Մկնութիւնը խրթնարանութեանց տիրացու Պաղատասարին այս է իրաւ նշ:

Начало: Նախ՝ որ ասէ թէ (զորեղ կապոյն) որ է սէրն, (այլ իմնէն կենդանական սեռին) որք են շունք ևն:

№ 77.

[24+(h×12)=] 264 л. in—12⁰, на бумага, скорописью (уоррѣр), въ дос-

чатомъ переплетѣ. Время—1697. Мѣсто—Испаганъ. Переписчикъ—священникъ Мкртычъ. Заказчикъ—вард. Давидъ. Есть и приписки.

СОГЛАСІЕ НА СВ. ПИСАНІЕ АСТВАЦАТУРА, ЕГО (?) ЖЕ ДВА СЛОВА, ТРУДЪ МОИСЕЯ ДЖУЛЬФИНСКАГО, РАЗСКАЗЫ ИЗЪ ЖИЗНИ [СВ. ОТПЕВЪ, ТОЛКОВАНИЕ НА ДЮНИСИЯ АРЕОПАГИТА], ОТКРОВЕНІЕ ІОАННА, ИЗЪ ТОЛКОВАНИЯ І. ЗЛАТОУСТА НА ЕВАНГЕЛИЕ ІОАННА, ЕГОЖЕ ТРИ СЛОВА, ПИСЬМО КАТОЛ. ГЕОРГІЯ (ІХ) КЪ СИР. ПАТРИАРХУ ІОАННУ И СТИХЪ ГРИГ. НАРЕКСКАГО.

1.) Քի նուստ ծառայից ծայ անատուր բանի սպասուորս զուամրեցի ի մի վայր զփկայութիւնքս յանաշունչ զրոց այսինքն 'ի հին և նոր կտակարանաց. 'ի պէտս ուսումնասէր մանկանց սլօնի: Տինա նկս քիզայ և անարան վարդապետաց յոյժ պիտանիք. և վայելուչք 'ի փառս քի ևն.

Нач.: Ակնաութիւն անպատշաճ և ոչ ան ան ևն.

А. Объясненіе въ нѣскольکو страницъ, почему Моисей не упоминаетъ діавола.

2. Նորին քարոզ վասն խնդրոց. 'ի բանն. խնդրեցէք նախ զարքայութիւնն այլ և զարդրութիւն նր և զայդ ան՝ յալի ձեզ:

3. Համառօտ ժողովածու վն առ 'ի պատրաստ գոյց 'ի պէտք մտաութեան և սերտօղութեան բնասիրոց ոչ իմաստնոց այլ նմանեաց խնց իմաստակաց և տղիտաց. որնս թէ մտացկոտաց. Հաւաքեալ 'ի նուստ

1) См. № 67.

Մովսիսէ մեղսամոծէ ջուղայեցւոյ. 'ի թղն. Ռձ'ԽԳ. ի փնս այ:

4. [Պատմութիւնք ինչ 'ի վարուց ա. հարանց:]

5. Վկայութիւնք 'ի դրոց սրբոյն Կիոնսի. իսկ այն որ մերձ բանին հանդէպ լուսանցքին բէնն է նշանակէ թէ բանս այս ի բնաբանէն է. իսկ մենն այս ինքն մ'կնչէն.

На поляхъ, дѣйствительно, тщательно выставлены всюду буквы *p* и *d* для того, чтобы отличить текстъ отъ толкованія къ нему.

6. Յայտնութիւն և անսխ Յոհաննու աւետարանչին (отрывок):

7. Մարդաբաղ հաւ'քլ 'ի բանից սրբ'յն Յովհաննու Ոսկերերանի աւետարանական մեկնութեան որ ըստ զլէյն յհն'նս:

8. Նորին 'ի նոյն կիրակ'է զն հիւրընկալութեանն 'ի բանն Առ'քլԵ, որ ասէ «զհիւրասիրութեան զհեա երթայք»:

9. Երկր'զ կիրակէին. նորին քարոզ քառասունորեա պահեսու զԽ. տիւ. և Խ. զիշեր տպա քաղցեալ:

10. 'ի նոյն կիրակէն զր'ձլ քր'զ վն զզջման և խոստովանութեան 'ի զէմն անառակ որդոյն:

11. 'ի հաւտ'ոյ թղքէն Գէորգեայ հայոց կաթողիկոսի առ Յովաննէս պատրիարկ ասորոց վն ուրբաթադնելի (— զելի) զի ուտէ ամենայնի:

12. Տաղ նարեկացոյն: «Սայլքն իջանէին 'ի իոննէն ևն»:

Запись въ концѣ 3-ей статьи:

Կարցւ ճաղկանոց զրգուկս 'ի պէտս քր'զողաց: ար'ըլ ժգ'վել 'ի սրբազան վրդ'պին Մովսէսի. որ և ցանկացեալ

սրբազան վարդապետին Կաթի ևս ծրել զաս. որ և ևս անպիտան Մկրրախ և ևթ անուամբ քհնայս զրեցի ոչ զրամք այլ վն հոյ իմոյ և յիշատակ ծնողաց իմոց...

Արդ զրեցաւ թիւն Ռձ'ԽԳ յամսեանն հոկտեմբերի իէ, 'ի քաղաքս Ծօշ կոչեցելոյ որ է Ասպահան:

№ 78.

120 л. in—8°, на бумаге, круглымъ письмомъ (рукопись), съ сорваннымъ переплетомъ, рукопись дефектна въ началѣ, въ концѣ, мѣстами и въ серединѣ; записи въ концѣ нѣтъ, а изъ записей въ текстѣ узнаемъ, что—заказчикомъ (авторомъ) былъ священникъ Мелкисеѣтъ (Մելիքսեթ). На видъ рукопись XV—XVI в.

ИСТОРИИ ИЗЪ ВЕТХАГО И НОВАГО ЗАВѢТА, СИМВОЛИЧЕСКОЕ ИХЪ ТОЛКОВАНИЕ, ЖИТИЕ ГРИГОРИЯ ПРОСВѢТИТЕЛЯ, МУЧЕНИЧЕСТВО СТЕФАНА ПЕРВОМУЧЕНИКА, О ПОДОВІЯХЪ НЕБА И ЗЕМЛИ, ПРИТЧИ И ИЗРЕЧЕНІЯ [ГЛАВНЫМЪ ОБРАЗОМЪ ФИЗИОЛОГА], ЛѢТОПИСНЫЙ ОТРЫВОКЪ, СЛОВА ПРОРОКА ІОВА И ЖИТИЕ СВ. НЕРСЭСА СЪ ИСТОРИЕЮ РОДА ПАРТЯВОВЪ [СВЯЩЕННИКА МЕСРОПА].

1. [Պատմութիւնք չին և նոր Կաթողիկոսի]:

2. Յաղագս աւրինակի և ճշմարտի: Нач.: Առաջին մարգարէք էին ժի և նոքայ աւրինակ էին ժի աշակերտացն քի ևն:

3. Վարք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին:

Сохранилась всего одна страница.

4. [Այ]ս է աւրինակ ասն և կկեղեցոյ:

Нач.: Իմաստութիւն շինեաց իւրն տուն և կանգնեաց սիւն. է: Իմաստութեամբ գիտճ պիտի տեսանել են:

5. Պատմութիւն սրբոյն Ստեփանոսի թէ ուր քարկոծեցաւ յետ քի. զեռ այլ ոչ որ էր նախատակեալ:

Нач.: Պաշտոս առաքելայն քարկոծեաց զնա զի ՚ի Հրէիցն էր են:

6. Հողոյն դալուսան թէ ուր եղև:

7. Յաղագս աւրինակիցոյ զարզս երկնի և երկրի:

Нач.: Զի անձ իմաստունք և մեկնիչք աւրինակեցին զգլուխ մարդոցս աւրինակ երկնից և զմարմինս աւրինակ երկրի են:

8. Առակք (всего 22 страницы).

a. Բարեխաւսէ (sic) առակս լսողացն վն աւրինակի:

b. Առակ զոր ասացին իմաստասէրքն:

9. [Վն] անցեալ առարցն. վայ ինձ. ու. վայ ինձ:

Ի թղիւն: մղն. շինեցաւ գանձակ: նղն շինեցաւ հողըստ. և եկն շարժն: Ոժիտ առաւ գվին: Ո՞րա. խաւարեցաւ արեգակն: Ո՞ր գ. զեմճ առին տաճիւնը: Ո՞ճ առաւ բջինի: Ո՞ճը առաւ տաւաշ: Ո՞ճե. առաւ ականայ: Ո՞ճի գեանի սուրտանն եհար ՚ի գառնի: Ո՞ճե. թաթար երեկ և կալաւ զտաճիւնը: Ո՞ճու. թաթարն էառ զգանձակ: Ո՞ճե թաթարն երեկ և ծածկեաց զաշխարհս: և կարաւ զաւարն ՚ի կայէն: չի ր. էր զուռուճիկն երեկ: չի էր որ շարժն երեկ: չի էր որ շաւղան հանն զնայ և այլ չերեկ: չի էր պուսայիթն մեռաւ աշուն: չի էր զամուրտաշն երեկ:

Всего только.

10. Բանք Յորոյ Մարգարէին: Статья эта заключаетъ главнымъ образомъ бесѣду Іова съ друзьями.

Нач.: Այր ոմն էր յաւտիկ աշխարհի որում անունն էր Յոր են:

11. Յաղագս զարմի սրբոյն Գրիգորի պարթևի. բովանդակ պատմութիւն սրբոյն Ներսէսի Հայոց կաթաղիկոսի. որոց Աթանաղինէի. որոց Յուսկանն. որոց Վրդանէսի. որոց սրբոյն Գրիգորի Հայոց լուսաւորչին. Յաթառ Թաղէսի առաքելոյն պատմութիւն:

Нач.: Ութ և տան ամի թագաւորութեանն Տրդատայ նստու յաթառ սրբոյ առաքելոյն Թաղէսի լուսաւորին Հայոց սուրբն Գրիգոր են:

№ 79.

100 л. in—12°, на бумаге, скорописью (уотрихр), въ досчатомъ переплетѣ. Начала и конца не достаетъ. Для одной части рукописи время—1702, мѣсто—Эчмиадзинъ, переписчикъ—Киракосъ Талынской, для другой части время—1711, переписчикъ—Григорій, сынъ Аристакаса.

книга адама (въ двухъ изводахъ), календарь въ стихахъ Киракоса Талынского (автографъ), изречения изъ св. писанія, плачь перемн и исторія воочеловѣченія і. Христа.

1. Աղամագիրք: Известное стихотворное произведение.

2 а. [Տօմար չափարեբրական:] Календарь въ стихахъ, съ послѣдующими объясненіями повода написанія его стихами въ 1702 г. (ԹՃՄԱ).

Нач.: Յունվարի մէկն կաղանդ է. Վեցն յայտնութիւն և ջրնոհն է են:

Կ. Այսուհետև կամիմ ասել զեճ: Եկին նախ զասհմանողն զովել: և ապայ . 7 . անով տաղաչափել: և զիւրինս զաննել:

Начало:

Կամիմ ասել բան զովեստի,

Էասայ մեծ հեռատրի (sic)

Զ . 2 . հանն սահմանողի:

Մեծ խորհրդով հաստատողի:

Իմաստութեամբ յօրինողի:

Մեծ ամարէն հայոց ազգի:

Էր սա ծածկեալ անգիտելի:

Բայց իմ գեալ զիւրինս արի:

Բարունորէն բացատրեցի ևն:

3. Изреченія изъ св. Писанія, въ четырехъ главахъ; каждая глава разделена на строфы, и снабжена арабскими буквами въ ихъ числовомъ порядкѣ. Сохранилась часть 3-ьей и 4-ая глава.

Привожу для примѣра шестую строфу изъ четвертой главы, съ арабскою буквою 9 :

Վազ

Բազմացան անորէնութիւն (sic) զսանր ժողովրդեան իմոյ. քան զանորէնութիւն Սողոմոնայ կործանել: [9] իջեալս փոյթս. տանէին և ոչ ուրեք էր վաստակ] ձեռաց իւրեանց:

4. Աղօթք սրբոյն երկմիայի մարգարէին:

Всего двѣ страницы.

Нач.: Յիշեաց տր որ ինչ անցք անցին ընդ մեզ. նայեաց ևն:

5. Յայս (sic) է պատմութիւնն և պատճառ մարդիգութիւնն (sic) քի սոյ:

6. Պատմութիւն երանկոյն Ազաւայ ի գրախաէն:

Всего сохранилось двѣ страницы.

Нач.: Իսկ երբ անկաւ աղամ 'ի գրախաէն ևն:

Изъ записи въ концѣ Книги Адама, 1-й статьи:

Գարձեալ զոհանամ զքէն քս ան որ հառեր ինձ կարողութիւն տկարիս և անզօր փճուն զրչիս. Թալնցի կիրակոս վրնդտիս որ հասուցեր աւարտ զբքիս: Որ կոչի Աղամ զիրք. հազար երորրդի (sic) երկնի յօրելի, և անհնջի. երկեակ ամի. ի զահ իջման նր միածնի, 'ի վեցն հոկտեմ. 'ի (sic) որ նհնկել օր էր նր դայիանեա դայեկին սրբոյն հօրիփսիմեա և զատարակին: Եւ զարձեալ վերստին փնք և զոհութիւն քի որ ոչ ինչ ունէի կարողութիւն և զօրութիւն մէկ առ զիր զրեւոյ: Քանզի հասեալ էի ամն ուստուն (sic) որ մէկ զօղուկով ¹⁾ (sic) չկարացի զրել . 7 . զօղուկ եզի աչացս. իրբե զատուեր երեւր աչացս. այսպէս վայ տալով անձինս և զրէի և չափ եզեալ կշուէի զմեզս զիմն և զազամայն. և տեսի որ զիմ մեզքն քան զՄասիս, իսկ նրչն որպէս զհատ մանանխոյ... Գարձեալ կրկին և երեք կին ինչորեմ թողութիւն. զի չունէի ակն թէ կենդանի տեսնում զաւարտումս զնյս. կարծէի թէ չուտով կու մեռանիմ. վնց փութայի շաղճ' զրելով որպէս թէ մուսաւատէ ²⁾ կանեմ: յետոյ թէ այլոց զրել տամ. վայն ազձատելով զրեցի. թողութիւն շար-

¹⁾ Турецкое слово—очки.

²⁾ Арабское слово—чернобая.

Հէք ընթերցողք ինձ զուածեալ ծե-
րունի Թալնցի Կիրակոս վրդապետի:

Եւ զարձեալ զայս ևս յուշ առ-
նեմ սիրելիցդ քան զի ոմանք յեղբարց
խնդրեցին 'ի մէջ եթէ զոյ Հնար և
կարող ևս զպարզաստմուն կարճ 'ի
կարճոյ ուր Հանել որ աշխարհի
քհնյք և անգէտ մատաղ մանկունք
ուսանին: և բերան առեալ երգելով.
և զիւրինս ուսանել և զեռարցսից
ուսուցանել. նվ յանձն առի և արա-
րի. և աւարտեցի . Է. անով. որպէս
և տեսանէք, բաւէ:

2. Въ концѣ молитвы Іереміи по-
черкомъ текста:

ԹՎԻՆ . ՌՃԿ . յուլիս ամսոյ . ինչ:
Ես զընդորս զրեցի որ է որպի ըրքս-
տակէսի:

№ 80.

[($p \times 12$) + 27 + ($q \times 12$) + 11 =]
206 л. in—12⁰, на бумаге, скорописью
(*սորգիր*), частью круглымъ письмомъ
(*բլրորգիր*), въ досч. пер. Переписчикъ
второй части рукописи—чтець Вар-
данъ.

МОЛИТВЫ ВАРДАНА, ВАРД. НЕРСЭСА И
МЕСРОПА.

1. [Աղերք մաղթանաց վարդան
վրդապետի 'ի անորինական տեղիս]:

Между ними статья озаглавленная
Քաւանութիւն Հաւատոյ ասացեալ
Վարդան վրդապետի:

2. Աղոթք առանձնակի սրտահա-
ւաչ ձայնիւ պապատանք արարեալ
Ներսէս վարդապետի 'ի Լիմ անդան:

3. Մկրտիչ վարդապետի ասացեալ
աղոթք և աղաչանք առ ամենանր
Կոյն Մարիամ ևն:

Тутъ же рядъ молитвъ.

Слѣдующая запись въ концѣ Мо-
литвъ Вардана почеркомъ текста (*ср-
лорգիր*), надо полагать, заимствована
изъ подлинника, съ котораго списанъ
настоящій экземпляръ:

Փառք եռակի անձնաւորութեան
և մի նձուլթեան Հաւր և որդոյ և
Հոգոյն սրբոյն ամէն: Արդ՝ ասացաւ
և զրեցաւ նր և նձային՝ տառս՝ որ է
մաղթանք 'ի բոյոր նմ նր անաւրի-
նականքն քի այ որ է յիմ 'ի Վարդան
վրդապետ 'ի թուականութեանս Հայոց
. Զ. Ն. և 'ի թագաւորութեան Լեւոնի
որդոյն Աւշին. և առաջնորդութեանս
երուսաղեմի նր Վարդանայ: Սոցին
մաղթանք նր մեզ ողորմեցի ամէն:

По Монастырскому каталогу, въ се-
рединѣ рукописи почеркомъ отлич-
нымъ отъ текста находится приписка:

Յիշատակ է աղոթից զիրքս նր Կրի-
զորին, թվին իմիւր, 'ի դրախտին:

Мнѣ попалась при перелистываніи
во второй части рукописи ($q, 12a$ л.)
слѣдующая запись круглымъ письмомъ
(*բլրորգիր*) среди текста, писаннаго ско-
рописью (*սորգիր*).

Յորժամ առնես առանձնակի զան-
պիտան զրիչս յիշի սուտ անուն Վար-
դան զպրի. որ զայս բաներս զրեցի:

№ 81.

[$dp \times 12 =$] 216 л. in—8⁰, на бумаге,
частью скорописью (*սորգիր*), частью
круглымъ письмомъ, съ украшеніями,
въ досчатомъ переплетѣ. Записи нѣтъ
въ концѣ. На видъ рукопись XVI—
XVII в.

ВИДѢНІЕ БОГОМАТЕРИ ¹⁾ и ГРИГОРІЯ ПРОСВѢТІТЕЛЯ ²⁾, АПОКРИФНАЯ ЕПИСТОЛІА О НЕДѢЛѢ ³⁾, О ТОМЪ ЖЕ ПРЕДМЕТѢ ЕФРЕМА СИРИНА, РЯДЪ ЖИТІЙ И ДУШЕПОЛЕЗНЫХЪ ЧТЕНІЙ.

1. Տեսիլ նր անձամբն զոր ետես նր Կոյնն Մարիամ վանն զԺոխոցն:

2. Հարցմունք և պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի Լուսուորչին:

3. Թուխթան միջոյ յի քի, որ առաքեցաւ սա յերկնից ՚ի յերկիր ՚ի տաճարն նր առաքելոցն Պատրարի և Պաղոսի Բէճն ՚ի մեճն ՚ի հում քաղաք:

4. Երանելոցն Եփրեմ վարդապետի ասացեալ վանն պահելոյ զաւր կիրակէին:

5. Житія Алексія Божьяго человека и дѣвственницы Маріаны.

6. Պատմութիւն վանն աղաթից և խոստովանութեանն:

7. Житія и мученичества свв. Баграта, ученика ап. Петра, Абдулмесии, Іуѓиты (Յուդիթայի) и Киракоса, Катерины, Георгія Побѣдоносца, Іоанна Подвижника (Գրբնեցոյ=Գրեցոյ) и Евагра.

8. Վն բարձրամիտ անապատականացն:

9. Житія дѣвственницы Маріамы, прозванной «Маріанось», блаженнаго Петра, блаженнаго отца пустынника, святыхъ подвижниковъ, дѣвъ пустыницъ (անապատական մարտր կուսանաց).

10. Նախերգանք և աւրհանութիւնք

՚ի վր ուկնրնդիր և միամիտ միահամուս ժողովրդեանն:

№ 82.

[(ժո×12)+1=] 169 л. in—12⁰, на бумагѣ, скорописью (սորգիր), въ кожаномъ переплетѣ. Записи не имѣется. На видѣ рукописи XVIII—XIX в. Есть приписки.

ТОЛКОВАНИЕ ПѢСНИ ПѢСНЕЙ ГРИГОРІЯ Н., ИСТОРИИ ИЗЪ ЖИЗНИ СВВ. ОЦЕВЪ, ПРОПОВѢДЬ І. ЗЛАТОУСТА И ЕФИФАНІА КИРИСКАГО.

1. Մեկնութիւն երգ երգոյ ՚ի հոգեշնորհ և իմաստապատմ ման Սահմանի Արքայի իլի:

Съ записью автора Григорія Н. въ концѣ, что толкованіе написано въ նիղ арм. лѣтосч., т. е. 972 г.

2. [Վարք հարանց (отрывокъ):]

3. Յովհաննու Ոսկերեանի ասացեալ ճառ յաւետարանին մեկնութեանն ՚ի գալուսան քի յէմ քաղաք արքայի:

4. Երանելոցն եպիփանու եղիսին Կիրացոյ սացլ է ճառս մեծի աւուր շարթու զատկիս և յարութեան քի ևն:

№ 83.

166 л. in—12⁰, на бумагѣ, скорописью (սորգիր), въ досчатомъ переплетѣ. Судя по сохранившейся записи въ концѣ, время — 1699 г. (ՌճԽԸ), а писецъ—Исаія (սպասար բանի):

¹⁾ Н. Марръ, Изъ лѣтней поѣздки въ Арменію, Зам. и Извл. изъ армянскихъ рукописей, ст. XI.

²⁾ ib., ст. XVI.

³⁾ ib., ст. XII.

ПОСЛАНИЯ АПОСТОЛОВАВЪ, КНИГИ СОЛОМОНА, ИЗРЕЧЕНИЯ ОТЦЕВЪ ЦЕРКВИ И МУДРЕЦОВЪ, ВЪ ЧИСЛѢ НИХЪ ПОДВИЖНИКА ЕВАРРА, ИСТОРИИ АДАМА, О РАЗРУШЕНІИ НАШЕЙ ЗЕМЛИ И ВТОРОМЪ ПРИШЕСТВІИ ВАРД. ІОАННА И ПРОПОВѢДИ.

1. [Թուղթք առաքելոց:]
2. [Գիրք Սողոմոնի՝ երգք երգոց ևն:]
3. [Աստուածք ս. Հարանց վարդապետաց և իմաստասիրաց:]
4. Սրբոյն Եւագրեայ ճգնւոց ճգնւրի անցր:
5. Պատմութիւն երանելոյն ազանց ՚ի գրախաէն:

Нач.: Իսկ որ անկու ՚ի գրախաէն ՚ի աշխարհս (sic) ուրախութեամբ կային ՚ի վիճարեգական լուսոյն մինչև երեկոյն ևն.

За исторією слѣдуетъ символическое ея толкованіе; подобнымъ толкованіемъ снабжена исторія рожденія Сноа.

6. Յոհաննու վրէյպտի տասցեալ վն աւերման աշխարհիս և վասն գալտեանն և դատաստանին քի վրիչին մերոյ:
7. Նախ ներգան (sic) քարոզի:
8. Օրհնութիւն որ զկնի քարոզի տար:
9. Աղօթք և նախերգան քարոզի:

№ 84.

[(ԻՂ×12)+10=] 322 л. in—12⁰, на бумагѣ, скорописью (воарգիր), въ досчатомъ переплетѣ. По записи въ концѣ труда Оомы Аквинскаго (ԻՂ, 7а л.), время—1625 (ԻՂԷ); писецъ—Хачатуръ. Есть приписки.

ТОЛКОВАНІЕ СХОЛІИ КИРИЛЛА АЛ., СОЧ. ГРИГОРИ ТАТѢВСКАГО, РЯДЪ ПРОПОВѢДЕЙ, ПОСУЧЕНІЙ И ТОЛКОВАНІЙ ТОГО ЖЕ ГРИГОРИЯ, ЕГО УЧИТЕЛЯ ІОАННА ВОРОТѢНСКАГО, ВАРД. ГЕОРГІЯ, ДАВИДА ФИЛОСОФА, ДУШЕПОЛЕЗНЫЯ СЛОВА, О ЗНАЧЕНІИ ЦИФРЫ 10 И ПРОПОВѢДИ О СЕМИ СМЕРТНЫХЪ ГРѢХАХЪ.

1. Գրիգորի աշակերտի Յոհաննու որոանեցւո քաջ Հեռետորի աշխատասիրէլ ՚ի լուծումն Պարապմանց սրբոյն Կիւրղի ՚ի խնդրոց ումնն բանասիրի. Գէորղեայ նորին Հարաղատի:

Еъ концѣ этой статьи обстоятельное обращеніе автора къ Георгію.

2. Եռամեծի և երկոցս երանեալ բազմերջանիկ և արեղերալոյս մեծ Հեռետորի. և անցաղթ փիլիսոփայի. Հայոց մեծաց Յոհննու որոանեցոյ արարեալ մեկնութիւն բանին որ տաէ. Խ ստեղծ առանձ":

3. Նորին Գրիգորի. լուծումն Համառուտ դժուարիմաց բանից. ՚ի զիրս գրչութեան: Որոց առիստագիտ, Հեռետոր է:

4. Նորին լուծումն Համառուտ ՚ի խրատ գրչութեան Գէորղեայ վարդապետի: Զոր նախ խնդրեալ էր. ՚ի նմանէ Կոստանդեա գրչի: Եւ ապա զոյն էկրցանց (sic) Ստեփաննոսի:

5. Նորին մեկնութիւն վն գրոյն:
6. Գարձեալ խրատ նոյն Գէորղեա վրպտի, որ առ Ստեփաննոս զոյն էրկոցանց զր'ց: Յազազս գրչութեան արուեստի:

7. Վն ստանաւոր պրոբնից Գէորղեա: Կրկին է զի մինն ՚ի զէմն Կոստանդեա խօսի:

8. Կանովն յորժամ կամիցէն քրիս-

տանեա տանել. պարտ զայս կարգաւորութիւնս կաարել:

9. Նորին Գրիգորի աշակերտի Յոհաննու համառօտ լուծումն առաքինութեանց Արիստոտէլի:

10. Վասն զօրութեան առաքինութեան:

11. Յաղագս զօրութեանց տնկական հոգոյն:

12. Հրեշտակաց որպիսութիւն:

13. Վերլուծութիւն արիստոտէլի Ժրանիցն 'ի դաւթեա փրիստֆայէ:

14. Քարոզ խոստովանութեան:

15. Յաղագս ծննդեան անձանին:

16. Նախերգան քարոզի (два из вода):

17. Բանք պիտանիք:

Душеполезныя Слова о разных предметах, такъ, о мукахъ Христа, о Вел. Пятницѣ, о пресуществленіи, объ искушеніи, о сошествіи св. Духа, о любви, о покаяніи и слезахъ.

18. Բանք պիտանիք և Ողեշահք քն զղջման:

19. Խօսք սրբոյն Թօմայի. վսեմական վրտի. Յաղինոյ ասացեալ յաղագս զօրուածոց և խորհրդածութեան եկեղեցւոց:

20. Վասն տանն համարոյ որ է թիւ կատարեալ և խորհրդական և լքեալ անձային զերտկատար իմաստութեամբ:

21. Քարոզ . է . մահու չափ մեղաց:

№ 85.

[ժր×12=] 144 л. in—12°, на бумагѣ, скорописью (уопрѣтр), въ досчатомъ переплетѣ. Судя по записи, которая впрочемъ могла сохраниться изъ древняго подлинника, время — 1389,

мѣсто известный монастырь Каѣйпость, а писецъ—Яковъ Крымскій.

о ДУШѢ И ЕЯ СИЛАХЪ, О ДОБРОДЕТЕЛЯХЪ И О ПРИРОДѢ АНГЕЛОВЪ.

1. Համառօտա հաւարումն յաղագս հոգոյ և զաւրութեանց նորին ևն:

2. Յղզն առաքինութեանց հոգոյն:

3. Վնն բնութիւն հրշնից:

Изъ записи почеркомъ текста (ժր, 7а л.):

Արդ ես Յակօր Արքմեցիս ունայնադործս 'ի բարեաց և ուխտաղանց զանալս 'ի անէ. նայ և վատթարս 'ի մէջ սրբոյնց (sic) ըստ անարժան գնացից: Գրեցի զերեքեան զիրքս զայս իմով ձեռամբ անարհեստ գրչի. առաջին զհոգոց և զզաւրութեանց նորին, երկրորդ քն բնութեան հշիցն. 'ի թուականութեանս հայոց մեծ թուականութեան . պլք . և փոքերն . յլ . 'ի գաւառիս եկեղեաց 'ի հոշակաւոր վանքս որ կոչի Կապօսի (sic) 'ի ստորտ լերինս սեպուհու ընդ հոգանեալեանց բարեխաւսին սրբոյն Յակօրի: Եւ ետու զսա՝ արբահամ արեղաին բանի սպասուօրի և գրոց աշակերտի քաջ հաւատարիմ եզնկացոյ Գէորգ վարդապետին ևն:

№ 86.

94 стр. in—12°, на бумагѣ, скорописью (уопрѣтр), въ полотняномъ переплетѣ. По Монастырскому каталогу, рукопись написана въ 1179 арм. л.= 1389 г. рукою Арутюна. Въ этомъ году составленъ можетъ быть Календарь, представляющій содержаніе рукописи. На видъ рукопись XVII—XVIII в.

КАЛЕНДАРЬ СЪ РАЗЛИЧНЫМИ ЧЕРТЕЖАМИ И ТАБЛИЦАМИ, *SOUVAUSSE*.

№ 87.

[(12×12)+14=] 374 л. in—12°, на бумаге, мелкимъ круглымъ письмомъ (*pppppp*), съ нотными знаками, съ украшениями и съ изображениями святыхъ. Отъ записи сохранились только (л. 11а д.) начальныя три строки, не содержащія никакихъ данныхъ. На видъ рукопись XV—XVI в. Есть позднѣйшія приписки.

КАНОНЫ (богослужебныя пѣсни),
ՇԱՐԱԿԱՆ ԶԵՆԱՅ.

№ 88.

[(12×12)+10=] 262 л. in—16°, на пергаментѣ, круглымъ письмомъ (*pppppp*), съ украшениями и изображениями святыхъ, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1634 г. (1729). Писецъ Элизаръ (*եղիազար*); собственникъ Карапетъ приобрѣлъ рукопись въ 1637 г.

ИСУСЪ СЫНЪ И РЯДЪ МЕЛКИХЪ ПРОИЗВЕДЕНІЙ НЕРСЕСА БЛАГОДАТНАГО, ГИМНЪ КРЕСТУ ВЪ СТИХАХЪ НЕРСЕСА ЛАМБРОНСКАГО, ПЛАЧЪ ОВЪ ОПУСТОШЕНІИ АРМЕНИИ СТЕФАНА (1299 по Р. X.), СЛОВА О ЛЮБВИ КО ХРИСТУ АРАКЕЛА СЮНИЙСКАГО И ЖИТИЕ ГРИГОРИА ТАТЄВСКАГО.

1. [Յն որդի:]

2. Նորին տեառն ներսէսի բան հաւատոյ ոտանաւոր տաղիւ չափաւորեալ:

3. Տն ներսէսի բան խրիւ: Ուսում նայկանոց մանկանց 'ի դիմաց պրուրենից տառիցս ոտանաւոր չափով:

4. Նորին բան հաւատոյ վն անեղին և եղից:

5. Նորին բան 'ի խրատ հոգոց համայնից 'ի դիմաց մերոյին տառից:

6. Նորին յաղագս յերկն և զարդոց նր 'ի չափ ԲԺ ից. պարզեալ ոտանաւոր:

7. Նորին այլ չափ տաղ 'ի խնդրոյ անէն նախագիծ տաղիս տան Ը:

Нач.: Միշտ էիդ անեղ բնութիւն ևն.

8. Ներրողեանք կենսատու նր խաչին քի. Առ 'ի հաւրէն մերմէ գաւթի անյաղթ փիլիսոփայի ասացեալ զոր մեծ քահանայեան այ և հովին քաջ արն ներսէս տարսոնեան շարայրեալ ոտանաւոր չափով:

9. Յիշատակարան առական. Սողոմոնի. զոր իւրեան ձեռք գրեաց ներսէս:

10. Բան բարսոնին ողի դիմեկն 'ի դիմաց Վաղարշապատու նր կաթուղիկէին. ողբաւն և ձայնք աշխարհական . յի. անհւն հեծեծանք. վանն աւերման աշխարհիս հայոց: Եւ բնէն սպառիչ հրեւի և թագաւորութեան հ' մյզենդ իշխանութեամբ: Շարեալ չ' ինչ'ն (չափարեական) բերմամբ հոմերական արհեստիւ 'ի ստեփանոսէ սիւն'ց պղլէն. 'ի խնդրոյ շնորհազարդ վարդապետին Խաչատուր Կեչապց. 'ի թղին, չիւր:

11. Բանք բաղձականք 'ի հոգեկան մտոց. խանդակաթմունք սիրոյ. Առ ճշմարիտ բաղձալին քս. Առեալ յերգերոցէն հոգեպէս իմացմամբ. 'ի ար առաքելոյ Սիւնեաց կնոջ ասացեալ աշակերտի մեծ վարդապետին Գրիգորին Տաթևացոյն:

12. Արեղի . Զ. և Մարտ . ԺԴ. վարք և յիշատակ. մեծ վարդապետին մերոյ Գրիգորի Տաթևացոյն:

Въ записи въ конці рукописи соб-
ственникъ Каранетъ говорить о совре-
менномъ ему католикосѣ Филиппѣ, что
онъ—

առ հովանեալ իւր ունի հարիւր սպա-
սաւորս զրոց՝ վարժասերս և հան-
ձարատնչս ՚ի կիրթս հրահանգից
դաստիարակեալք և անավիճակեալք:
Զորոյ ևս սպասաւոր զորով սոցս ըստ
մարմնոյ պիտոյիւք. ՚ի շինութիւն
սոցս զամ աւուրս կենալ (sic) իմոց.
՚ի զործ մատակարարութեան ամ
պիտոյից: Եւ արդ արաչեմ են:

Запись заканчивается:

Այլ (sic) և յիշել մտղթեմք՝ խուն
զաշխատողսս առ սա՝ զտէր Յիսկծն և
զՄարտիրոս զպիր: զոր ոսկեալ և
երփնաերփ որակօք ծաղկեցաք և պեր-
ճացուցաք զառ: և զյիշատակարանս
զրեցաք.¹⁾ ՚ի հայցելոյ տեառն սրա
Կարտպեաի յարներախաի սո եղբայ-
րական դասս որ ՚ի էջմիածնի ակթոոյ
կայսաւորեալք գան: Արամ ար ողոր-
մեսցի. առ հասարակ ամենեցուն մեզ
յատեան սոսկալի և հանրագումարի
ըստ մեծի ողորմութեամբ և զթու-
թեամբ (sic) իւրով. յաջակողմանն
դասակցելով մշտնջենաւոր յաւիտե-
նիւ: Ամէն:

№ 89.

[(47×12) + 6 =] 198 л. in—16⁰, на
бумагѣ, круглымъ письмомъ (архиррр),
со скудными украшеніями, въ досча-
томъ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ
рукопись XV—XVI в. Имѣются позд-
нѣйшія приписки.

¹⁾ Дѣйствительно, почеркъ записи Каранета отличается какъ отъ текста, такъ отъ записи
къ тексту писца Іоанна. Слѣдовательно, рукопись, купленная Каранетомъ спустя 3 года по
написаніи, была еще безъ инициаловъ и украшеній, кои и поручилъ онъ слѣзлатъ мастерамъ
этого дѣла.

О РАВЕНСТВѢ АПОСТОЛОВА МХИТАРА СКЕВР-
СКАГО, О РАВЕНСТВѢ АРМЯНСКОЙ ЦЕРКВИ
СЪ РИМСКОЙ И ЭФЕССКОЙ, ПРОТИВЪ ЕРЕ-
ТИКОВА СТЕФАНА СЮНІЙСКАГО И ПИСЬМО
ВАРДАНА [ВАИРАМА].

1. Միսիթար քահանայի Սկեւա-
ցւո Պատասխանիք յաղագս համա-
պատմեան երկոտասան առաքելոցն
ընդ դէմ այնոցիկ որ նուազ ասին
զմեասա[ա]նն իշխանութեամբ քան
զՊէ՛տր:

2. Վասն հայոց եկեղեցւոյն զի հա-
ւասար է հռոմայ եկեղեցւոյն և եփե-
տտի որ այժմ անպատուի ՚ի յունաց
վասն համապատմե՛ն առաքելոցն
մերոց:

3. Սրբոյն Ստեփանոսի Սիւնեաց
եպիսկոպո՛ն արեղբրայոյս և իմաստուն
վարդապետի տասցեալ ՚ի զիմոց հե-
րիտիկոսաց:

Между прочимъ рядъ его же раз-
сужденій противъ діофизитовъ.

4. Կոստանդեայ զոր զրեաց յաճա-
պահ զղեակն հռոմկայէ առ թագա-
ւորն չեթում. ՚ի մայրաքաղաքն Միս.
Պատասխանի թղթոյն որ ՚ի պապէն
բերաւ առ թագաւորն չեթում. ՚ի
ձեռն ծաղղիկաթին՝ որ կոչէր տի-
մանջաթիկաթ: ՚ի թվ հայոց .ՈՂԷ.
զրեցաւ ՚ի ձեռն արղիւնական վնլին
վարդանայ՝ յարմարեալ:

Нач.: Թի ՚ի ամ հայոց չեթմոյ ՚ի
որ ինդալ. Յառաքեալ զրոցդ քո են:

№ 90.

[$47 \times 12 =$] 132 in—16⁰, на пер-
гаментѣ, круглымъ письмомъ (архирррр).

съ потными знаками и украшениями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ рукопись XV—XVI в.

ЧАСОСЛОВЪ И ЛИТУРГІЯ,
ՓՈՐՐԻԿ ժԱՄԱԳԻՐՔ և ԱՐԱՐՈՂՈՒ-
ԹԻԻՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ.

№ 91.

[$(\text{дл} \times 12) + 4 + 19 = 1237$ л. in—fol.^o, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլոր-դիր), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1666 г. (ՌՃԺԵ). Мѣсто — Дсегъ (Ի Կիլիկիա Գանդ), въ церкви Григорія Просвѣтителя. Закавана рукопись Бекларомъ и сыномъ его Мартиросомъ въ 1663 г. (ՌՃԺԵ), въ царствованіе Шах-Абаса, во дни католасоса Ярова (և առաջնորդ նր ախարին ասնահնոյ պայազատ և ահիլեկոսին նր Սարգոսին և հախրատոյ աթոռոյն նր Աւետիսին, և իշխանութեան ասնա Լոռու Իսայրանի որդէ Աւերիխանին. մէլիք և քաղանթար. Կորայ Իսսարով (sic) բէկին. և էլիզար բէկին). Имѣются приписки.

ЧАСОСЛОВЪ, ПСАЛМЫ И ПРАЗД-
НИЧНАЯ МИНЕЯ,

ԱՏԵՆԻ ժԱՄԱԳԻՐՔ, ՍՍՂՄՈՍՔ ՈՒԹՆ
ԿԱՆՈՆՔՆ ԼՐԻԻ և ՏՕՆԱՑՈՅՑ.

Въ концѣ рукописи пришитъ отрывокъ изъ рукописнаго Евангелія.

№ 92.

Рукопись in—4° въ два столбца, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (րոլորդիր), со скудными украшениями, въ досчатомъ переплетѣ. Записи въ концѣ нѣтъ. Въ 1644 г. (ՌՂԳ) рукопись куплена епископомъ Мхитаромъ въ память о себѣ и братіи Севанскаго острова и принесена въ даръ монастырю (Ի դուռն նր Առաքելոյն):

ЧАСОСЛОВЪ, ԱՏԵՆԻ ժԱՄԱԳԻՐՔ.

№ 93.

308 стр. in—fol.^o, на синей бумагѣ, скорописью (սորդիր), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1804. Писецъ—вардапетъ Мануэль. Свѣрять съ подлинникомъ авторъ.

ЗАВѢЩАНІЕ ДУШЕПОЛЕЗНЫХЪ
СЛОВЪ М. З. ХОЧЕНЦА ЭРИ-
ВАНСКАГО.

Заглавный листъ:

Կտակագիր հոգեշահ բանից: Ճարարեալ Ի Մարգար Զարարիայ խօսնոց երեանցոյ Ի մեծի իւր և հիւանդութեան իւրում: Յազազ վերստին ճնոզամբ ստացմանն կրկնից յախանական արքայութեան մէջ, և վն Ազնուութեան և յապութեան նր Ի միւս ամ յանրան կենդանեաց: նա և վն հնգից զբայարանաց նրին և վն բանի և յղոս ոմանց զխաւոր մարմնական կրկն: և առաքեալ յգիրսին՝ առ որդին իւր Զարարիայ Կ Մարգար Զարարայ խօսնոց: հասոր առաջին Ի Ս. Պետրբուրգ, յունիսի 15, 1793, և ազա աշխատասիրեալ բան ինչ Ի վր ճշմարիտ հաւատոյ Աւարնին վրնթութեան. հիմնեցելոյ յակբանէ արնզրճու մէջ և Ի դրախտին փափկութեան և ծողկաբազ հաւաքեալ Ի բուրաստանէ զրեանց Ածիմաստ վրնթաց և կրկին առաքեալ առ որդիս իւր Զարարիայ, և Ստեփան խօսնոց:

№ 94.

551+282 стр. (еще 21 л. оглавления) in—4° въ два столбца, на синей бу-

магъ, скорописью (*Նօտրգիր*), двѣ книги въ одномъ переплетѣ. Время—1758 г. Писецъ—Арутюнь (*ղպիր*).

ВОСКРЕСНЫЯ ПРОПОВѢДИ,
ԿԻՆՐԱԿԷՆՑ ՔԱՐՈՉԳԻՐՔ.

№ 95.

[(10×12)+3=] 471 л. in—4⁰ въ два столбца, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (*տղրգիր*), съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Отъ записи въ концѣ сохранилась часть: послѣдній собственникъ (*վերջին ստացող*)—вардапетъ Моисей. На видъ рукопись XVI в.

ТАРСОНСКІЙ СОВОРЪ СЪ СИНОДАЛЬНЫМЪ СЛОВОМЪ ПЕРСЭСА ЛАМБРОНСКАГО ¹⁾.

ՅԻՃՎԻՍՈՒՄԻ ԵՒ 'Ի ՊԻՆԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆ ԾԱՐՍՆԻ ՈՐ ԵՂԷ 'Ի ՉՐՉԱՆ ԸՆԹԱՅԻՅ ԺԱՄԱՆԱԿԻ .ՈՒՅԶ. ԹՈՒԿԱՆԻ ՀԱՅՈՅ ՀՐԱՄԱՆԱ [Է] ՀԱՄԱՀՐԵՀՊԱԿ ԿԱԹԵԿՆԻՆ ՀԱՅՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ: ԵՂՐԱՆՐ ՈՐԳԵՂՆ ՍՐՐՈՂՆ ՆԵՐՍԻՍԻ. ՅԱԶՐԳԻ ԱՌԱՔԵԼԿԱՆ ԱԹՈՒՅ. ՍՐՐՈՂՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԵՒ ՔԻՄԱԿԱՍԿ ԱՐՔԱՅԻՆ ՀԱՅՈՅ ԿԷՆՆԻ: ՍՈԿՍ ՏԻՈՒԹԻԱՆ ԵԿԵՂԵՅՆԵՅ: ԱՌՆԱԿԱՆ ԽՈՒՆՔ ՄԵԾԻՆ ԵՒ ՍՐՐՈՂՆ ՆԵՐՍԻՍԻ: ԱՅԻՄՔ ՔՈՂԱՔԻ ԱԹՈՒԿԱԿԻ ԵՒ ԻՃՎԻՍՈՒՍ ՎՐԻՊԱԿ:

№ 96.

870 стр. in—8⁰, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (*տղրգիր*), съ немногими украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1646 (*ՌՃՂԵ*). Мѣсто—Ачананъ (*ընդ հովանեաւ նր առաքելոց Սաադէի և այլ բազմազումսր սրբոցս*). Писецъ—священникъ Мелкиседей. Заказчикъ еп. Аристакеъс (*ղիտապետ Առնատակէս*). Есть и приписки.

¹⁾ Въ записи рукопись эта названа *մեկնիչ աղօթից*.

Содержаніе=№ 95.

Въ записи между прочимъ писецъ просить—*յԻՇԷԼ ԳԱՆԵԼԻՇԻՍ ՄԵԼՔՄ՝ ԵՒ ՂԾՆՈՂԱՆ ԻՄՔ ՂՅՈՎԱՆԷՍ ՔՀՅՆ ԵՒ ՂԸՄՅՐՆ ԻՄՔ ԵՂ՝ՍՐԵԹՆ. ՈՐ ՎԵՐԻ ՎԱՐԵԿԱՆ . Գ. ՈՐԳԵՂՔ ԵՒ ԱՅԼ ՈՆ ԳԱՐՃԱՆ: ՎՆ ԾՈՎԱՅԵԱԼ ՄԵՂԱՅ ԻՄՈՅ:*

№ 97.

472 стр. in—fol⁰ въ два столбца, на бумагѣ, скорописью (*Նօտրգիր*), въ переплетѣ. Время—1793 г. Мѣсто—Константинополь. Писецъ—Стефанъ, «послѣдній слуга» еп. Севаст. Іоанна (*Սերստն Յովհաննու*).

ИСТОРИЯ НИКЕЙСКАГО, КОНСТАНТИНОПОЛЬСКАГО И ЭФЕССКАГО (I) СОВОРОВЪ,
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՄ ԵՐԵՅ ՏՆԵՆՐԱՆԱՆ ԺՈՂՈՎԱՆ ՈՐԵՒ ԵՒ ԵԿԷՍՏՆ. Ի ԿՈՍՏԱՆՏՆՆՈՒՊՈԼԻՍԵ ՆԻ ՅՎԵՍՏՈՍ ԱՌԱՋԻՆ.

№ 98.

331 стр. in—8⁰, на бумагѣ, скорописью (*Նօտրգիր*), въ досчатомъ переплетѣ. Время—1793. Мѣсто—Константинополь. Писецъ—Стефанъ.

ВТОРОЙ ЭФЕССКІЙ СОВОРЪ И ПОСЛАНИЕ ЛЕОНА КЪ ФЛАВІАНУ.

Заглавный листъ:

ՍԻՐ ԵՒ ՊԻՆԳՐԱԿԱՆԱՊՈՒՄԱՐ ԵՐԿՐՈՐԳ ԺՈՂՈՎՆ ԵՒԿԵՍՏՈՍԻ ԸՆԴՂԷՄ ՓԼԱՐԻԱՆՆՈՍԻ ԵՐԿԱՐՆԱԿ ԸՄԳՈՒՆԻՆ Կ. ՊՕԼՍՅՐ. ԱՐԱՐԵԱԼ 'Ի ՄԵԾ ՎԿԱՅԷՆ ՔԻՆՐՅՆ ԳԷՆՈՍԻՐՈՍԷ ՀԱՅՐԱՎԵԿՆՆՆ ԱՂԷՔԱՆՆԳՐԻՅՈՒ: ԱՐՈՒԱՀԱՆՆԵԱԼ 'Ի ԳՐԾՈՅ ՂՐԷՆՆՔ ՔՈՂԿԵԿՆՆԻ ԺՈՂՈՎՈՅ ԵՒ ԹՊՐԳՄԱՆՆԵԱԼ 'Ի ՀԵԼԼՆԱՅԵՆՈՅ ԼԵՂՈՒԷՆ 'Ի ՀԱՅ ԲԱՐՐԱՌ 'Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԿՕԼՍԵՅԷ ԳԷՅՐՔ ՎԱՐԳԱԿԵԱՆԷՆ: 'Ի

մէջ Գարատանն փարիզու մայրաքաղաքին Փրանձայու (sic):

Թուին քի ՌՉԺ. և Հայոց ՌՃԾԵ(Թ) ին և վերստին նկարագրեալ ձեռամբ Ստեփաննոս յեանեալ սպասուորէս ին (բանի) Արժաթանեցւոյ 'ի 1793 թուոջն քի 'ի օրթագիւղն Կոստանդնուպօլսոյ ընդ հոփանեալ սր Աճաճնի տաճարիս (յօրինակէ զրեցելոյ՝ 1754 քի):

Въ концѣ этой Исторіи:

Նամակ կամ Տուճար ամենաւր Լէօն եպիսկոպոսին զրեալ առ Փլարիանոս եպիսկոպոս սամ ւլլու:

№ 99.

[(hθ×12)+7=]355 л. in—4° большого формата въ два столбца, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (թորդեր) съ украшеніями, въ досчатомъ переплетѣ. Время—1660 (ՌՃԹ). Мѣсто г. Бидлисъ (ընդ հոփանեալ սրբոյն Սարգիս զօրագրիս և այլ սրբոց տաճարացն որ կան 'ի միջի). Заказчикъ вард. Давидъ Бидлисскій. Записи имѣются въ текстѣ и въ концѣ рукописи.

ТОЛКОВАНИЕ ПОСЛАНИЙ ПАВЛА, ИЗЪ СОЧ. ЗЛАТОУСТА И ЕФРЕМА СИРИНА.

Երանելոյն Յոհաննու ոսկերերանին Կոստանդնուպօլսի եպիսկոպոսին և սր հօրն Եփրեմի. Համառօտ մեկնութիւն թղթոցն Պօղոսի Առաքելոյն:

Изъ записи въ концѣ:

Ձոր տեսեալ զտորին [Մեկնութեանս] անչափ քաղցրութիւնն և զանառիկ մեծութիւնն սրբազան և բաջ փիլիսոփայն, անյաղթ իմաստունն և երանաշնորհ հաւտորն և ւսճարան վրդայն Գաւթ սիրոյն սրբ-

բութեան և մեկնողն ւսճ խրժնածածուկ զրոց հին և նոր կառկարանայն, որ եռափափագ սրախ և յօժար կամօք ետ զրեւ զստ յարդար վաստակոց իւրոց ևն:

Интересно знать, по недоразумѣнію ли только расточаются этому Давиду, варданету XVII в., эпитеты «славный философъ», «непобѣдимый мудрецъ» и т. п.

№ 100.

[(1×12)+11=] 371 л. in—12°, на бумагѣ, скорописью (Նօտրգիր), съ нотными знаками и украшеніями. Время—1693 (ՌՃԽԲ). Писецъ варданеть Мкртичъ Аштаракскій писалъ для молодого племянника Іоанна. Художникъ—мастеръ Саргисъ.

КАНОНЫ (Богослужебныя нѣсни), ՇԱՐԱԿԱՆ.

Въ записи въ концѣ рукописи писецъ между прочимъ говоритъ:

Մի խնայէք զոգորմին քանզի բազում նեղութեամբ զրեցի. զի եղանակն ձիւնարեր էր և ետ ծերացեալ և 'ի լուսոյ նուագեալ զոր հոկտեմբերի սկսայ և 'ի մարտի աւարտածի (sic) յուսադրութեամբ Սարգիս վարպետին քանզի ետ զոր ինչ գրէի նա ծաղկէր խկոյն՝ զոր սր յս յոյսն բնաւից տացէ նմա վարձս ըստ վաստակոց նորին ևն:

№ 101.

43 л. in—12°, на бумагѣ, круглымъ письмомъ (թորդեր), въ кожаномъ переплетѣ. Записи нѣтъ. На видъ рукопись XVII—XVIII в.

КАЛЕНДАРЬ съ разными чертежами
и таблицами, ՏՕՍՄՐԱՏԵՏՐ.

№ 102.

487 стр. in—12°, на синей бумаге,
скоросписью (նօտրգիր), въ переплетѣ.
Записи нѣтъ. На видѣ рукопись
XVIII—XIX в.

ТОЛКОВЫЙ СЛОВАРЬ,
ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՌՁԵՌՆ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ.

При объясненіи словъ дѣлаются
ссылки какъ на духовныя, такъ и на
свѣтскія книги; объясняются и народ-
ная (աշխարհարար) слова; иногда слова
объясняются груз. словомъ. Вотъ два
три примѣра:

առակ || խօզք. առակ . 1. 1. 47. նմա-
նութիւն է մերթ նշանակում. պէս-
պէս օրինակք. դձև նշանակէ խորթ-
նարանութիւն. զոր լուծանելն է
զժուարին: իմաս. 8. 84. խայտառ-
կանք: 2 մկ. 6. 10:

Խաւարդ. է անուն նմ բանջա-
րայ: Թոք || ջեղար սեպակոյ. 2 մնաց.
18. 33. զգալցցա. հօտիւ. Յատանել
կամ կարել զձիւղ օրթոյ. զի պր-
զարեր լեցի օրթն. ցանկցա զՅանս.

№ 103.

149 стр. in—12°, на бумаге, частью
круглымъ письмомъ (քրդրգիր), частью
скоросписью (նօտրգիր), въ кожаномъ
переплетѣ.

МОЛИТВЫ ВЪ СТИХАХЪ И ПРОЗѢ,
ՏԵՏՐԱԿ ԱՂՕԹԻՑ.

№ 104*.

Рукопись написана въ 1865 г.

ИЗЪ КАНОНОВЪ (Богослужебныхъ
пѣсенъ) ПОКАЯНІЯ.

М. К.: Տեարակ քաղաքի յա-

պաշխարութեան շարականացն. 'ի
ձգնազգեաց զարուստ վարդապետ
Տրդատեան 'ի միարանէ սթխ Սեփա-
նայ, չունի յիշատակարան. գրեալ 'ի
1865 տմի:

№ 105

225 стр. in—8°, на синей бумаге,
круглымъ письмомъ (объясняемая сло-
ва) и скоросписью (толкованія), въ дос-
чатомъ переплетѣ съ сорванной ко-
жею. Записи нѣтъ. На видѣ рукопись
XVIII—XIX в.

ГЛОССАРИЙ, ԲԱՌԱՐԱՆ, книжного ар-
мянскаго языка съ объясненіями на
народномъ языкѣ.

№ 106.

350 стр. in—12°, на бумаге, круг-
лымъ письмомъ (քրդրգիր), въ досча-
томъ переплетѣ. Писецъ діаконъ Ару-
тюнь Тифлисскаій. Даты въ записи,
имѣющейся въ концѣ рукописи, нѣтъ.
На видѣ рукопись XVII—XVIII в.

СБОРНИКЪ МОЛИТВЪ СВ. УЧИ-
ТЕЛЕЙ (ԿԱՐԴԱԿԵՏԱՅ, ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ
ԱՂՕԹԻՑ.

№ 107.

274 стр. in—8°, на бумаге, скоро-
писью (նօտրգիր), въ кожаномъ пере-
плетѣ. Рукопись дописана 1 Марта
1855 г. инокомъ Арутюномъ Хач. Мар-
джанянцомъ Ширакскимъ для Севан-
ской братіи.

СБОРНИКЪ КАНОНОВЪ ИЗЪ РАЗНЫХЪ УЧИ-
ТЕЛЕЙ ЦЕРКВИ И ПОУЧЕНІЕ СВЯЩЕННИКА
ՏԱՐԿԱ.

1. Կանոնագիրք:
2. Աշխարհի և մանաւար իրաց
սակն՝ սակաւահոգի բանք: Արաս-

զրեալք 'ի Սարգիսէ ու մննէ պիտակ
անուամբ քհնյէ սակս վարժման ան-
ձին իւրոյ:

№ 108¹).

415 стр. in—12⁰, на бумаге, скоро-
писью (սարգիս), въ кожаномъ пере-
плетѣ. Записи нѣтъ. Рукопись возоб-
новлена въ 1857 г. и снабжена указа-
телемъ. На видъ рукопись XVIII—XIXв.

ТРУДЫ ВАРД. ГЕОРГИЯ, НѢСКОЛЬКО КРАТ-
КИХЪ ГЕОГРАФІЙ, ВЪ ЧИСЛѢ НИХЪ ГЕО-
ГРАФІЯ ВАРД. ВАРДАНА (Նորոգ թարգ-
մանչին և երկրորդ լուսաւորչին),
ЗАМѢТКИ ОБЪ ЕРЕТИКАХЪ, СТИХИ ВАРД.
АРИСТАКՅԱ (վն ճազապակին հռոմոց
որ յոյնք հոչին) и ПУТЕШЕСТВІЕ ЕПИСК.
ВРЗНКАЙСКАГО ВЪ СТРАНУ ФРАНКОВЪ
(պատմութիւն ֆրանկաց երկրին զոր
տեսնալ եղնկացի Մար[ի]ս եկան. և
զրեաց⁶) զքղբացն զոր [տե]սի աչօր
իմօք և զորպիսութիւն որ է այսպէս):

№ 109.

[(66×12) + 29 =] 209 л. in—16⁰, на
бумаге, круглымъ письмомъ (սարգիս)
въ досчатомъ переплетѣ. Время—1432 г.
(ՊՁԱ). Мѣсто—Трапезундъ. Писецъ—
инокъ Яковъ. Рукопись дефектна въ
концѣ. Запись находится за статью о
чудесахъ въ Антиохіи.

ИСТОРИИ ИЗЪ ЖИЗНИ СВЯТЫХЪ ОЦОВЪ,
ИЗРЕЧЕНІЯ И МЫСЛИ XII ОТСЕЛНИКОВЪ
(Թաւար, մտածութիւնք և խոր-
հորդք . ժբ. միայնակեցացն), О ЧУ-
ДЕСАХЪ ВЪ АНТИОХІИ (վն սրանչեկեացն

որ յԱնտիօրի վանն իւսանաց եղնն),
АКРОСТИХЪ ПЕРСՅԱ БЛАГОДАТНАГО (ВЪ
АКРОСТИХЪ ЧИТАЕТСЯ АЛФАВИТЬ: Աճ ա-
նեղ ևն... Բանդ որ ի ծոց ևն) и
РЯДЪ ПРОПОВѢДЕЙ (Քարոզք).

№ 110.

[(110×12) + 27 =] 399 л. in—12⁰, на
бумаге, круглымъ письмомъ (սարգիս),
съ нотными знаками и украшеніями,
въ досчатомъ переплетѣ. Время—1464
(ՋԺԳ). Мѣсто монастырь Аргеланъ въ
области Арберани (въ рукописи 'ի
յերկիրս Տարբերունոյ). Писаль по прось-
бѣ Вардана, настоятеля Меионской
обители, монахъ Лазарь, которому не
довелось дожить до окончанія руко-
писи.

БОГОСЛУЖЕБНЫЯ ПѢСНИ,
ՇԱՐԱԿԱՆ.

Изъ записи въ концѣ рукописи:

Արդ աղաչեմ զձեզ հայրք և եղ-
բարք յիշեցէք... զքաջայազմ փի-
լիսոսփայն զվարդան կրօնաւորն զստա-
ցող սորա և զբարի նահատակ զՅով-
հաննէս հոգևոր որդին իւր ևն:

Գարձեալ աղաչեմ զձեզ նր հայրք
և եղբարք զսուտ անուն երէց զազա-
րիայ որ զչարակնոցս խաղեցի. և
զսակաւ յիշատակարանս զրեցի. և
զմկրտիչ կրնն. և զճաղկոյ վաբանն.
զՄինաս կրաւնաւորն. և զյակօր
կրնն որք աշխատեցան 'ի սոսն սույ
խաղէն ևն:

¹) Слѣдующія три рукописи, стоящія въ библиотекѣ рядомъ съ послѣднею (№ 107),
не внесены въ Монастырскій каталогъ 1870-го года и не снабжены ярлыками съ номеромъ и
обычною надписью 'ի գրեանց գրատան Անապատին Անանու.

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ СПИСОКЪ РУКОПИСЕЙ

а) Съ точною датой:

По Р. Хр.

965 (М. К.) №	1.
1280 —	> 7.
1304 —	> 10.
1315 —	> 20.
1420 —	> 43.
1425 —	> 11.
1427 —	> 8.
1432 —	> 109.
1438 —	> 51 а.
1451 —	> 15.
1464 —	> 42.
1464 —	> 110.
1471 —	> 11.
1490 —	> 5.
1491 —	> 17.
1559 —	> 4.
1594 —	> 27.
1603 —	> 6.
1620 —	> 31.
1625 —	> 84.
1634 —	> 88.
1640 —	> 35.
1646 —	> 96.
1647 —	> 14.
1651 —	> 18.
1660 —	> 99.
1664 —	> 21.
1666 —	> 91.
1669 —	> 29.
1677 —	> 24.

По Р. Хр.

1678 (М. К.) №	75.
1678 { —	> 59.
1697 { —	> 20.
1683 —	> 64.
1683 —	> 22.
1685 —	> 100.
1693 —	> 77.
1697 —	> 83.
1699 —	> 37.
1702 { —	> 79.
1711 { —	> 65.
1719 —	> 72.
1720 —	> 50.
1754 —	> 94.
1758 —	> 25.
1766 —	> 67.
1774 —	> 97.
1793 —	> 98.
1793 —	> 93.
1804 —	> 63.
180 ⁹ / ₉ —	> 45 и 46.
1814 —	> 53.
1828 —	> 62.
XIX в. —	> 49.
1833 —	> 71.
1835 —	> 107.
1855 —	> 140.
1865 —	> 140.

b) съ предѣльной датой, на основаніи записей и приписокъ:

По Р. Хр.	№	По Р. Хр.	№
X в.	2.	1634—1648	16.
до 1020(М.К.)	9.	до 1644	92.
до 1227	32.	— 1694	33.
1321—1793	80.	— 1751	38.
1389(?)	85.	— 1756	30.
около полов. XV в.	41.	съ 1757	58.
XV в.	23.	до 1826	74.
XVIII—XIX до 1857—№ 108.			

с) съ предѣльной датой, на основаніи палеографическихъ данныхъ:

X в. (М. К.)	№ 3.	XVI—XVII в.	№ 52.
XIV в.	» 61.	XVI—XVII в.	» 81.
XV—XVI в.	» 51.	XVII—XVIII в.	» 66.
XV—XVI в.	» 60.	XVII—XVIII в.	» 86.
XV—XVI в.	» 68.	XVII—XVIII в.	» 101.
XV—XVI в.	» 69.	XVII—XVIII в.	» 106.
XV—XVI в.	» 78.	XVIII—XIX в.	» 76.
XV—XVI в.	» 87.	XVIII—XIX в.	» 82.
XV—XVI в.	» 89.	XVIII—XIX в.	» 102.
XV—XVI в.	» 90.	XVIII—XIX в.	» 105.
XVI в.	» 95.	XIX	» 70.
XVI—XVII в.	» 12.	XIX	» 73.

Между перечисленными рукописями съ предѣльной датой, возможно, найдутся экземпляры съ точной датой, ускользнувшіе отъ моего вниманія, а также окажутся какія либо хронологическія данныя для опредѣленія времени оставшихся неприуроченными десяти рукописей №№ 13, 26, 28, 34, 36, 39, 47, 48 и 103.

УКАЗАТЕЛЬ ИМЕНЪ.

Буква *h*, транскрипція армянскаго *ժ*, не принята въ разсчетъ при составленіи алфавитнаго порядка.

- Аба-Меликъ 9b.
Абасъ см. Апазъ-Гуль.
Абдулмесія, св. 38a.
Абу-сейдъ см. Пусайитъ.
Авагъ 35a.
Авагшай 5a.
Аветисъ, собс. 17b.
Аветисъ, настоятель *h*Аібата 43a.
Авраамъ 4b.
Авраамъ, инокъ писецъ 40b.
Авраамъ, чтець писецъ 25b.
Аврамъ-Бэкъ 18b.
Аґабаба, зак. 16b.
Аґамалия см. Петръ вардапетъ.
*h*Аґарцинь 8b.
Аґасабетъ (Елизавета) 5a.
*h*Аібатъ, монастырь 27a, 35a, 43a.
Агуль-Меликъ 18b.
Адамъ 35b, 36b, 39a.
Адрианонопль см. Павелъ А.
Азарія, свящ. писецъ 47b.
Азизъ 6a.
*h*Айоць-ґаръ, монаст. 19b.
*h*Айранетъ 5a, см. также *h*Эранетъ.
*h*Айранетъ, діак. переп. 12a.
Аканай, 35a.
Аквинскій см. Оома.
Албанцы 11b.
Алаһдаты 5a.
Алвандъ Падшаһъ 20a.
Алексанъ, переп. 14b.
Александръ, царь груз. 23a.
Александрія 44b, см. Кярилъ Ал.,
Амонъ Ал.
Алэсанъ 11a.
Алексій, Божій человекъ 38a.
Алвайгу 5b.
Альбертъ 29a.
*h*Амай, дочь Мамвеконяна 2a, 2b.
Амайкъ, обл. 30b.
Амасія 28b.
Амирбэкъ 18a.
Амирбэкъ, сынъ Мануэля 18a и 18b.
Амирвели 5a.
Амиръ-Довлатъ, врачъ 32b.
Амирдолу, монастырь 25b.
Амирконтъ 12a.
Амонъ Александрійскій 2a и примѣч.
Апай Хаґунъ 5a.
Англія см. Фра Джованъ.
Андрей, еп. Кесаріи Каппадокіевоу
29b.
Анкеґакутъ, мѣстечко 3b.
Анонимный 31b.
Антиохія 15b, 47a, 47b.
Антонъ 7a.

- Антонъ Тифлисскій, инокъ писецъ 22а,
 23а, 23б, 24а, 24б, 31б, 32а.
 Апазъ-Гуль 12а.
 Аповъ 6а.
 Апарануръ, село 32б.
 Апостоловъ, церковь св. Ап. 43а.
 Арабы, Арабскій 32б, 35а, 36а и прим.
 Аракедь 7б.
 Аракедь, историкъ 13б.
 Аракедь Вадлисскій 29б.
 Аракедь Сюнийскій 25а, 41а, 41б.
 Аракедь, Тэръ 4б.
 Аракедьлоц см. Апостоловъ.
 Араратъ, область 13б.
 Араратъ 36б.
 Арберани 47б.
 Аргазъ 7а.
 Аргеланъ, монастырь 47б.
 Аревикъ, село 11а.
 Ареонагитъ см. Діонисій.
 Арева, еп. Кесаріи Каппадокійской 29б.
 Арузанъ 6а.
 Арузанъ 7а.
 Аримава см. Иосифъ Ар.
 Аристагъ, риторъ 39б.
 Аристагъ, еп. закавказный 44а.
 Аристагъ, отецъ писца Григорія 35б,
 37а.
 Аристагъ, свящ. 16а, 17а.
 Аристагъ, Тэръ, псаломщикъ 7б.
 Аристотель 25а, 25б, 40а.
 Аркури, мѣст. 9б.
 Арменія, Армяне 10б, 11б, 16а, 26а,
 26б, 27а, 28б, 29а, 30б, 34а, 35б,
 36а, 38а, 39б, 40б, 41а, 41б, 42б,
 44а, 44б, 45б, 46а, 46б.
 Артазъ, обл. 20а, 20б, 21а.
 Арутюнъ, писецъ 40б.
 Арутюнъ Тифлисскій, діаконъ писецъ
 46б.
 Арутюнъ Хач. Марджанянцъ Ширак-
 ской, инокъ писецъ 46б.
 Арутюнъ, чтець писецъ 44а.
 Ариати см. Степанъ Ариатанскій.
 Арцкэ, г. 19а.
 Арюиъ, князь 30б.
 Асайтуръ 5б.
 Аспизъ 11а.
 Аствацатуръ, чтець 7б.
 Аствацатуръ 15а.
 Аствацатуръ 18а.
 Аствацатуръ 33б.
 Аствацатуръ см. Туріъ.
 Атанасіа 35б.
 Атанасъ см. Аѳанасій.
 Атибэкъ 6а.
 Ахназаръ см. Маликъ-Ах.
 Ачананъ 44а.
 Ачанъ 6а.
 Аштаракъ см. Мкртичъ Аш.
 Аѳанасій 12а.
 Багаратъ Мамиконянъ 33а.
 Багдасаръ 33а, см. Пагдасаръ.
 Багъанъ см. Бидлисъ.
 Багратъ, св. 38а.
 Байрамъ 7б.
 Бардзракагъ, монастырь 2б.
 Варсеиъ см. Василій.
 Бджни 35а.
 Бебутова, княгиня 14а.
 Бекъ-Солтанъ 16б.
 Бекларъ, закавказный 43а.
 Бердумянъ см. Петръ вардапетъ.
 Бидлисъ 45а, см. Аракедь Б., Давидъ Б.
 Богоматери церковь 7а, 8а, 8б, 9б, 10а,
 10б, 11б, 13а, 19а, 22б, 23а, 45а,
 см. Марія.
 Бужканъ 10б.
 Бѣббудянцъ см. Бебутова.
 Бэкъ 7б.
 Бэкъ 7б.
 Ваханъ, патриархъ 2б.
 Вагаршанатъ 10б, 19а, 27 пр.2,41б.
 Ванъ 13б, см. Мартиросъ Ван.
 Ванандъ см. Іоаннъ Мирзайянцъ.
 Варажпунни 32б.
 Варданъ 6а.
 Варданъ 7а.
 Варданъ 8б.
 Варданъ, авторъ Географіи 47а.

- Варданъ (Айгекскій) 31b.
 Варданъ (Вахрамъ) 42b.
 Вардавъ, вардапетъ 37a, 37b.
 Варданъ, вардапетъ, настоятель монастыря Амирдолу 25b.
 Варданъ Великій 29b.
 Варданъ, зак. 20a.
 Варданъ, монахъ 9a.
 Варданъ, настоятель въ Иерусалимъ 37b.
 Варданъ, настоятель Меѳойской обители, 47 b.
 Варданъ, писецъ 17 a.
 Варданъ, ученый монахъ, собств. рукописи 47b.
 Варданъ, чтецъ писецъ 37a, 37b.
 Варданъ, чтецъ художникъ 14b, 15a.
 Вардананъ, 6a.
 Вардананъ 7a.
 Вардетикинъ 18b.
 Варденикъ 8b.
 Варлаамъ Антиохійскій 15b.
 Варлаамъ, зак. 10a.
 Варлаамъ и Иоасафъ 15b, 16a, 16b, 17a.
 Варфанъсъ, пис. 17b.
 Василий, вард. 23b.
 Василий Великій 30a, 30b, 32a.
 Василий, свящ. перепис. 11b, 12a.
 Василий, Тэръ (Барсеѳъ) 4b.
 Вжанъ, монастырь 8b.
 Воротъ см. Иоаннъ В.
 Врданъсъ 35b.
 Газаръ см. Лазаръ.
 Гайанэ, монастырь Г. 13b.
 Гайанэ, 36b.
 Галустъ 5b.
 Галустъ, монахъ перепис. (?) и собс. 10a, 10b.
 Галустъ, свящ. 12b.
 Галустъ Трдатянъ, вардапетъ 46b.
 Гандзакъ см. Елизаветополь.
 Ганджа см. Елизаветополь.
 Гараманъ 13a.
 Гара Усуфъ 19a, 19b.
 Гариннахъ см. Ходжа Г.
 Гаріанъ 6b.
 Гаріанъ 7a.
 Гарни 26b, 35a.
 Гаунгуль 5a.
 Гевандъ 10b.
 Геѳамъ 12b, 19a.
 Геѳардъ (Копье) 21a.
 Геѳарѳуни, обл. 19a.
 Георгій, 17b.
 Георгій, вард. 22a.
 Георгій, вард. 39b, 47a.
 Георгій Ерзинкайскай 40b.
 Георгій, католикосъ 33b, 34a.
 Георгій Побѣдоносецъ 14a, 38a.
 Георгій, груз. царь 13a.
 Георѳъ, вардапетъ 44b.
 Гетумъ см. нЕтумъ.
 Гиносъ 10b.
 Голамиръ 7a.
 Греки 42b, 44b, 47a.
 Григорій 6a.
 Григорій, вард. настоятель Севан. мон. 14b.
 Григорій (Георгій Ерзинкайскай?), учитель Іакова Крымскаго 26b.
 Григорій католикосъ 19a, 19b, 26a, 30b, 44a.
 Григорій, монахъ собс. 17b.
 Григорій Нарекскій 27b, 33b, 34a, 38b.
 Григорій, переплетчикъ 8b.
 Григорій Просв. 2b, 4a, 10b, 11a, 12b, 19a, 30a, 30b, 34b, 38a, 43a, 44a.
 Григорій Скеврскій 20b.
 Григорій, собственникъ рукописи 8a.
 Григорій, сынъ Аристакаса, писецъ 35b, 37a.
 Григорій, сынъ Мелика 18b.
 Григорій Таѳевскій 25a, 26a, 29b, 39b, 40a, 41a, 41b.
 Григорій (Тэръ) 6a.
 Григорій, Тэръ Г. 37b.
 Григорисъ (Тэръ), патриархъ 4a.
 Григоръ см. Григорій.
 Грузины 10a, 13a, 46a, см. Александръ.
 Гунаръ 6a.

- Гунаръ 6а.
 Гузь 4б.
 Лукась см. Лука.
 Гулалі, село 12а, 12б.
 Гулзатъ 5б.
 Гуликъ 7а.
 Гулбанъ 5б.
 Гулмэликъ 18а.
 Гурумчи 35а.
 Георгъ см. Георгій.
 Давидъ Бидлискій, варданетъ, 45а, 45б.
 Давидъ, варданетъ заказчикъ 33б, 34б.
 Давидъ, епископъ 8а.
 Давидъ, еписк. перепис. 16б.
 Давидъ, перепис. 16а, 16б.
 Давидъ, псалмоп. 20б, 21б, 27а.
 Давидъ, свящ. зак. 22б.
 Давидъ Философъ 25а, 39б, 40а, 41б.
 Дамурташъ 35а.
 Данилъ, вард. заказч. 19б.
 Данилъ, католикосъ 29а.
 Дарачичагъ 10а.
 Датіанъ 5б.
 Даувагіаръ 5а.
 Даштъ, село 13а.
 Двинъ 35а.
 Дербендъ 13б.
 Джаханъ—Шахъ, ханъ 13а.
 Джаханшахъ 19а, 19б.
 Джалалинцъ см. Илья.
 Джандаръ 5а.
 Джантаръ 5а.
 Джахукъ см. Шахристанъ.
 Джиханшахъ 7б.
 Джоһаръ-Хаһунъ 9б.
 Джульфа см. Моисей Дж.
 Даувазезъ (?) 6б.
 Диль-Шатъ см. Султанъ-Диль-Шатъ.
 Діонисій 29а.
 Діонисій Ареопегитъ 33б, 34а.
 Діоскоръ 44б.
 Долватъ-бэкъ 6а.
 Додаръ 5б.
 Донмазъ 17а.
 Драхтикъ 11б, 20а.
 Дсеігъ 43а.
 Дэһунъ (?), заказчикъ 14б.
 Евагръ 38а, 39а.
 Евреп, 35а.
 Евсевій Карпіанъ 3а.
 Евстаіій, монастырь Е—ія 8а.
 Ефеазаръ см. Елеазаръ.
 Еґнъ 7б.
 Еґнъ 11а.
 Еґисабетъ см. Елизавета.
 Еґія 5б.
 Еґія, писецъ 5а, 5б.
 Еґиппъ 18б.
 Екегеацъ, обл. 40б.
 Елеазаръ, писецъ 41а.
 Елизавета 18б.
 Елизавета, матъ свящ. писца Меліи-седа 44б.
 Елизавета см. Аґисабетъ.
 Елизаветополь 11б, 12а, 13а, 17а, 35а.
 Енохъ 18б.
 Епифаній Кипрскій 27а, 38б, см. Фи-зіологъ.
 Ерзинкай см. Киракосъ Е., Іоаннъ Е.
 Ерзинкай см. Мар[и]осъ Ерз.
 Еринджакъ 7а, 14б.
 Ермонъ, монастырь 18а, 19а.
 Ерцанъ 11б.
 Еґтумъ 22а, 42б.
 Ефремъ катол. 21б, 24б.
 Ефремъ Сиринъ 22а, 30а, 30б, 38а, 45а.
 Закамъ 16б.
 Зарбаналянъ 2а, 26 прим., 29б.
 Захарія см. Хоґенцъ.
 Захарія, архіепископъ 21а.
 Захарія, католикосъ 26а, 26б.
 Зевани (*q̄h̄c̄ub̄t̄?*) 35а.
 Златоустъ см. Іоаннъ З.
 Зовартунъ, вард. 26а.
 Иванъ(?) см. Зевани.
 Илья см. Еґія.
 Илья Джалалинцъ, варданетъ 28а.
 Индія 16а, 16б.
 Исаһагъ, инокъ 4б.

- Исааакъ сиріецъ, свщ. 26b.
 Исай, вардапетъ 7b.
 Исай, ктиторъ переплетчикъ 10a.
 Исай-ганъ, сынъ Сэйи-хана 43a.
 Исаія, писецъ 38b.
 Исаія, прор. 22a.
 Искандаръ 9b.
 Ислимъ 5a.
 Испатанъ 29a, 33b, 34b.
 Иакобъ см. Иаковъ.
 Иаковъ 7a.
 Иаковъ 17a.
 Иаковъ, вардапетъ собст. 26a, 26b.
 Иаковъ, діаконъ 6b, 7a, 7b.
 Иаковъ, инокъ зак. 15b.
 Иаковъ, инокъ писецъ 47a.
 Иаковъ Кайенянь, вардапетъ 24a.
 Иаковъ, католикось 7b, 12a, 14b, 43a.
 Иаковъ, константинопольскій патріархъ,
 22b, 31b.
 Иаковъ Крымскій 26a, 26b, 40b.
 Иаковъ, монахъ, сотрудникъ писца Аза-
 ріи 47b.
 Иаковъ, перепис. 16b.
 Иаковъ Саругійскій 26a.
 Иаковъ, св. 15b, 40b.
 Иаковъ, священникъ писецъ 25b.
 Иаковъ, сирійскій вардапетъ 30b.
 Иаковъ Сюнійскій, Эчміадзинскій мо-
 нахъ 27b, 28a.
 Іеремія, пророкъ 35b, 36a, 37a.
 Іерусалимъ 4b, 23a, 23b, 29b, 35a, 37b.
 Іоакимъ Лазаревъ 28b.
 Іоаннъ 6a.
 Іоаннъ 24b.
 Іоаннъ архіеп. Севастійскій 24b, 28b.
 Іоаннъ, вардапетъ 39a.
 Іоаннъ Вороте́нскій 26a, 29b, 39b, 40a.
 Іоаннъ Гарнійскій 26b, 27a.
 Іоаннъ Дамаскинъ 25a, 25b.
 Іоаннъ de San Geminiano 22a.
 Іоаннъ, духовный сынъ Вардана 47b.
 Іоаннъ, дѣдъ Григорія 6a.
 Іоаннъ, Еванг. 1b, 2a, 3a, 4a, 5b, 6b,
 8a, 15a, 26a, 29b, 30a, 33b, 34a.
 Іоаннъ, еп. Севастійскій 44b.
 Іоаннъ Ерзинкайскій 30a.
 Іоаннъ, заказч. 17a.
 Іоаннъ Златоустъ 22a, 26a, 26b, 33b,
 34a, 38b, 45a.
 Іоаннъ инокъ мученикъ (+1500 г.) 20a.
 Іоаннъ, инокъ писецъ (1559 г.) 3b,
 4a, 5a.
 Іоаннъ Испаганскій, вардапетъ 25b.
 Іоаннъ, катол. 13a, 24b.
 Іоаннъ, католикось-историкъ 29a.
 Іоаннъ Крзанскій, священникъ соб. 17b.
 Іоаннъ Мандакуни 30a, 30b.
 Іоаннъ Мирзайянь Ванандскій, пис.
 23b.
 Іоаннъ, мон. писецъ 18a, 19a.
 Іоаннъ, мужъ Шаһристана 7b.
 Іоаннъ, перепл. 9a.
 Іоаннъ, перепл. 11b.
 Іоаннъ, писецъ 2b, 3a и 3b (свщ. соб.).
 Іоаннъ, писецъ 21b.
 Іоаннъ, писецъ записи 42a.
 Іоаннъ, плем. Мкртича Аштаракского
 45b.
 Іоаннъ (*Գրիգոր*) Подвижникъ 38a.
 Іоаннъ свщ., отецъ свщ. писца Мел-
 кіседа 44b.
 Іоаннъ, свщ. перепл. 11b.
 Іоаннъ свщ. села Шаһриза 32b.
 Іоаннъ Севастійскій, вардан. 25b.
 Іоаннъ, сирійскій патр. 33b, 34a.
 Іоаннъ Скотъ 25a, 25b.
 Іоаннъ, собственникъ 7a.
 Іоаннъ, тѣрь І., заказчикъ 9b.
 Іованнѣсъ см. Іоаннъ
 Іоаннисянь 32b.
 Іосафъ см. Варлаамъ
 Іовъ, пророкъ 34b, 35b.
 Іона, пис. 20a.
 Іордананъ 10b.
 Іосифъ см. Уць.
 Іосифъ 5a.
 Іосифъ Аримаѣейскій 26b.
 Іосифъ, маѣдесъ 17b.
 Іуѓита и Киракосъ 38a.

- Гуромъ 17а.
 Гусикъ (Партевъ) 35b.
 Густіанъ 18b.
 Кайиносъ, монаст. 40b.
 Кайенъ 35а.
 Кайенянь см. Іаковъ К.
 Кайидханъ 7b.
 Калантаръ см. Меликъ ДжанъК.
 Капнадокія 29b.
 Карамурать, село 16b.
 Карапетъ, еп. 16b.
 Карапетъ (Предтеча) 7а, 7b, 19а.
 Карапетъ, собственникъ 41а, 42а и прим.
 Карай-Хостровъ бэкъ 43а.
 Кардманъ, село 17а.
 Каринъ см. Эрзерумъ.
 Катерина, св. 38а.
 Кацъ, с. 19а.
 Качаръ 5b.
 Качтагъ 5а, 5b.
 Кашатагъ см. Качтагъ.
 Кесарія 29b.
 Кечару 10а, 10b, см. Хачатуръ Кеч.
 Киликія 8а, 20b, 21b, 30b.
 Кипръ см. Епифаній К.
 Киракосъ см. Іуѓита и К.
 Киракосъ Ерзинкайскай 30а.
 Киракосъ Галынский 35b, 36b, 37а.
 Киракосъ, тэръ 4b.
 Кирилъ Александрійскій 22а, 30а, 30b, 39b.
 Константинъ 11а.
 Константинъ 11а.
 Константинъ (ϰρηϰ) 39b.
 Константинъ, катол. 42b.
 Константинъ, патр. 21а.
 Константинъ, патр. 23а.
 Константинополь 15b, 22b, 30b, 31b, 32а, 44b, 45а.
 Корнелій а Lapide 23а.
 Креста (ϰρηϰ) Св. церковь 8b, 10b.
 Крымъ 28b, см. Іаковъ К.
 Кюмюшханъ см. Мануэль К.
 Лазаръ 7а.
 Лазаръ 7а.
 Лазаръ 12а.
 Лазаръ, вардапетъ 7b.
 Лазаръ, монахъ писецъ 47b.
 Лазаръ, писецъ записи 17b.
 Лазаревъ см. Іоакимъ.
 Лазаревскій Институтъ 28b и прим.
 Лали, село 8b.
 Леонъ, папа 44b, 45а.
 Леонъ, царь арм. 30b, 37b, 44а.
 Лилифаръ 7а.
 Лимъ 13b, 37а, см. Стеіанъ Л.
 Лорі 14а, 43а.
 Лука, еванг. 1а, 2а, 3а, 4а, 7b, 9а, 10а, 12b.
 Лука, катол. 14а.
 Лука Лорійскій, перенис. 14а.
 Лука, перенис. 12b.
 Лука Харбердскій, вард. 23а.
 Майранъ 6а.
 Маликъ-и-Ахназаръ 12а.
 Мамиконянь см. Багарать М.
 Мандакуни см. Іоаннъ М.
 Мануэль Кюмюшханскій, вард. 24b, 27b, 28а, 28b и прим., 33а, 43b.
 Мануэль, свящ. собст. 18а, 19а.
 Марасъ, монастырь 4а.
 Маргаръ-Захарія см. Хобенъ.
 Маргарай, діаконъ 7b.
 Маргарита 18а.
 Маргарэ, вард. 13b.
 Маргарэ, чтець 7b.
 Маргарэ, чтець 18b.
 Мариносъ 6а.
 Мар(и) осъ =? Мартиросъ Ерзинкайскай, путеш. 47а.
 Маріама—Маріаносъ 38а.
 Марія 4b.
 Марія 5b.
 Марія 7b.
 Марія, Богорадица 37а, 38а.
 Маркъ, еванг. 1а, 2а, 3а, 4а, 10а, 23b.
 Маркъ, составитель записи 14b, 15а.
 Марръ, Н. 38 прим.

- Марсванъ 28b.
 Мартиросъ см. Симеонъ и М.
 Мартиросъ 7a.
 Ма[р]тиросъ Ванскій 7a.
 Мартиросъ, свящ. 10b.
 Мартиросъ, сынъ Беклара 43a.
 Марукъсъ, перепис. 9b.
 Масисъ см. Арарать.
 Матинъ 5a.
 Матѳей 18b.
 Матѳей, вардапетъ 32a.
 Матѳей, еванг. 1a, 2a, 3a, 4a, 5a, 6a,
 11a, 14a, 23b, 26a.
 Маштоцъ 29a.
 Меликъ см. Аба-М.
 Меликъ Дзанъ Калантаръ 12a.
 Мелкиседъ, свящ. писецъ 44a, 44b.
 Мелкисетъ, католикосъ 7a.
 Мелкисетъ, свящ. заказч. 34b.
 Мелконъ, писецъ 29b.
 Месопотамія 30b.
 Месропъ 18b.
 Месропъ, вардапетъ 37a.
 Месропъ, историкъ 34b.
 Мецоійскій монастырь 26a.
 Минай, зак. 9a.
 Минасъ 8b.
 Минасъ, монахъ художникъ 47b.
 Мирзайицъ см. Иоаннъ М.
 Мирзэ, собст. 10b, 11a.
 Михаилъ, свящ. перепис. 10a.
 Михаилъ Тохатскій 15b.
 Мкртичъ 5b.
 Мкртичъ Аштаракскій, вард. писецъ
 45b.
 Мкртичъ, монахъ 47b.
 Мкртичъ, отецъ собст. Иоанна 7a.
 Мкртичъ, свящ. писецъ 33b, 34b.
 Мкртичъ, старшина 4b.
 Мкртичъ, тэръ 20a.
 Мкртичъ, худож. 10a.
 Моисей, братъ Симеона, монахъ 29a.
 Моисей, вардапетъ 44a.
 Моисей Джульфинскій 33b, 34a.
 Моисей, отецъ Саака 11b.
 Моисей, прор. 23a.
 Мокская область 13a.
 Москва 28 прим.
 Мсеръ Мсерянцъ 28 прим.
 Мулкъутъ 5a.
 Мунусъ 5a.
 Мутамлауди 5a.
 Мхитаръ 7a.
 Мхитаръ, вард. писецъ 21b.
 Мхитаръ, епископъ 43a.
 Мхитаръ, свящ. 8b.
 Мхитаръ, свящ. перепис. 13a.
 Мхитаръ, Севанскій инокъ 27b.
 Мхитаръ Скеврскій 42b.
 Мэликъ 18b.
 Мэликъ бэкъ 6a.
 Мэрэджрийское общество 4b.
 Нагти 4b.
 Назъ см. Салимъ—Н.
 Назаръ 5b, 12a.
 Назугъ 6a.
 Назлуханъ 6a.
 Нана 7a.
 Нарекъ см. Григорій Н.
 Нахичеванъ 14b, 32b, см. Петръ варда-
 петъ.
 Нндзавъ, село 11a.
 Нерсэсъ 18b.
 Нерсэсъ 27a.
 Нерсэсъ, архіепископъ 4a.
 Нерсэсъ Благодатный 20b, 30a, 30b,
 41a, 41b.
 Нерсэсъ, вардапетъ 37a.
 Нерсэсъ Ламбронскій 20b, 21b, 29b,
 30a, 30b, 41a, 41b, 44a.
 Нерсэсъ, писецъ 8b.
 Нерсэсъ, св. 34b, 35b.
 Нигаръ 7a.
 Никаръ 5b.
 Никея 30b, 44b.
 Никодимъ, членъ Синодр. 26b.
 Норашиникъ, село 14b.
 Нэнай 5a.
 Онанъ 29b.
 Онанъ, Онанисъ и т. п. см. Иоаннъ.

- Овсэйи см. Іосифъ.
 Ѡрѡмсима 5b.
 Орѡаюіѡ 45a.
 Ошинъ 21a, 37b.
 Павелъ 10b.
 Павелъ 17b.
 Павелъ Адрианопольскій, вард. 23a, 23b.
 Павелъ, апостолю 35a, 38a, 45a.
 Павелъ, писецъ 8a.
 Павелъ (тэръ), священникъ 7b.
 Павелъ Тохатскій 15b.
 Паѡтасаръ 17b.
 Папъ 17a.
 Парегъ 4b.
 Париханъ, жен. имя 11a.
 Паросъ, журналъ 28 прим.
 Партевъ 34b, 35b.
 Пашиванъ 10a.
 Пашэ 18b.
 Персія, персы 10b, 11b, 12a, 16q.
 Петръ 10b.
 Петръ, апостолю 38a, 42b.
 Петръ Аѡамалинъ Бердумянъ Нахичеванскій, вардапетъ 31b.
 Петръ, братъ арх. Захаріи 21a.
 Петръ, діаконъ 7b.
 Петръ, пустынный 38a.
 Пирвели 5a.
 Пирѡаламъ 5a.
 Приджанъ 7b.
 Поѡосъ см. Павелъ.
 Польша см. Степанъ П.
 Порфирій, филос. 25a, 33a.
 Пусайитъ 11a, 35a.
 Римъ 38a, 42b.
 Ѡромклай 42b.
 Ѡромклайскій вардапетъ, пис. 23b.
 Ромѡи см. греки.
 Ростомъ-Ханъ, груз. царь 10a.
 Ѡрийсимэ 15a, 36b.
 Рстакэсъ, пис. 20a.
 Саѡакъ 18b.
 Саѡакъ, св. 30a.
 Саѡакъ, сынъ Моисея 11b.
 Саваланъ 5b.
 Саваръ 18a.
 Садаѡъ 7a.
 Сайинъ 5a.
 Сайинъ-ханъ, женское имя 11a.
 Салимъ-Назъ 10b, 11a.
 Санаѡинъ 43a.
 Сандухтъ, св. дѡв. 21a.
 С.-Петербурѡъ 43b.
 Санчійъ 8b.
 Саргисъ 5a.
 Саргисъ 11a.
 Саргисъ, архіеп. настоят. Санаѡина 43a.
 Саргисъ, вард. зак. 17b.
 Саргисъ, вард. настоятель Ѡрмона 19a.
 Саргисъ, заказчикъ 17a.
 Саргисъ, пнокъ заказч. рукописи 8b.
 Саргисъ, катол. 10b.
 Саргиса мученика церковь 3a.
 Саргисъ (тэръ), патр. 5b, 7a.
 Саргисъ, писецъ 8a.
 Саргисъ, писецъ 20a.
 Саргисъ (Сергіѡ) Побѡдоносець 45a.
 Саргисъ, свящ. 15b.
 Саргисъ, свящ. 46b, 47a.
 Саргисъ, сынъ Долваѡъ бѡка 6a.
 Саргисъ, художникъ 45b.
 Саргисъ, чтець 7b.
 Саркаваѡъ, вардапетъ 27a.
 Саругъ см. Іаковъ Сар.
 Саруханъ, собет. 12a.
 Севанъ 11b, 13b, 14a, 14b, 21a, 21b, 22a, 23a, 23b, 24a, 24b, 27b, 28a, 28b, 31b, 32a, 43a, 46b, 47 прим.
 Севастія, г. 23b, 44b, см. Іоаннъ архіеп. и еписк. Севаст.
 Севли 7b.
 Сепунъ, гора 40b.
 Симеонъ, братъ Моисея, монахъ 29a.
 Симеонъ, вардапетъ 8b.
 Симеонъ, зак. 9a.
 Симеонъ, катол. 11b, 31b.
 Симеонъ и Мартиросъ, художники 42a.
 Симеонъ (тэръ), священникъ 7b.

- Симѣонъ см. Симеонъ.
 Сирамаргъ 5b.
 Сиринъ см. Ефремъ С.
 Сирія 26a, 30b, 33b, 34a, см. также
 Исаиакъ Сиріецъ.
 Сисъ 42b.
 Сионъ 4b.
 Скевръ см. Мхитаръ Ск.
 Смирна 43b.
 Содомъ 36a.
 Соломонъ, царь іудейскій 24a, 29b, 30a,
 38b, 39a, 41b.
 Солтанъ 5b.
 Солтанъ 5b.
 Солтанъ 18b.
 Солтанбахтъ 18b.
 Солтанъ см. Бекъ С.
 Солтанъ см. Югуръ.
 Спаса церковь 10a, 19b.
 Стагирить см. Аристотель.
 Стамполь см. Константинополь 45a.
 Статъ см. Таѣвъ.
 Степанъ 39b.
 Степанъ см. Хочянъ.
 Степанъ, архіеп. 3b.
 Степанъ (тэръ), архіеп. Сюнійскій 3a.
 Степанъ Арцаганскій, писецъ 44b, 45a.
 Степанъ, еп. 13a.
 Степанъ, еп. 19a.
 Степанъ, инокъ пис. 19b.
 Степанъ Лимскій 13b, 28b, 30a.
 Степанъ, монахъ перепис. 13a.
 Степанъ, пис. 17a.
 Степанъ, писецъ 32b.
 Степанъ Польскій, варданецъ 25a, 25b.
 Степанъ, свящ. писецъ 29a.
 Степанъ, сынъ Мануэля 18a, 18b, 19a.
 Степанъ Сюнійскій 41a, 41b, 42b.
 Стефанъ Первомученикъ 5b, 34b, 35a.
 Сукіасъ, сынъ архіеп. Степана 3b.
 Султанъ-Дилъ-Шатъ 7a.
 Сюни 3a, 28a, 41b, 42b, см. Арабелъ
 С., Степанъ С.
 Сэйп-Ханъ 43a.
 Тавушъ 35a.
 Тадэосъ см. Өадей.
 Талынъ см. Киракосъ Т.
 Тамамъ-Хагунъ 16b.
 Тамара 18b.
 Тангри-Гули 16b.
 Таранъ 6a.
 Тарберуни 47b.
 Тарсонъ, г. 20b, 21b, 30b, 41b, 44a.
 Татары 35a.
 Таѣвъ, монастырь 32a, 44a, см. Гри-
 горій Т.
 Тванчъ, село 14a.
 Телкуранъ 30b.
 Тиранъ (тэръ) см. Чугулакъ.
 Тифлисъ 10a, 22b, 23a, см. Антонъ
 инокъ и Арутюнь Т.
 Тохать 15b.
 Трапезундъ 47a.
 Трдать, царь 35b.
 Трдатянъ см. Галустъ Т.
 Туманъ 6a.
 Туміанъ 6a.
 Турецкій 36 прим.
 Туркъ 15b.
 Тухѣамъ (*Ṭuḥiḥudud*) 18b.
 Тэзъ 11a.
 Улуканъ, заказчикъ 17a.
 Уриханъ 6a.
 Устіанъ 5b.
 Усуфъ см. Гара Усуфъ.
 Уць 35b.
 Физиологъ 34b, 35a.
 Филиппъ, катол. 9b, 10a, 42a.
 Флавіанъ 44b, 45a.
 Фра Джованъ Англичанинъ, домни-
 канецъ 25b.
 Франція 45a.
 Халкедонъ 44b.
 Хавбэкъ, жен. имя 11a.
 Ханханъ Ыгъзъ 11a.
 Харбердъ см. Лука Х.
 Хаһров'о (*Ḥaḥrōng*) 9a.
 Хаспэкъ, писецъ 26a, 26b.

- Хаѣунъ 4b.
 Хаѣунъ 6a.
 Хаѣунъ см. Джоаръ X.
 Хаѣунъ см. Тамамъ.
 Хачатуръ см. Аруѣюнъ Хач. Марджаняцъ III.
 Хачатуръ, діаконъ 10b.
 Хачатуръ Кечарускій 41b.
 Хачатуръ, писецъ 39a.
 Хачатуръ, помощникъ писца 23b.
 Хачикъ, вардапетъ 8b.
 Хаусрофъ 7a.
 Ходжа-Гариншахъ 9b.
 Хозанаваръ 5a, 5b.
 Хонтіашай 5a.
 Хорасанъ 5b, 19b.
 Хосровидухтъ 18b.
 Хоѣенцъ, Хоѣянцъ (Маргаръ, Захарія Эриванскій, Захарія и Степанъ X.) 43b.
 Хоѣикъ 10b.
 Хошнадаръ 18b.
 Х[р]истофоръ, св. 7a.
 Хутайдать 5a.
 Цаѣкунеацъ Дзоръ см. Дарачичагъ.
 Цатуръ 7a.
 Чилавханъ 5b.
 Чичагъ 18b.
 Чичаѣъ 5a.
 Чопанъ ханъ 35a.
 Чутгулаѣъ (Тэръ-Тиранъ=попъ?) 6b.
 Шахъ-Абасъ 43a.
 Шахъ-Абасъ, млад. 12a.
 Шахъ-Вели 16b.
 Шаѣзадъ 7a.
 Шаѣзадъ 7a.
 Шахдаманъ 4a.
 Шахзатъ 5b.
 Шахзадъ 17b.
 Шахндаръ 18b.
 Шахнатаръ 11a.
 Шапанъ 5b.
 Шахризъ, село 32b.
 Шахристанъ изъ Джагука 7b.
 Шарѣаръ 5a.
 Шахъ-Сулейманъ 11b.
 Ширакъ см. Аруѣюнъ Хач. Мардж. III.
 Шмавонъ, монахъ 6b, 7a.
 Шмавонъ (тэръ) 7b.
 Шмавонъ, учитель (рабунапетъ) 3a.
 Шоѣакаѣъ 7b.
 Шошъ см. Испаганъ.
 Эасъ 36a.
 Элбэкъ 18b.
 Элизбаръ бэкъ 43a.
 Эліазаръ см. Елеазаръ.
 Эльма 8a.
 hЭрапетъ 6a.
 hЭрапетъ 7a.
 Эрзерумъ 14a.
 Эриванъ 9b, 12a, см. Маргаръ З. Хоѣенцъ Эр.
 hЭрмонъ см. hЕрмонъ.
 Эфесъ 42b, 44b.
 Эчміадзинъ 9b, 10b, 14b, 19a, 19b, 24a, 27b, 28a и прим., 29a, 35b, 36b, 42a.
 Югуръ Солтанъ 11a.
 Яѣубъ 5b.
 Яѣубъ-бэкъ 10b.
 Яковъ см. Іаковъ.
 Өаддей 4b.
 Өаддей, апост. 30a, 30b, 35b.
 Өаддей, монастырь 20a, 21a.
 Өаддей, отецъ писца Саргиса 8a.
 Өеофилъ 26a, 26b.
 Өома Аевинскій 39a, 40a.

ՍԿԶԵԱՆԵ ԿՐ
 ԲԱՆՆ ԵԻԸՆՆ
 ԿՐԼԻՆՅ՝ ԵԻԸՆ
 ԿՐԸԸՆՆ ՆԵԿԻ
 ԽՍԿԶԸՆԵԱ Ռ
 ԼՊ՝
 ԼՐԸՆԸՅ Ն
 ԽՈ ՁՆՈՍԸԻ ԵՂԿԻ՝
 ԵԽԸՌԸՆՅՆՈՐ Ը
 ԵՂԻԵԻՈՁԻՆ: Ձ

